

161516

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ATATÜRK İLKELERİ VE İNKİLÂP TARİHİ ANA BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

CUMHURİYET DÖNEMİNDE TÜRKİYE' DE
UYUŞTURUCU MADDE KULLANIMI İLE MÜCADELE (1920-1940)

Murat TEKİN
701006

Tez Danışmanı: Doç.Dr. Esra DANACIOĞLU

İSTANBUL-2005

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

KISALTMALAR	1
TEŞEKKÜR	2
GİRİŞ	3
ABSTRACT	6

BÖLÜM I

UYUŞTURUCU MADDELER VE KULLANIMI

A- UYUŞTURUCU MADDE TANIMLARI	7
B- UYUŞTURUCU MADDELERİN SINIFLANDIRILMASI	9
1- Afyon ve Türevleri	9
1.1. Morfin	10
1.2. Eroin	10
2- Esrar	10
3- Kokain	12
C- TARİH İÇİNDE UYUŞTURUCU KULLANIMI	12
1- Dünyadaki Tarihsel Gelişimi	12
1.1. Afyonun Tarihi	12
1.2. Morfin' in Tarihi	17
1.3. Eroin' in Tarihi	17
1.4. Esrar' in Tarihi	18
1.5. Kokain' in Tarihi	19
2- İslam Dünyasında Uyuşturucu Maddeler	21

BÖLÜM II

UYUŞTURUCU MADDELER HAKKINDA ULUSLARARASI ORTAM

1. 1909 Sanghay Afyon Konferansı	24
2. 1912 Lahey Afyon Sözleşmesi	27
3. 1925 Cenevre Afyon Antlaşması	32
3. 1931 Cenevre Afyon Antlaşması	35
4- 1931 Bangkok Antlaşması	36
4. Zararlı İlaçların Meşru Olmayan Ticaretinin Yasak Edilmesi Hakkında 1936 Cenevre Antlaşması	36

BÖLÜM III

CUMHURİYET DÖNEMİNDE TÜRKİYE' DE UYUŞTURUCU TARİHİ

A- OSMANLI' DAN DEVRALINAN MİRAS	38
1. Osmanlı Dönemi	38
1.1. Osmanlı İmparatorluğu' nda Afyon İhracı	41
1.2. Osmanlı İmparatorluğu' nda Esrar Tüketimi	46
2. Cumhuriyet Dönemi	49
B- UYUŞTURUCU MADDELERİN ÜRETİM VE TÜKETİMİ	51
1- İstanbul' da Eroin Fabrikaları	51
1.1. 1929 Ekonomik Buhran Dönemi Türkiye	56
1.2. Fabrikaların Kapatılması	57
C- TÜRKİYE' NİN AFYON MESELESİNE BAKIŞ BİÇİMİ	63
1. Türkiye' de Uyuşturucu Maddeler Kontrolü ve Bu Kontrole Ait İdare Sistemi.....	63

1.1. İthalatın Kontrol Altında Tutulması	63
1.2. Ülke içinde kontrol altında tutulması	64
1.2.1 Ecza Ticarethaneleri	64
1.2.2. Eczaneler	65
1.3. İhracatın Kontrolü	65
2. Bir Üretim ve İhraç Ürünü Olarak Afyon	66
3. T.C. Uyuşturucu Maddeler İnhisarı	73
D- UYUŞTURUCU MADDELERLE İLGİLİ ÜLKEMİZDEKİ YASAL DÜZENLEMELER	76
1. 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu (Resmi Gazete: 13.03.1926)	76
2. 1369 Sayılı Uyuşturucu Maddeler Hakkında Kanun (Resmi Gazete: 24.12.1928).....	77
3. 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun (Resmi Gazete: 24 Haziran 1933).....	78
3.1. 2313 sayılı Kanun (Resmi Gazete: 24 Haziran 933)	78
3.2 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik (Resmi Gazete.: 21.11.1982)	80
4. 2559 Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu (Resmi Gazete: 14.07.1934)	80
5. 984 sayılı Ecza Ticarethaneleriyle Sanat ve Ziraat İşlerinde Kullanılan Zehirli ve Müessir Kimyevi Maddelerin Satıldığı Dükkanlara Mahsus Kanun: (Resmi Gazete: 12.03.1927)	81
6. 1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanun (Resmi Gazete: 12.01.1932)	81
SONUÇ.....	83
KAYNAKLAR.....	85
EKLER	90
ÖZGEÇMİŞ	119

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
EGM-KOM	: Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlar Daire Başkanlığı
MC	: Milletler Cemiyeti
UMİ	: Uyuşturucu Maddeler İnhisar İdaresi
TPO	: Toprak Mahsulleri Ofisi

TEŞEKKÜR

Tezi hazırlamamda bilgi, tecrübe ve engin hoşgörüyle bana yol gösteren değerli hocam Sayın Dç.Dr. Esra DANACIOĞLU' na saygı ve teşekkürü borç bilirim.

Yapılan her türlü eğitim ve bilimsel çalışmalar yönünden desteklerini hiç esirgemeyen, Şube Müdürümüz Sayın Salih KARA, Başkomiser Melih BAŞTAK, Başkomiser Ömer Alper YURTSEVEN ve Narkotik Şube Müdürlüğünde görevli Başkomiser Zafer ERCAN' a teşekkür ederim.

Ayrıca, iş yoğunluğundan dolayı bana sabırla katlanan ve esirgemeyen eşim Nuran TEKİN' e teşekkür ederim.

GİRİŞ

“... TBMM, 1912 La Haye sözleşmesini, aynı zamanda 1925 ve 1931 Cenevre Afyon Sözleşmelerini bir çırpıda onayladı. Bugün söz konusu sözleşmeler fevkalade dikkat ve itina ile tatbik edilmektedir.

Ne var ki, bu sözleşmelerin tatbiki konulması o kadar kolay olmamıştır. Türkiye' de Afyon kullanılması hiçbir zaman alışkanlık haline gelmemekle beraber, Haşhaş ekimi, yüzyıllardan beri memleket tarımında büyük önem kazanmıştır. Yüz binlerce Türk köylüsü geçimlerini haşhaş ziraatı ile sağlamaktadır. Dünya ekonomik bunalımının en güç anlarına rastlayan söz konusu tedbir, bu sınıf halkın üzerinde kötü sonuçlar yaratmaktan uzak kalmamıştır.” Mustafa Kemal Atatürk

Ulu Önder Atatürk' ün Cenevre Sözleşmesinin ilk yıldönümünde yayınlamış olduğu bu yazıdan da anlaşılacağı üzere Cumhuriyet Döneminde haşhaş ekimi Türk köylüsü için önemli bir geçim kaynağı olmuştur.

İlkçağ uygarlıklarının kurulmasından günümüze kadar geçen zaman içinde dünyanın birçok yerinde uyuşturucu maddelerin çeşitli amaçlarla kullanıldığı görülmüştür. Bu amaçların en önde geleni, uyuşturucu maddelerin tıp alanında tedavi amaçlı kullanımıdır. Beş bin yıl önce Sümerlerin, öksürüğü ve karın ağrılarını tedavi etmek için haşhaş bitkisinin sütünden yararlanmaya başlamalarından itibaren, bu maddeler doktorların sıklıkla kullandıkları ilaçların hammaddeleri arasına girmiştir.

Bu çalışmanın hazırlanmasında temel kaynak T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivinde bulunan Cumhuriyet Dönemine ait belgelerdir. Bu belgeler (Bakanlar Kurulu Kararları) Cumhuriyet Döneminde uyuşturucu maddelerin tarihine birincil elden kaynak teşkil etmektedir.

“Cumhuriyet Dönemi Uyuşturucu Madde Kullanımı İle Mücadele” konulu bu çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci Bölümde; uyuşturucu maddelerin tanımlamaları ve sınıflandırılması ele alınmıştır. Dünyada ve İslamiyet Döneminde uyuşturucu maddelerin tarihsel sürecine değinilmiştir. Afyon, morfin, eroin, esrar ve kokainin tarihsel süreç içerisinde nasıl bulunduğu, ilk çağlardan beri kullanımının nasıl olduğu, üretiminin nasıl yapıldığı ve ülkelerin bunu ihraç ürünü olarak nasıl alıp-sattıklarına değinilmiştir. Afyon' un tıbbi sahada kullanımı çok önceden beri bilinmekte ve tarih öncesi çağlardan beri kullanılmaktadır. Morfin ilk defa Hindistan' a Müslümanlarca

getirilmiş ve buradan Çin' e dağılmıştır. 19 yüzyılın ilk başlarında Çin' in yasaklamalarına rağmen İngiliz tüccarlar afyon ticaretini yapmışlar bu da “Afyon Savaşları” olarak adlandırılan savaşların ilk basamağını oluşturmuştur.

İslam Dünyasının şarabı haram olarak kabul etmesine rağmen uyuşturucu maddelere olan bakışları farklı olmuştur. Özellikle “esrar” ve “afyon” yaygın bir şekilde kullanılmıştır. Edebiyatta bile esrarkeşlerden bahsedilmesi keyif verici bu maddeleri benimsediklerini göstermektedir.

İkinci Bölüm, uyuşturucu maddelerin Uluslararası ortamının incelendiği bir bölüm olmuştur. Uyuşturucu maddelerin kullanımının engellenmesi için bu doğrultuda imzalanan Uluslararası Antlaşmalar anlatılmıştır.

Uyuşturucu maddelerin, tarihsel süreçte insanlığa olan zararları tam olarak bilinmemesi nedeniyle, başlangıçta uyuşturucu maddeleri yasaklayan her hangi bir çalışma yapılmamıştı. Ancak, uyuşturucu maddelerin zararlarının boyutu giderek büyümesi ve bağımlıların artması ülkeleri bu konuda önlem almaya itmiştir. Bunun sonucunda da 1909 yılında Şanghay' da Uluslararası Afyon Kongresi sonrasında kabul edilen “1909 Şanghay Afyon Anlaşması” ile tavsiye niteliğinde kararlar alınmıştır. Bunu daha sonra 1912 Lahey, 1925 ve 1931 Cenevre Antlaşmaları ile zararlı uyuşturucu maddelerin ticaretin yasaklandığı 1936 Cenevre Antlaşması takip etmiştir.

Üçüncü ve çalışmanın ana bölümünü oluşturan “Cumhuriyet Döneminde Uyuşturucu Madde Tarihi” başlığı ile Osmanlı Dönemi ve Cumhuriyet Dönemi ele alınmıştır. Osmanlı Döneminde, Anadolu’da haşhaş ekiminin ne zaman, nerelerde ve nasıl yapıldığı incelenmiştir. Haşhaş ekimi yapan köylüler, bu bitkiden elde edilen yağı yemek yaparken kullanmışlardır. Haşhaşın tohumları hayvan yemi olarak kullanılmış, haşhaş saplarından ise kerpiç yapımında yararlanılmıştır.

Osmanlı Döneminde, afyonun daha çok Çin' e ihraç edilmesiyle nedeniyle bu ticaretin boyutları incelenmiştir. Devletin bu ticareten kazanç sağlayabilmesi için Afyon Tekeli İdaresi’ ni kurmuştur. Afyonun fiyatını da bundan böyle, Afyon Tekeli İdaresi belirleyecektir. Afyon üreten köylüye aşar vergisi ödeme zorunluluğu getirilmiştir.

1874-1923 yılları arasında ihraç edilen afyonun istatistik bilgileri de verilmiştir. Ortalama olarak yılda 5 bin sandık düzeyinde gerçekleşen afyon ihracatı bazı yıllarda 10 bin sandığın üzerine çıkmıştır. Yıllık ortalama 760 ton eden bu miktar, dünya afyon

üretimini yaklaşık %70' ini oluşturmakta ve bu da bize afyonun ne denli önemli bir ihraç ürünü olduğunu göstermektedir.

Esrar kullanımı Osmanlı Döneminde yaygın olduğundan bunu Edebiyat' ta da görmekteyiz. Hasan Bahrinin "Esrarkeşler" isimli eserinden faydalanılarak o dönemin esrarkeşlerini ve esrarı nasıl kullandıklarını bunu şiirlerine nasıl yansıttıkları anlatılmıştır.

Cumhuriyet Döneminde ise Osmanlı' dan devralınan mirasın boyutları ele alınmıştır. Cumhuriyetin ilk yılları zor ekonomik şartlar altında geçmiştir. Türkiye asırlardan beri afyon yetiştiren bir ülke olduğundan afyon en önemli geçim kaynağı olmuştur. Türkiye' de üretilen afyon bilhassa fazla morfini içerdiği için afyon aranan ve satın alınan bir ürün olmuştur.

T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Cumhuriyet Arşiv belgelerinde, Cumhuriyet Döneminde afyon ve diğer uyuşturucu maddelerin üretimi ve bunların alım ve satımı ile ilgili süreçler birincil elden incelenerek o döneme ait uyuşturucunun devlet tarafından nasıl kontrol altına alınmaya çalışıldığına değinilmiştir. Afyon üretiliyordu ama halkın bunu kullanmadığı, uyuşturucu bağımlısı olmadığı gerçeği belgelerde anlatılmaktadır.

Savaştan yeni çıkmış ve Osmanlı İmparatorluğu' nun ağır ekonomik mirasını devralmış Türkiye Cumhuriyeti için afyon satışından elde edilen gelirler hayati önem taşıyordu. Bu ekonomik dar boğazın bir an önce aşılması gerektiğinden 1926 yılında bazı Japon işadamları Türkiye' ye gelerek, devlet denetiminde ham afyonun işleneceği bir alkaloid laboratuvarı kurmak için izin istemişlerdir. Üretilen afyon türevlerinin satışından büyük gelir elde edileceğinin düşünen Hükümet gerekli olan izni verdiler. Daha sonra Fransızlar ve İtalyanlarda fabrika açmışlardır. 1932 yılında bu fabrikaların kapatılmasına kadar geçen süreçte Türk Hükümetinin bizzat kendisinin izin verdiği İstanbul' daki uyuşturucu fabrikalarının nasıl afyon ürettikleri, bunlardan ne kadar gelir elde ettiklerine dair bir çalışma olmuştur.

Afyon ve diğer uyuşturucu maddelere karşı uluslararası toplumda oluşan ve 20. yüzyıl boyunca giderek artan tepkiler Türkiye' nin afyon satışı yoluyla gelir elde etmesi oldukça zorlaştırmış ve baskılar yüzünden uyuşturucu fabrikalarını kapatmak zorunda kalmıştır. Daha sonra uyuşturucu maddelerin üretimin ve kullanımını yasaklayan yasal düzenlemeler getirilmiştir. Bu çalışma Cumhuriyet Dönemini kapsadığı için sadece o dönemde çıkarılan yasalara değinilmiştir.

Mustafa Kemal Atatürk tarafından yeniden kurulan modern Türk Devletinin ilk yılları tüm ekonomi, teknik ve moral yetersizliklere rağmen orta çağ devlet anlayışının temelden yıkılıp modern devlet anlayışının yapılandırıldığı, kıt kaynaklarla zor ekonomik koşullar altında tekrar canlandırılmaya çalışıldığı dönem olmuştur. Bu nedenle, Cumhuriyet tarihinin bu ilk yıllarından alınacak dersler bulunmaktadır.

Bu çalışmada günümüz dünyasının en büyük problemi olan uyuşturucu maddelerin kullanımının önlenmesine örnek teşkil etmesi amacıyla Türkiye Cumhuriyetinin ilk yılları araştırılmıştır. Atatürk' ün de belirttiği gibi Ülke tarımına büyük kazançlar sağlayan haşhaş ekiminin ve afyon üretiminin nasıl yapıldığı, ihraç ürünü olarak nasıl kullanıldığı incelenmiştir.

ABSTRACT

Growing opium was the main agricultural product during the period of new Republic of Turkey. The main sources of this thesis are the documents belongs to archives of Prime Ministry of Turkey in the era of new republic.

This thesis contains three main chapters. The first chapter is about the definition and the classification for narcotics. In the second part the position and situation of narcotics is explained. And as a main part of the thesis, the third chapter is about the history of narcotics in Ottoman empire and new Turkish Republic.

I want to set a model to help the human being for their war against the main problem of the world in this century, narcotics. Yes, it is a very good source of income, but what about the damage of it? Damage of our youth, our health. We have to fight with narcotic for our future.

BÖLÜM I

UYUŞTURUCU MADDELER VE KULLANIMI

A- UYUŞTURUCU MADDE TANIMLAMALARI:

Uyuşturucu madde; genellikle tıp dalında kullanılan bir kavram olmakla beraber, hukuki bir kavram niteliği de taşımaktadır. Uyuşturucu, uyuşturma özelliği olan, uyuşturan, duymaz hale getiren demektir.¹ Yunanca uyku anlamındaki narko sözcüğünden gelmiş ve İngilizce'ye narcotic olarak geçmiştir.²

Bir maddenin uyuşturucu madde sayılıp sayılmayacağı, o maddenin uyarıcı, keyif verici, hayal doğurucu, tahrik ve sarhoş edici olup olmadığına, insan irade ve düşünce kabiliyetini ortadan kaldırıp kaldırmadığına bağlı olmalıdır. Amerikan Akıl Sağlığı Enstitüsünün bir raporunda açıkladığına göre; *“uyuşturucu madde kullanan insanlardan büyük çoğunluğu, kişisel sorunları, kişisel tedirginlikleri olan kimselerdir.”*³

Ruhsal durumu değiştirmek amacıyla kullanılan maddeler, psikoaktif⁴ maddeler olarak adlandırılır. Bunlar; günlük kullanımları sırasında toplumca kabul gören çay, kahve, sigara ve alkolden, hem toplum tarafından hoş görünmeyen, hem de yasalarla kısıtlanan uyuşturuculara değin geniş bir alanı kapsamaktadır. Psikoaktif maddeler arasında; kimi durumda vazgeçilmez olan ilaçlar da bulunur. Bu nedenle bağımlılık yapan maddelere yasal açıdan ve oluşturdıkları etkiler yönünden olmak üzere iki ayrı boyuttan bakılması gerekmektedir. Bu maddelerin ve benzerlerinin tıbbi amaçlar dışında kullanılması "Psikoaktif madde kötüye kullanımı" şeklinde tanımlanır. Aynı amaçla madde bağımlılığı, ilaç bağımlılığı ve ilaç suiistimali kavramları da kullanılmaktadır.⁵

¹ http://www.kom.gov.tr/narkotik/komnarkotik_frame.htm

² Sulhi DÖNMEZER, *Kriminoloji*, 5.Baskı, İstanbul, 1975, s.315

³ Catherine LAMOUR, *Eroin Dosyası*, Çeviren; Semih Tuğrul, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1973, s.17

⁴ Psikoaktif; bilinç düzeyini, ruh halini, zihinsel ve algısal süreçleri veya davranışları etkileyen ilaçların ortak adı, <http://sozluk.sourtimes.org/>

⁵ Salih Yaşar ÖZDEN, *Uyuşturucu Madde Bağımlılığı (Tehsis-Tedavi-Tedbir)*, Nobel Tıp Kitabevleri, İstanbul, 1992, s.6

Dünya Sağlık Teşkilatının Uyuşturucu maddelerle ilgili tanımına göre, "*önüne geçilmez gereksinme, yahut arzu, kullanıldığı miktarı artırma eğilimi, ruhsal, fiziksel bağımlılık hali oluşturan maddeler uyuşturucu madde kavramı içine girmektedir*".⁶

Sabri SÖZER uyuşturucu tanımını şu şekilde yapmaktadır: "*Uyuşturucu maddeler alanında evvelce eczacılar tarafından yapılan tanım kullanılırdı. Bu tanıma göre, birkaç kez kullanıldığı takdirde alışkanlık ve ihtiyaç hali ortaya çıkaran ve mahrumiyet hallerinde ruhi ve bedeni reaksiyonlar ortaya çıkaran zehirleyici maddelere uyuşturucu madde denir*".⁷

Ahmet Akif KIZILYALIN uyuşturucu maddeleri şu şekilde tarif etmektedir: "*Uyuşturucu maddeler -canlı varlıkların bedeni ve ruhi faaliyetlerini geçici olarak, bütüne yakın bir oranda değiştiren, normal çalışmalarının dışına çıkartan- bitkisel, sentetik bileşimlerdir*".⁸

Uyuşturucu madde, beden ve ruh hareketsizliğine neden olan, sinir merkezlerinde durgunluk meydana getiren maddelerdir. Ceza Yasası uyuşturucu maddeleri tek tek sayma yoluna gitmemiştir. TCK açısından yapılan uyuşturucu madde tanımı ise şu şekildedir: "*Ülkemizin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde, kanunlarımızda veya kanunların verdiği yetkiye dayanan bakanlar kurulu kararlarında uyuşturucu madde olduğu kabul edilerek; tıbbi ve bilimsel amaçlar dışında imali, ithali, ihracı, satılması, satın alınması, bedelsiz devredilmesi, bedelsiz devralınması, bulundurulması, sevk edilmesi, nakledilmesi, kullanılması yasaklanan ya da ruhsata bağlanan; ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak, belirtilen eylemlere konu edilmesi suç oluşturan doğal veya yapay maddelerdir*".⁹

Bütün bu değerlendirmelerden sonra Uyuşturucu Maddeleri genel olarak şu şekilde tanımlamak gerekmektedir: Belirli dozda alındığı zaman; kişinin sinir sistemi

⁶ Tülin İÇLİ, **Kriminoloji**, Ankara Semih Ofset Matbaası, Ankara, 1999, s.13

⁷ Sabri Sözer, **Uyuşturucu Maddeler ve Problemleri**, Güzel İstanbul Matbaası, Ankara, 1956, s.11

⁸ Ahmet Arif Kızıyalın, **Uyuşturucu Zehirler ve Cinsel Çılgınlıklar**, Tekin Yayınevi, İstanbul, 1983, s.9

⁹ Şener Güngör-Ali Kınacı, **Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerle İlgili Suçlar**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2001, s.37

üzerinde etki ederek, akli, fiziki ve psikolojik dengesini bozan, fert ve toplum içerisinde iktisadi ve sosyal çöküntü meydana getiren, alışkanlık ve bağımlılık yapan, kanunların kullanılmasını, bulundurulmasını ve satışını yasakladığı narkotik ve psikotrop¹⁰ sözcükleriyle de tanımlanan maddelere "Uyuşturucu Madde" denir.

B- UYUŞTURUCU MADDELERİN SINIFLANDIRILMASI

Uyuşturucular insan üzerinde yaptıkları etkiler ve elde edildikleri kaynağa göre şu şekilde sınıflandırılırlar:

1- Afyon ve Türevleri:

Afyon, bilimsel adı *Papavera Somniferum* ya da *Papavera Album* olan ve ılıman iklimde yetişen haşhaş bitkisinin kurutulmuş sütüdür. Haşhaş kozasının çentiklenmek (çizilmek) suretiyle akan süt gibi beyaz usaresinden (özsü) elde edilmektedir. Hava ile temas ettikçe koyulaşır ve kahverengi bir renk alır. Haşhaş; dallı-budaklı, her sene tohumdan yetişen, beyaz, pembe, kırmızı ve mor renkte çiçek açan (temel renk beyazdır) bir bitkidir. Yapraklar geniş düz ve gümüşü parlaklıkta yeşildir. Olgunlaşan haşhaş bitkisinde, fındık ve küçük portakal büyüklüğünde bir kapsül (koza) oluşur. Kozanın kendisi bir uyuşturucu madde değildir. Afyon ve türevlerinin elde edildiği bir kaynaktır. Koza afyon ve türevlerini ihtiva etmesi yanında, pasta ve çöreklerde kullanılan, yağı çıkarılabilen, tohumları da içermektedir.

Afyonun uluslar arası adı *Opium*' dur. Haşhaş bitkisi doğu bölgeleri hariç her yerde yetişir. Batı ve Güneybatı Anadolu, Orta Anadolu' nun Kuzeydoğu bölgeleri ekimin yaygın olduğu yerlerdir.¹¹

Afyonun türevleri morfin ve eroindir.

¹⁰ Büyük Larousse, cilt 18, s.9605, Psikotrop maddeler; esas etkisi ya da başlıca etkilerinden biri ruhsal durumu düzelterken doğal ya da sentetik kimyasal maddelerdir.

¹¹ Kızıyalın, a.g.e., s.26

1.1. Morfin

Afyonun kimyasal yollardan ayrılmasından elde edilir. Afyon içerisindeki en önemli alkaloiddir.¹² Morfinin maddesi tıpta geniş bir kullanım alanına sahiptir. Beyaz renkli, kokusuz ve çok acı tatlı olup, suda erir.

Prf.Dr. Mazhar Osman ‘Tababet-i Ruhiye’ isimli kitabının uyuşturucu maddelerle ilgili kısmında “*Tababet-i ruhiyede pek ehemmiyet verdiğimiz bir zehir de morfindir*” diye bahseder.¹³ Yine aynı bölümde doktorların bir kahraman ilaç olarak kabul edip, ağrılı hastalara tatbik ettikleri bu zehirin daha sonra onların kötülüklerine yol açtığını söyler.

1.2. Eroin

Eroin, baz morfinin asetik anhidrit maddesiyle çeşitli kimyasal işlem ve süreçlerden geçmesi sonucu elde edilen bir uyuşturucudur. Beyazdan açık kahverengiye kadar değişik renklerde bulunabilen, kokusuz, acı, kristal, toz bir maddedir. Kapsül veya tablet haline de getirilebilir. Merkezi sinir sistemi üzerinde yatıştırıcı bir etkiye sahip bir uyuşturucu maddedir.

2. Esrar

Esrar kenevir bitkisinin yapraklarını ve çiçek açan üst kısımlarını kurutmak suretiyle elde edilen, kenevirin en basit halidir. 1925 tarihli Cenevre Anlaşmasında (CANNABIS SATIVA L.) ismi altında geçen Kenevir bitkisinin tüm kısımları uyuşturucu üretmek için kullanılabilmeyle birlikte, uyuşturucu üretiminde genellikle bitkiden alınan çiçekler kullanılmaktadır. Çiçekler tamamen olgunlaştıktan sonra bitkiden alınır ve kaliteli olmaları için saplarından, gövdelerinden ve küçük yapraklarından arındırılır.¹⁴

Kına görünümünde olan toz esrarın uluslar arası adı (Hasschisch)dir. Kendine özgü bir kokusu vardır. Esrara, Amerika ‘da Marihuana, Latin Amerika’ da Maconha, Asya’ da

¹² Alkaloid; uyuşturucu maddenin içeriğinde bulunan diğer maddelerin genel adı.

¹³ Kızıyalın, a.g.e., s.33

¹⁴ Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, **Kaçakçılık ve Organize Suçlar 2002**, EGM-KOMDB Yayınları, Ankara 2002, s.120

Bangh, Kuzey Afrika’ da Kıf-Takrouri, Suriye ve Lübnan’ da Hachich-chira gibi isimlerle tanımlanır.¹⁵

Ülkemizde Hint Keneviri oldukça iyi gelişmekte ve bol reçine vermektedir. Bursa bölgesinde yetiştirilen Hint keneviri diğer bölgelere göre daha çok rağbet görmekteydi. Esrar bitkisine gonca adı verilir. Konya civarında Ban otu veya sadece Ban adı ile anılır.

Ülkemiz, kenevir ekiminde de haşhaşa olduğu gibi geleneksel bir ekicidir. Ülkemizde kenevir ekimi, lisanslı ve kontrollü olarak Tarım ve Köyişleri Bakanlığı’ nın gözetiminde gerçekleştirilmekte olup, yalnızca THC¹⁶ içermeyen kenevir bitkisinin ekimine müsaade edilmektedir. Ekim alanları 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkındaki Kanun¹⁷ ile düzenlenmektedir.

Türkiye’nin en önemli kenevir yetiştirilen bölgesi Karadeniz Bölgesidir. Ancak kurak bölgeler dahil sulama ve gübreleme yapılabildiği takdirde, Türkiye’ nin hemen her yerinde kenevir tarımı yapılabilir. Başlıca yasal kenevir ekim bölgelerimiz;¹⁸

Kastamonu (Taşköprü), Zonguldak Yöresi: Ülkemizin en yoğun kenevir bölgesidir. Sadece Kastamonu bölgesi genel ekim alanının %20’ sini kapsar. Bu bölgenin karakteristiği lif için üretim yapmasıdır. Bu nedenle bu yörede erkek kenevirler olgunlaşınca, dişi kenevirlerin tohum oluşturmaları beklemeden kenevir hasatı yapılır. Lif tipi kenevir formları genellikle bu bölgede yetiştirilmektedir.

İzmir (Tire-Ödemiş), Burdur Yöresi: Ekim alanındaki payı Kastamonu yöresine yakındır. Ülkemizde en çok tohum üretimi bu bölgede yapılır. Bölgenin karakteristik kenevir çeşitleri geçit veya tohum tipidir. Bu bakımdan bu bölgede; dişi kenevirlerin tohum olgunlaştırılmaları sağlanıncaya kadar hasat edilmez. Hem tohum hem lif üretimi Burdur yöresinde Çeşitli tarımsal ürünlerin yetiştirildiği bu bölgede kenevirin tarlayı erken boşaltması istenmekte, bu nedenle de erkenci kenevir çeşitlerinin yetiştirilmesi önem taşımaktadır.

Samsun-Ordu (Fatsa-Ünye) Yöresi: Ekim alanı bakımından üçüncü kenevir bölgesini teşkil eder. Bu bölgede yer alan Samsun’ un ekim alanına karşılık ürettiği lif

¹⁵ Kızıyalın, a.g.e., s.14

¹⁶ Kenevir bitkisinin içindeki ana maddesi (etkin maddesi THC-Tetra Hydro Cannabinol) THC’ dir. THC, bitkinin çiçeklerinin ve çok küçük yapraklarının üzerinde yer alan ve reçine üreten tüylü bezlerin içinde yoğun şekilde bulunur.

¹⁷ Resmi Gazete: 24 Haziran 1933

¹⁸ EGM-KOM Daire Başkanlığı (2002), a.g.e., s.121

miktarı azdır. Bu bölge de hem lif, hem de tohum üretimi önemlidir. Bu nedenle erkek ve dişi kenevir bitkileri olgunlaşma dönemlerine göre ayrı ayrı hasat edilirler.

Amasya (Gümüşhacıköy-Merzifon), Çorum, Yozgat Yöresi: Bu bölgede yer alan Gümüşhacıköy Türkiye' nin ve hatta dünyanın en iyi kenevir tohumu yetiştiren bir bölgesidir. İtalya dahi kenevir tohumluğunu Gümüşhacıköy' den sağlar Bu bakımdan Gümüşhacıköy' de tohum üretimi başta geldiği için, erkek kenevirler dişi kenevirlerin olgunluk zamanına kadar tarlada bırakılırlar.

Şanlıurfa (Suruç-Birecik), Malatya Bölgesi: Bu bölgede hem lif ve hem de tohum üretimi yapan bir bölgedir. Şanlıurfa yöresinde Kastamonu yöresinde olduğu gibi lif için hasat yapıldığı halde, Malatya yöresinde erkek kenevirler dişi kenevirlerin olumuna kadar tarlada bekletilir.

3. Kokain

Koka yaprağının alkaloidlerinden elde edilen bu uyuşturucu, Kokainin menşei Güney Amerika' dır. Peru, Bolivya, Kolombiya, Arjantin, Brezilya ve Meksika ülkelerinde yetiştirilmektedir.

Kokain, beyaz, parlak görünümlü, kokusuz, acı bir tozdur. Diğer uyuşturucu maddeler gibi, vücutta ve merkezi sinir sisteminde büyük bozukluklara yol açar. Avrupa' da KOKO modern zehir olarak tanımlanır.¹⁹

C- TARİH İÇİNDE UYUŞTURUCU KULLANIMI

1. Dünyadaki Tarihsel Gelişimi

1.1. Afyonun Tarihi

Uyuşturucu maddelerin kullanımının tarihi belki insanlık tarihi kadar eskidir. İki temel arayışın çağlar boyunca insanoğlunun uyuşturucu maddelerle ilişkisini belirlediği söylenebilir. Bunlardan ilki uyuşturucu maddelerin ağrı, sızı dindirici özelliğidir. Bu örneklerde uyuşturucu maddelerin tedavi amacıyla kullanışı söz konusudur. İkincisi ise uyuşturucu maddelerin sarhoş olma amacıyla kullanımıdır.

¹⁹ Kızıyalın, a.g.e., s.11

Uyuşturucu maddelere ilişkin ilk kayıt günümüzden 1550 yıl öncesine aittir. O dönemlerde yazılmış Papirus' larda²⁰ afyon, ağrı, sızı dindirici, uyuşturucu özellikleri olan bir ilaç olarak tanımlanmıştır. Esrar ve afyonun uyuşturucu etkisini ilk keşfedenlerin Sümerler²¹ olduğu bilinmektedir. Çözülen Sümer tabletlerinde, haşhaşla ilgili kelimelere rastlanmıştır. Bu tabletlerde yer alan **gil** kelimesi, haşhaştan elde edilen, öksürüğü ve karın ağrılarını kesmek için kullanılan bir ilaç anlamına gelmektedir. Türkiye' de bazı bölgelerimizde hâlâ afyon sütüne **gil** denilmektedir.²²

Haşhaş bitkisinin tarihte ilk olarak nerede, kimler tarafından yetiştirildiğine dair bir görüş birliği yoktur. Çeşitli kaynaklarda, Hindistan, Mısır, Mezopotamya, Orta Asya ve Anadolu, haşhaşın ilk kez yetiştirildiği yerler olarak geçmektedir.

Asurlular²³ dönemine ait kabartmalarda haşhaş resimleri bulunuşu, afyonun bu devirlerde kullanıldığı ve bilindiğini göstermektedir. Mezopotamya' dan dünyaya yayıldığı düşünülen afyonu Sümerlerden sonra İranlılar ve Mısırlılar kullanmaya başlamış, özellikle Mısırlılar tarafından afyonun Avrupa' ya yayıldığı ve ilk olarak Yunanlıların bu maddeyi öğrendikleri anlaşılmıştır. Eski Yunan rüya tanrısı Murpheus' un sembolü afyon meyveleridir. Milattan bir asır sonra yaşayan yazar Dioskorides²⁴ afyonun hammaddesi olan haşhaşın yaprak ve kellerinin uyku getirdiğini, sütünün ağrı ve sızıları kestiğini, hazmı kolaylaştırdığını, ancak fazla oranda alındığında baygınlık ve ölüme yol açtığını belirtmiştir. Homeros Odysscia' sında afyonun etkisini anlatırken; "*Kim bu ilacı içerse artık*

²⁰ Papirus; nil deltası' nda büyüyen, kırmızımtırak renkte, saz turu bir bitkinin, ortalama 15-25 metre uzunluğunda ve 30-50 santim genişliğinde olan yapraklarıdır. bu yapraklar kesilip, birleştirilip, preslendikten ve bazı basit işlemlerden geçirildikten sonra, kağıt yerine yazı yazmak için kullanılırdı. "paper", "papier" gibi batı dillerindeki kağıt karşılığı sözcükler, papirus sözcüğünden türetilmiştir. Bir papirusun ortalama ömrü 300 yıldır; 300 yıl sonra, nem, ısı ve benzeri nedenlerle, pul-pul olup dökülmektedir. <http://sozluk.sourtimes.org/>

²¹ Mezopotamya' da kurulan ilk uygarlık olup; ilk kanunları yapan, şiiri, destanı, efsaneleri, ilaç reçetelerini, Sözleşmeleri yazıya geçiren; başkenti Ur olan, oldukça gelişmiş bir medeniyet. <http://sozluk.sourtimes.org/>

²² Ayhan Songar, **Haşhaş Meselesi ve Türkiye**, İstanbul Hareket Yayınları, İstanbul, 1974, s.17

²³ Yukarı Mezopotamya' da yaşayan, Anadolu' ya yazıyı getiren medeniyet. <http://sozluk.sourtimes.org/>

²⁴ Roma İmparatorluğu zamanında tıp hizmetleri, özellikle de ordu ile ilgili olanlar gayet iyi düzenlenmiş ve bu arada tedavide kullanılan ilaçlar da sınıflandırılmıştır. Bu dönemde yaşamış ve Neron' un ordusunda hekim olarak görev yapmış en önemli eczacı Dioskorides' dir (m.s. 1. yüzyıl). Dioskorides' in çalışmaları kendisinden sonraki nesilleri büyük ölçüde etkilemiş ve modern bitki biliminin kurucusu olarak kabul edilmesini sağlamıştır. Meydan Larousse (Büyük Lugat ve Ansiklopedesi), Cilt 3, Meydan Yayınları, İstanbul, 1970, s.723

gözyaşı dökmez. Hatta babasının, dostunun ya da sevgili oğlunun gözlerinin önünde öldüklerini bile görse umursamaz" demiştir."²⁵

Afyon ilaç elde edilen bir madde olarak, yoğun bir biçimde ilk kez İonya uygarlığı döneminde kullanılmıştır. Efes' te Celsus' ün mezarının üzerinde görülen kabartmalarda bir haşhaş kellesi, bir armut, bir üzüm şeklinde motifler bulunmaktadır. Celsus milattan önce ve sonra birinci yüzyıl, yani milâdi İsa çağlarında Roma' da çıkmış olan salgın hastalığı tedavi ettiği için kendisine Efes' te belediye başkanlığına denk bir mevki verilmiştir. Orada kendi adına Celsus kütüphanesini yaptırmıştır. O kütüphanenin arka taraflarında bu kabartmalara rastlanır. Gerek bu bölgede ve gerekse Bergama yöresinde afyon ilaç olarak kullanılmıştır.²⁶

Hekimliğin babası sayılan Hipokrat, eserlerinde, afyondan elde edilen **nepanthes** isimli bir ilaçtan bahsetmekte ve bu ilacın uyuşturucu ve kabızlık verici olduğunu yazmaktadır. Homer İlyada' da acıları unutturan bir ilaçtan bahisle afyona işaret etmektedir.²⁷

İonyalı Omiros' a ait eserlerde afyonun ağrı ve sızı giderdiği, kaynağının da Mısır olduğu yazılmıştır. Haşhaş bitkisinin nasıl yetiştirildiğini ilk kez tarif eden, M.Ö. 4. yüzyılda yaşamış olan İonyalı Ophrastus' tur. Afyonun hastaya nasıl verileceğini de ilk kez, aynı yüzyılda yaşamış olan Diagoras tarif etmiştir. Diagoras afyonun dışarıdan kullanılmasını önererek, içilmesi halinde beyini etkileyip görmeyi zayıflatacağını hatta hastayı öldürebileceğini bildirmiştir.²⁸

1. yüzyılda yaşamış Manisalı doktor Dioskoridis, haşhaş sütünün uygun miktarda alındığında ağrıları giderdiğini, hazmı kolaylaştırdığını, ancak fazla alındığında tehlikeli olduğunu yazmıştır. Pontus kralı Mitridat' ın afyondan **Midritadini** adı verilen bir ilaç yaptırdığı, yine Pontus kralı Neros' un doktorunun, 130. yılında, bu ilacı daha da geliştirerek **Tiryak** adında bir karışım elde ettiği de kaynaklarda yer almaktadır.²⁹

²⁵ Burada anlatılan konulara bkz. Ali Yılmaz, "Uyuşturucu Maddelerin Tarihsel Gelişimi, Uluslararası Çalışmalar ve Ülkemizdeki Yasal Düzenlemeler", **Emniyet Genel Müdürlüğü Polis Dergisi**, Nisan-Mayıs-Haziran 2003 Yıl:9 Sayı:35, EGM Basımevi, Ankara, 2003, s.1-12, s.6

²⁶ Songar, **a.g.e.**, s.19

²⁷ Reşat Saka, **Uyuşturucu Maddeler Hakkında Milli ve Milletlerarası Hukuki ve Sosyal Durum**, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul, 1948, s.13

²⁸ Yılmaz Günel, **Uyuşturucu Madde Suçları**, Kazancı Yayınları, Ankara, 1976, s.25

²⁹ Çağrı Erhan, **Beyaz Savaş**, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1996, s.26

Romalılar da haşhaştan elde edilen bir ilacın varlığından haberdardılar. Romalı tarihçi Pline haşhaş sütüne **Meconium** ya da **Thebait** adının verildiğini yazmaktadır.³⁰ Romalı Galen' e göre afyon, zehirlenmelere karşı direnci artıran, baş ağrısını, sağırılığı, epilepsiyi, görme bozukluğunu, ses kısıklığını, astımı, öksürüğü iyileştiren bir panacea' dır.³¹

Afyon, esrar, kokain gibi bitkisel kökenli tüm bu maddeler dini amaçlarla ruhi durumu değiştirme amacıyla kullanılmışlardır. İlkel toplumlarda, kabile ayinlerinde ve erkeklige geçiş törenlerinde “değiştirilmiş bilinç durumları” denilen, gündelik bilinç düzeylerinden daha farklı alanlara ulaşabilmek için kullanılan açlık, susuzluk, uyku yoksunluğu, sosyal ve duygusal yalıtım, ağırlı uyaranlar, dans, meditasyon, dua, işitsel uyaranlar, hipnotik telkinler gibi yöntemlere ek olarak, halusinojen bitkiler, afyon türevleri, koka yaprakları, esrar gibi psiko-aktif maddeler büyük rol oynamaktaydı.³²

Orta Çağa kadar Çin' liler afyon ve esrarı tıbbi amaçlar içinde kullanmış olup; bunların keyif verici özelliklerini pek bilmiyorlardı. Bunların keyif verici olarak kullanımı, Müslüman Araplar tarafından Çin'e tanıtılmıştır.³³ Çin İmparatorları da, ülkelerinde hızla gelişmekte olan bu alışkanlığın ekonomik sonuçlarını fark etmekte gecikmemişler ve 1729' da İmparator Yuang-Çeng, satış ve içimini yasaklamıştır. O tarihlerde Çin' de afyon içme evleri bulunmaktaydı. Daha sonra İmparator, buraları kapatırmıştır. O sıralarda Afyon ticaretini daha çok Portekizliler idare ediyorlardı.³⁴

1773' te İngilizlerin de bu ticaretin önemini keşfetmesi sonrasında British East India Company, Bengal' de afyon yetiştirilmesi ve Çin' e ihracını tekeline almıştır. Yuang-Çeng' in 1729' da koyduğu yasağa karşın, her yıl Çin' e ulaşan 200 sandık afyon sakızı, 1767' de 1000 sandığa varmıştır. 1796' da İmparator Chia-Çing afyonun ithali ve tarımını kesin olarak yasaklamış ise de 1820-1830 yıllarında Çin' e giren yıllık afyon miktarı 10.000 sandığa ulaşmıştır. Bu satım 1838 yılında 40.000 sandığı geçmiş ve böylece Çin' e yönelik olarak

³⁰ Erhan, a.g.e., s.27

³¹ Panacea; tüm hastalıklara karşı iyileştirici etkisi olan ilaç. <http://sozluk.sourtimes.org>

³² Tülin Söylemezoğlu, “Türkiye’ de Uyuşturucu Sorunun Günüümüzdeki Durumu”, 2.Ulusal Teknoloji Kongresi 3-6 Nisan, Antalya, 1997

³³ <http://www.infoplease.com/ce6/sci/A0860145.html>, “History”

³⁴ Saka, a.g.e., s.15

gerçekleştirilen ticaret İngiltere' nin lehine dönmüştür. O zamana kadar, Çin porselen ve ipeğini alabilmek için altın ve gümüş ödemek zorunda kalan İngiltere, artık yalnızca afyon vermeye başlamıştır.³⁵

Çin Hükümeti, 1796' da, İngilizler tarafından getirilen afyonun ithalini yasaklamıştı. Ancak İngilizler, Hindistan' dan getirdiği afyonu Çin' e satmaktan büyük kârlar sağlamaktaydılar. Bu nedenle kaçak olarak afyonu Çin' e satmakta devam ettiler. Bunun üzerine Çin hükümeti 1834' te kaçakçılığa engel olmak üzere, çok sert önlemler aldı. Bu önlemler, İngiltere' nin diğer ticaret mallarını etkiledi. Uzun süredir, Çin üzerinde söz sahibi olmak isteyen İngiltere, Kanton' da afyon ithalinin yasaklanması ile ilgili olarak 1838' de çıkan bazı olayları bahane ederek, işi silahla çözümlemek, yani Çinlileri afyon almaya mecbur etmek üzere harekete geçti. Bunun üzerine, 1839 yılında İngiltere ile Çin arasında “Afyon Savaşı” başladı. İki yıl süren savaş, Çin' in yenilgiyi kabul etmesi ile sonuçlandı. Bunun üzerine iki devlet arasında 29 ağustos 1942' de Nanking antlaşmasıyla Çin, iki yüzyıldan beri uygulamakta olduğu dış politikasını değiştirerek, kapılarını, Batıya açmak zorunda kaldı.³⁶

1860' dan sonra Afyon, iç piyasada serbest olarak alınıp satılmaya başladı. 1876' da Amerika, Fransa, İngiltere ile Çin arasında yapılan yeni ikili anlaşmalarla, Afyon' a gümrük resmi kondu. Çin' e %5 ithal vergisi ödenmesi kabul edildi. Bu haktan yararlanan yabancı şirketler, birkaç yıl içinde Çin' e 85 bin sandık afyon ithal ettiler. Çin, bu durum karşısında İngiltere' yi suçlamıştır. Ancak, ithal edilen afyon miktarı artmaya devam etmiştir. 1879' da bu miktar yaklaşık olarak 100 bin sandığa; 1886' da ise 180 bin sandığa ulaşmıştır.³⁷

1876-1886 yılları arasında dışardan ithal edilen afyon' dan başka, Çin' de de afyon ekimi başlamıştır. Afyon içenler yaygınlaştı. Afyon satan dükkanlar, afyon içilen evler ve salonlar çoğaldı. 1838' de, Çin' de afyon kullananların 2 milyon olduğu sanılırken, bu

³⁵ Bkz. Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, “**Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2000**”, EGM-KOMDB Yayınları, Ankara 2001, s.2

³⁶ Antlaşmanın detayları için bkz. Rifat UÇAROL, “**Siyasi Tarih (1789-1999)**”, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2000, s.275

³⁷ Özcan Köknel, **İnsanlık Tarihi Boyunca Uyğurucu Madde Sorunları**, Gelişim Yayınları, İstanbul, 1976, s.322-323

miktar 1878' de 20 milyona ulaştı. 1871-1872 bütçe yılında, afyon' dan alınan vergi %5 vergi ile Çin bütçesine bir yılda 7.7 milyon dolar girmiştir. Bu miktar giderek çoğaldı ve 1923' te 15 milyon dolara ulaşmıştır. 1923' te Çin' de 10 ton eroin içilmiştir.³⁸

1.2. Morfin' in Tarihi

Tıbbi amaçla kullanılmak üzere yapılan araştırmalar sonucu, 1817' de Hannover' li Eczacı kalfası olan 21 yaşındaki Friedrich Helm Sertüsner, 1817 yılında bulduğu maddeye **morfin** adını vermiş ve morfini önce kendi üzerinde denemiştir. Bu madde tıp alanında yaygın bir kullanım alanı bulmuştur. Morfinin uyuşturucu madde olarak yayılmasında deri altı şırınga aletinin 1853 yılında icat edilmesi büyük rol oynamıştır.³⁹

Özellikle 1865 Amerikan İç Savaşı' nda, 1860 Prusya-Avusturya Savaşı' nda, 1870-1871 Fransa-Almanya Savaşı' nda yaralı askerlerin ağrılarını dindirmek amacıyla morfin kullanılmış, askerlerin tedavileri sonunda yoksunluk krizine girmeleri üzerine bu durum asker hastalığı olarak adlandırılmıştır. Ancak 1879 yılında yapılan araştırma sonucu bu durum **morfinmani sendromu** olarak tanımlanmıştır.⁴⁰ Askerlerin terhislerinden sonra sivil hayatta morfinden övgüyle bahsetmeleri üzerine Avrupa' nın büyük şehirlerinde zengin tabakaya mensup olan kişiler arasında yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Ecza depolarından, eczanelerden temin edilebildiği için, morfin bir dönemin kibar zehiri olarak ün yapmıştır.⁴¹

1.3. Eroin' in Tarihi

21 Ağustos 1897 tarihinde, Almanya' da Bayer fabrikasında çalışan kimyager Felix Hoffman, ağrıları kesen bir ilaç üretmek için bir karışım geliştirmiştir. Firma bu maddenin üzerinde çalışarak denemeye karar vermiştir. İçinde ağrılıklı olarak morfin olan ilaç, ağrıları kısa sürede kesmekteydi. Marka adı olarak eski Yunancadan Tanrısal kahramanlara verilen addan esinlenilmiş, 31650 F 2456 numaralı patent dosyasına **Eroin** adıyla 27

³⁸ Köknel, a.g.e., s.324

³⁹ Yılmaz, a.g.e., s.7

⁴⁰ EGM-KOMDB (2000), a.g.e., s.2

⁴¹ **Popüler Tarih**, “Uyuşturucu (Yeni Zaman Zehirleri)”, Dünya Yayıncılık A.ř., İstanbul, Temmuz 2000, s.85

Haziran 1898'de kaydedilmiştir. Aynı yıl Alman Bayer firması bu maddeyi harika bir buluş olarak piyasaya sürmüştür.⁴² New York Times gazetesinde (1900) “en kuvvetli ağrı giderici” olarak reklamı yapılmıştır.⁴³

“Olumlu tepki alan ve 25 gr'lık paketler halinde satılan Eroin eczanelere geldiği gün tükeniyordu. Henüz kimse zarar görmemişti. Bayer' in en iyi müşterisi Amerika ise, herkesin Eroin' den bahsetmesi üzerine ilacı araştırmaya başladığında, aşırı dozda alındığında ölüme yol açtığını ve bağımlılık yaptığını saptamıştır. Klinikler, eroinmanlarla dolup taşmaya başladığında, ABD' de ilacın bağımlılık yaptığına dair bir rapor yayınlanmış ve devamında gerekli önlemler alınarak eczanelerden kaldırılmıştır. Bunun üzerine ilaç karaborsaya düşerek, fiyatı artmış ve 1931' de tamamen yasaklanmıştır.”⁴⁴

1.4. Esrar' ın Tarihi

Esrarın tarihçesi konusunda yapılan araştırmalarda, bu maddenin Asuriler tarafından kullanıldığı, bu maddeye Kunubu ismini verdikleri tespit edilmiştir. Asurilerin Sümer medeniyetinin etkisi altında afyon ve esrarı hekimlikte kullanmışlardır. Asuriler haşhaşa Irru adını veriyorlardı. Eski Yunan' da Herodot, kenevirin lifinden elbise dokunup, reçinesinin ateşe atılarak buğusundan teneffüs edilerek sarhoş olunduğunu ifade etmiştir.

3000 yıllık geçmişe sahip Hindu metinlerinde esrar kutsal bir yere oturtulmaktaydı. Orta Asya' da bulunan Moğol, Türk ve Sibirya bölgelerinde de bu maddelerin dinsel törenlerde kullanıldığına ilişkin bilgiler bulunmaktadır.

“Esrarın Hindistan, İran ve Suriye' de dini merasimlerde kullanıldığı anlaşılmıştır. Özellikle Hindistan' da dini ayinlerin bakire kızlara içirilen esrarın tesirini gösterip, bunların neşelenmeleri ve şarkı söylemeleri ile başladığı, bir müddet sonra mabetlere getirilen bu kızların, orada esrarın etkisi geçtikten sonra sakın bir şekilde mabetten ayrılıp tekrar ayin yerine getirildiklerinde halk, mabetlerin kızların içlerindeki şeytanı kaçırdığı ve kendilerini teskin ettiğine inanıyorlardı.”⁴⁵

⁴² EGM-KOMDB (2000), a.g.e., s.2

⁴³ Songar, a.g.e., s.21

⁴⁴ Yılmaz, a.g.e., s.8

⁴⁵ Yılmaz, a.g.e., s.9

1.5. Kokain Tarihi

İnkaların Peru' da koka adı verilen bitkiyi yetiştirip yapraklarını yaralarda kullandıkları, Güney Amerika' da yerlilerin koka yapraklarını çiğneyerek yorgunluklarını giderdikleri bilinmektedir. Kokaini ilk keşfeden 1859 yılında Alman kimyager Niemann Goetingen' dir.⁴⁶ Menşei Güney Amerika olan bu uyuşturucu madde daha sonra, kullanılması taşınması ve gizlenmesi eroin gibi kolay olduğundan süratle diğer ülkelere yayılmıştır.

Sabri Sözer' in verdiği bilgiye göre, ülkemizde kokain' in keyif verici olarak ilk defa kullanma alışkanlığını, Birinci Dünya Savaşı' nın ardından anlaşma döneminde Varangel ordusu ile İstanbul'a gelen Beyaz Rus göçmenleri yaymışlardır.⁴⁷ Jak Deleon "Beyoğlu' nda Beyaz Ruslar" isimli eserinde Beyaz Ruslarla ilgili şu bilgileri vermektedir: *"İstanbul' da Beyaz Rus olgusu 1918 yılından 1940' lara kadar yaşandı. Beyaz Ruslar' ın varlıkları en çok duyumsattıkları yıllar 1920-1924 arasındır. Bu yıllarda Beyoğlu (Taksim-Tarlabası-Galata çeperi) Beyaz Rus istilasına uğramıştı sanki. Ana caddeler üzerinde kabareler, arka sokaklarda pavyonlar açılıyor, Rus lokantalarının masaları kaldırımlara taşınıyor, şarkılı ve danslı "show"lar İstanbul gecelerine renk katıyordu. Beyoğlu' nun arka yakasında Odessa ve Kiev genelevlerinden kaçan kadınlar kokain pazarlıyordu."*⁴⁸

Mazhar Osman eczacılar, hatta doktorlar tarafından bile kokain ticaretine bulaşanlar olduğunu söyler. Eczahanelerde gramı bir liraya çıkan kokainin daha sonraları el altından satılmaya başlanmıştır.⁴⁹ Kokain, Güney Amerika yerlileri tarafından, sert doğa koşullarına karşı, uzun yaya yolculuklarında açlığa ve yorgunluklara karşı bugün bile kullanılmaktadır.

Yakın tarihlere kadar uyuşturucu madde konusunda insanlar için en büyük tehlikenin doğal biçimdeki afyon, esrar, eroin ve kokain olduğu zannedilmiş ve uluslararası çalışmalar bu yönde yoğunlaştırılmışsa da son yıllarda bir çok ülkelerde sentetik

⁴⁶ Türkiye'deki Humboldt Bursiyerleri Derneği, "Türkiye' de Uyuşturucu Madde Sorunları (Drogenproblematik in Der Türkei), İTÜ Vakfı Maçka Sosyal Tesisleri, Rem Matbaacılık A.Ş., İstanbul, 1996, s.12

⁴⁷ Sabri Sözer, *Uyuşturucu Maddeler ve Problemleri*, Güzel İstanbul Matbaası, Ankara, 1956, s.14

⁴⁸ Jak Deleon, *Beyoğlu' nda Beyaz Ruslar*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2003, s.15

⁴⁹ Popüler Tarih, *a.g.e.*, s.85

uyuşturucu maddelerin ortaya çıkması ve bunların serbest ilaç piyasasında kolayca ucuza satılması, çok çeşitlerinin bulunması nedeniyle, dikkatler bu yöne çekilmiştir.

Önceleri tedavi amacıyla 1920 yılında laboratuvarlarda elde edilen Amfetamin⁵⁰ ve türevleri nezleye karşı kullanılmış, 1938 yılında İsveç' te piyasaya sürülmüş, aşırı yorgunluk yaratan işlerde çalışanlara tavsiye edilen bu sentetik ilaç, 1944 yılından sonra alışkanlık yaptığı ve zararlı etkilerinin görülmesi ile, uyuşturucu maddeler listesine alınmıştır.

1943 yılında Albert Hofmann tarafından elde edilen LSD⁵¹ adlı madde insanda hayal gücünü arttıran, zekayı takviye eden, cinsel gücü arttıran bir ilaç olarak piyasaya sürülmüşse de, daha sonra alışkanlık yaptığı ve kişiyi çıldırtma, intihar ve ölümlere sürüklediği görülmüş ve yasaklanmıştır. Albert Hofmann, LSD' nin fizyolojik ve ruhsal etkilerini kendi üzerinde denemiş ve gözlemlerini yazmıştır:

"19 Nisan 1943 Pazartesi günü saat 16.00'da Lysergic Acid Diethylamide Tartarat' ın % 05' lik eriğini hazırladım. 0.5 santimetre küp 0.25 miligram LSD içeren tatsız, yavan sıvıyı içtim. Saat 17.00' de baş dönmesi, endişe, kaygı ve tedirginlik başladı. Görmem bozuldu, düşüncelerim dağıldı, içimden gülmek isteği geliyor, anlamlı konuşmak için büyük çaba sarf ediyorum, görme alanım sanki karşımda, eşyaların biçimi değişiyor, çevremi lunaparklarda olduğu gibi olağan üstü görüyorum. Bir süre sonra bunların hepsi geçti. Bütün bunları hatırlıyorum, baş dönmesi, görme bozuklukları, çevredeki eşyaların acayip güllünç ve kaba şekilleri... Renkli yüzler belirdi. Belirli bir tedirginlik vardı. Aralıklı olarak başımın, ayaklarımın ve bütün gövdemın ağırlığını duyuyorum, sanki madenle doldurulmuş gibi. Ayaklarda kramplar oluyor... Ellerde soğukluk ve sanki eriyip gidiyormuş gibi bir duygu var. Ağzımda maden tadında kuruluk, boğazda sıkışma, korku ve endişe, bilinçte bulanıklık... Bu arada içinde bulunduğın koşullarla gerçek arasında ayırım güçlüğünden doğan bir karışıklık. LSD' yi aldıktan altı saat sonra eski durumuma döndüm. Ancak ufak tefek görme bozuklukları kaldı. Her şey sallanıyor, eşyaların boyutları değişiyor. Sanki

⁵⁰ Amfetaminler; merkezi sinir sistemini uyaran eczalardır. sentetik uyarıcılar kategorisinde yer alan ana uyuşturucudur. Amfetamin beyaz renkli bir tozdur. Bazen sarı, kahverengi ya da griye kaçan hafif bir rengi olabilir. Uyarıcı özelliğinden dolayı sporcular tarafından doping olarak kullanılmaktadır.

⁵¹ LSD (liserjik acit dietilamid), beyaz kristal formda, tatsız, kokusuz sentetik bir uyuşturucudur. Kokainden 100 kat daha güçlüdür.

onların dalgalanan sudaki yansımaları izliyorum. Üstelik bütün eşyalar hoş olmayan görünümler kazanıyor. Renkleri durmadan değişiyor. Yeşil ve mavi renkler üstünlük kazanıyor. Gözlerimi kapayınca fantastik, gerçekdışı biçimler görüyorum. Dikkati çeken bir nokta bütün seslerin gözüme yansımaları ve türlü biçimlere dönüşmesi... Her ses, renk bir sanrıya (gerçekte olmayan olguları var gibi algılamak) dönüşüyor. Bunlar renk ve gölge olarak sürekli değişiyor. LSD' yi aldıktan sekiz, on saat sonra şiddetli bir uyku bastırdı. Ertesi gün biraz yorgun kalktım."⁵² Albert Hofmann,1943

2. İslâm Dünyasında Uyuşturucu Maddeler

Cahiliye Döneminde içki sofradan eksik olmayan bir madde olduğundan, kullanımının zararlı etkilerini de o dönemde fazlasıyla göstermiştir. İslâmiyet' in kabulü ile içki birdenbire yasaklanmamış, önce sarhoş iken namaz kılınmasının yasaklanması ile yetinilmiş, daha sonraları içki tamamen haram kabul edilerek İslam dünyasında kullanılması önlenmiştir.

İslâmiyet' te dünya nimetlerinden yararlanılması gerektiği zira esasen bütün yiyecek ve içeceklerin insanların istifadesi için yaratıldığı kabul edilmekle birlikte, bu nimetlerin sağlığa, ahlak ve sağduyuya zararlı olmaması gerektiği de kabul edilmiştir. Ömer Nasuhi Bilmen eserinde; *"Nebatlardan insanı öldüren veya aklını gideren vücudu zehirleyen veya herhangi bir suretle sıhate muzır olan şeyleri yemek haramdır. Mesela: Afyon, haşhaş, penç gibi sarhoşluk veren, akli bozan şeyleri yemek caiz değildir. Mayilerden vücuda zararlı olanları, insana sarhoşluk verenleri içmek haramdır. Bu gibi mayilerin içilmesindeki mazarratlar herkesçe malumdur. Bu meşrubatın cemiyet bünyesinde açtığı yaralar pek elimdir."*⁵³ diyerek önemini anlatmaya çalışmıştır.

İslâm hukukunda içki yasağına uyulmaması durumunda değnek cezası verilirdi. Ancak bu cezanın asıl amacının dayak atma olup, yaralama ve ölümün meydana gelmemesine dikkat edilerek vücudun tehlikeli yerlerine vurulmazdı. Bütün bunlara rağmen, İslâmiyet' te zaman zaman esrar ve afyon gibi uyuşturucu maddelerin kullanıldığı

⁵² **Hastürk Yayınları Toplumsal Sorunlar Dizisi:1**, İstanbul Narkotik Büro Raporu, "Uyuşturucu Maddeler Sorunu", , Hastürk Yayınları, İstanbul, 1972, s.159

⁵³ Yılmaz, a.g.e., s.5

da bilinen bir gerçektir. Emeviler ve Fatimiler dönemlerinde özellikle esrar kullanımının yaygın olduğu İslâmiyet’ te uyuşturucu maddelerin kullanımının haram olmasına rağmen, kullanımının devam ettiği, tamamen önlemediği görülmüştür.

Reşat Saka eserinde İslâm dünyasında esrar ve afyon içme âdetinin İran’ dan geldiğinden bahseder. Bununla beraber İslâmiyet’ te esrar ve afyon kullanma âdetinin çoğaldığından bahseder. Fatimiler devrinde esrara fazla rağbet gösterildiği sanılıyor, din adamları içinde esrar aleyhinde söz söyleyenler bulunmasına rağmen bizzat içenlerde vardı.

Reşat Saka eserinde şu örneği vermektedir; “*Fatimilerden Mansur-u Billah zamanında camide esrar kullanılması aleyhinde bir hatip vaaz ederken üzerinden içinde esrar bulunan bir kağıt yere düşer. Hatip istifini bozmaksızın işte mel’ un şeytan benden korktu yere fırladı, sakın değmeyin diye kendi ayıbını örtmeye çalıştı. Vaaz bitince herkes çıktıktan sonra yere düşen esrar kağıdını alıp cebine koymayı ihmal etmedi.*”⁵⁴

⁵⁴ Saka, a.g.e., 26

BÖLÜM II

UYUŞTURUCU MADDELER HAKKINDA ULUSLAR ARASI ORTAM

Uyuşturucu madde suiistimali olaylarına tarihte sıklıkla rastlanılmakta ise de uyuşturucu madde bağımlılığının zararlarının tam olarak bilinmemesi nedeniyle, başlangıçta uyuşturucu maddelerin yasaklanması yönünde ulusal ve uluslararası düzeyde girişimler olmamıştır. İmzalanan çeşitli uluslararası sözleşmeler ile uyuşturucu maddelerin kullanımının kontrol altına alınması hedeflenmiştir.

Bu doğrultuda ilk olarak 1909 yılında Şanghay' da Uluslararası Afyon Kongresi yapılmış, burada imzalanan "1909 Şanghay Afyon Antlaşması" ile tavsiye niteliğinde çeşitli kararlar alınmıştır. 1912 tarihli Lahey Afyon Antlaşması' nda ise, uyuşturucu maddeler sınıflandırılarak ayrı ayrı tarif edilmiş, uyuşturucuların imal, ithal ve ihracını kontrol etmeye yönelik kararlar alınmıştır. 1925 yılında imzalanan Cenevre Afyon Antlaşması ile; Lahey Antlaşması' nın esasları ve tarifleri aynen kabul edilmekle birlikte, uyuşturucu maddelerin uluslararası ticaretini kontrol altında bulunduracak etkili bir sisteminin kurulması sağlanmıştır.

Daha sonra imzalanan 1931 tarihli Cenevre Afyon Antlaşması, Zararlı İlaçların Meşru Olmayan Ticaretinin Yasaklanması Hakkında 1936 tarihli Cenevre Anlaşması ile de uyuşturucu maddelerle mücadele yönünde kararlar alınmıştır.

Sentetik Uyuşturucu Maddeler Hakkında 1948 Paris Protokolü ve 1953 tarihli New York Afyon Protokolü, uyuşturucu maddelerle mücadele yönünde kararlar alınan Anlaşmalardandır. Ancak, uyuşturucu maddelerin üretim ve kaçakçılığının önlenmesi amacıyla uluslararası düzeyde imzalanan en önemli sözleşmeler, 1961 tarihli Uyuşturucu Maddelere Dair Birleşmiş Milletler Tek Sözleşmesi, 1971 tarihli Birleşmiş Milletler Psikotrop Maddeler Hakkındaki Sözleşme ve 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesidir.

Türkiye' nin de taraf olduğu bu üç sözleşmeden, 1961 tarihli Birleşmiş Milletler Tek Sözleşmesi ile; uyuşturucu maddelerin tıbbi ve bilimsel amaçlar dışında kullanılmasının yasaklanması, yasa dışı haşhaş ve uyuşturucu madde yapımında kullanılan diğer bitkilerin ekiminin kontrol altına alınması, uyuşturucu maddelerin imal, ithal, ihraç ve dağıtımının ruhsata bağlanması ve denetim yapılması gibi konularda düzenlemeler getirilerek Uluslararası Uyuşturucu Kontrol İdaresi (INCB) kurulmuştur.

1971 tarihli Birleşmiş Milletler Psikotrop Maddeler Hakkındaki Sözleşmesi ile; suistimali yapılan ve insan psikolojisini etkileyen ilaçların kontrol altına alınması, uyuşturucu etkisi bulunan ilaçların ancak doktor reçetesi ile kullanılmasının sağlanması, bu sözleşmede belirtilen hususların tarafların kendi iç hukuklarında suç sayılması yönünde gerekli yasal düzenlemelerin yapılmasının sağlanması gibi kararlar alınmış, ayrıca bu sözleşmenin yorumlanması ve uygulanmasından kaynaklanan anlaşmazlıkların diğer yollarla çözümlenememesi halinde Uluslararası Adalet Divanı'na başvurulması şeklinde ilk ciddi uluslararası yaptırım uygulaması getirilmiştir.

1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ile de; uyuşturucu ve psikotrop maddelerin imalinde kullanılan kimyasal maddelerin kontrol altına alınması ve uyuşturucu madde kaçakçılığı ile mücadelede kara para aklanmasının önlenmesi, kontrollü teslimat uygulamasının mümkün kılınması gibi kararlar alınarak, bu suçlarla mücadelede etkinliği arttırmak için uluslararası alanda operasyonel faaliyetlerin gerçekleştirilmesi, adli yardımlaşma, bilgi alış-verişi ve iletişimin artırılmasının sağlanması amaçlanmıştır.

1. 1909 Sanghay Afyon Konferansı

1939' a kadar A.B.D.' nin uyuşturucu maddelere ilişkin temel politikalarından birisi Uzakdoğu' da afyon üretimini ve ihracatını azaltmaktı. Bu yolla, A.B.D.' ye giren afyon önemli miktarda azaltılabilecekti. Bu politika ile A.B.D., Filipinler' deki afyon sorununun sona erdirilmesini hedefliyor, Çin' in afyona karşı başlattığı mücadeleye destek veriyor ve Uzakdoğu ülkelerine afyon taşıyan ülkeleri ticaretten vazgeçirmeye çalışıyordu.

Ancak, bütün bu önleyici tedbirler, uyuşturucu kullananların sayısını azaltmamıştır. A.B.D., başka çıkar yollar aramaya başladı. Uzak Doğu' da bulunan büyük şehirlere inceleme heyetleri gönderdi ve ayrıntılı incelemeler yaptırdı. Bu heyetlerin toplanması sonucu oluşan komisyon, bir rapor hazırlayıp, Amerikan Kongresine sundu. Kongrenin, 3 Mart 1905' te kabul ettiği bir kanunla, Filipinler' de üç yıllık bir geçiş dönemi tanındı. Bütün afyon içenlere belge verildi; üç yıllık geçiş dönemi sonunda, afyon kullanma, ithal ve ihracının yasaklanması kararlaştırıldı.⁵⁵

Üç yıl sonunda bu kanunun uygulanması, istenileni vermeyince, A.B.D. Başkanı Theodore ROOSEVELT, uluslararası Afyon Konferansı toplamak için girişimde bulundu. Haşhaş yetiştiren ve Afyon sorunu ile ilgili olan ülkeleri davet ederek, 1 Şubat 1909' da, Shanghai' da ilk Uluslararası Afyon Konferansı açılması önerisinde bulundu. A.B.D. afyon sorunuyla en sıkı ilişkisi olan Çin' in de toplantıya katılmasını istiyordu. Uzun görüşmelerden sonra Çin, ülkesindeki tedbirlere karışılmaması koşuluyla, toplantıya katılmayı kabul etti.

Bu konferansta, Çin' de afyon kullanımının sona ermesi için tek yolun uluslararası bir komisyon kurulması olduğu ifade edildi. Kurulacak komisyonda, İngiltere, Fransa, Hollanda, Çin ve Japonya' nın yanısıra, en büyük iki afyon üreticisi olan Osmanlı Devleti ile İran' ın ve Rusya, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ve İtalya' nın da yer alması gerektiği belirtildi.

Komisyon toplantısına ilişkin davet mektuplarını, A.B.D., ilgili devletlerin hükümetlerine yolladı. Fransa, Hollanda ve İngiltere, kendilerini bir yükümlülük altına sokacak herhangi bir düzenleme yapılmayacağı garantisini aldıktan sonra toplantıya katılmayı kabul ettiler. Rusya, Avusturya-Macaristan ve İtalya, toplantıya temsilci yollayacaklarını bildirdiler. Osmanlı Devleti, uzun süren ikna çalışmalarına rağmen bir neden ileri sürmeden temsilci yollamayı reddetti. İran ise, A.B.D.' nin yoğun temaslarıyla, afyon üretimine bir sınırlama getirilmeyeceğine ilişkin söz aldıktan sonra, bir temsilci göndermeyi kabul etti.

Çin Hükümetinin afyon üretimini önleme çalışmaları sürerken, özellikle İngiliz tüccarlar Hindistan'dan aldıkları afyonu bu ülkeye yasadışı yollardan ihraç etmeye

⁵⁵ Köknel, a.g.e., s.326

alışıyorlardı. Bu aşamada Çin' de yayılmaya başlayan afyon alışkanlığının giderek diğerk lkelere, bu arada Amerika Birleşik Devleti' ne de yayılması üzerine, bu ülkenin teklifi ile 1 Şubat 1909 tarihinde Şanghay toplantısı yapılmıştır.⁵⁶

Amerikan heyeti toplantıda, İngiltere ve Hollanda' nın pek sıcak yaklaşmadığı şu önerileri sundu:⁵⁷

1- Tüm devletler kendi topraklarında, tıbbi amaçlar dışında afyon kullanımının yasaklanması için ortak çaba göstermelidirler.

2- Hiçbir devlet, afyon üretiminin kendi ekonomisi için temel bir ticari unsur olduğu tezini savunmamalıdır.

3- Afyonun, tıbbi amaçlar dışında, üretilmesi, dağıtılması ve kullanılması derhal yasaklanmalıdır.

4- Afyon üreten ülkeler, üretilen malın, afyon kullanımının yasak olduğu ülkelere, kendi limanlarından gitmesini engellemelidirler.

5- Çok yakın bir zamanda uluslararası bir konferans toplanmalı ve bu noktaları içeren, bir uluslararası antlaşma yapılmalıdır.

6- Hiçbir devlet, afyon sorununu kendi iç düzenlemeleriyle çözemeyeceği için, uluslararası işbirliği geliştirilmelidir.

7- Her devlet tıbbi amaçlarla afyon ithal edip etmemede serbest bırakılmalıdır.

Şanghay Afyon Komisyonu, afyon üretimi, ticareti ve kullanımının, çok dar çerçevede de olsa, uluslararası düzeyde tartışıldığı ilk toplantı olmuştur. Bu ilk uluslararası toplantı, ileriki yıllarda yapılacak girişimlerde, özellikle Osmanlı Devleti' nin ve A.B.D.' nin nasıl bir tutum içinde olacaklarına dair ilk işaretleri içerdği için de önemlidir. Şöyle ki, Şanghay toplantısına davet edildiği halde katılmayan Osmanlı Devleti, daha sonraki yıllarda yapılan toplantılara da temsilci yollamayı reddetmiştir. Türkiye Cumhuriyeti ise uzun yıllar boyunca, afyon sorununu ele alan herhangi bir uluslararası girişime katılmakta çok çekingen davranmıştır. Diğer taraftan A.B.D., Şanghay Komisyonu' nun toplanması için gösterdiği gayreti, ileriki yıllarda, afyon ve uyuşturucu maddeler konusunda yapılan

⁵⁶ Yılmaz, a.g.e., s.7

⁵⁷ Güngör, a.g.e., s.76

tüm uluslararası toplantılarda da göstermiştir. Bir bakıma, 1909 toplantısından sonra A.B.D., afyon sorununun çözülmesi için öncülük görevini üstlenmiştir.⁵⁸

2. 1912 Lahey Afyon Sözleşmesi (14 Ocak 1933 - 2108 sayılı K.)⁵⁹

Şanghai Komisyonu' nun aldığı, en kısa sürede bir uluslararası konferans toplanması gerektiği yönündeki karar doğrultusunda, A.B.D., Şanghai Komisyonu' na katılan ve davet edildiği halde katılmayan devletlere, 1 Eylül 1909' da Hollanda' nın Lahey kentinde bir araya gelme çağrısında bulundu. Ancak, Çin dışında hiçbir ülke, son toplantının üzerinden sadece dokuz ay geçmişken, yeni bir toplantı yapılmasına taraftar değildi.

A.B.D. Dışişleri Bakanlığı, Şanghai Komisyonu toplantısından hemen sonra, oldukça kapsamlı bir çalışma yaparak, yeni toplanacak konferansın gündemine sunacağı önerileri belirlemişti. Bu öneriler arasında, devletlerin iç hukuk düzenlemeleri yoluyla afyon üretimi, dağıtımı ve ticaretinin kontrol edilmesi, bazı limanlardan afyon ihracatının yasaklanması, Uluslararası Posta Birliği' nin, afyon ve türevlerinin posta yoluyla sevk edilmesini denetlemesi, haşhaş üretiminin kontrolü ve sınırlandırılması gibi konular yer almaktaydı.

1910 Mayısına gelindiğinde, İngiltere, Fransa, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ve Osmanlı Devleti henüz, A.B.D.' nin yaptığı konferans çağrısına bir cevap vermemişlerdi. Rusya, kendi ürettiği çok az miktardaki afyonun, kapsam dışı kalması şartıyla, böyle bir konferansa prensipte karşı olmadığını açıklamıştı. Almanya, Hollanda, Japonya, İran ve Siyam ise konferansın toplanmasına taraftar olan devletlerdi. 1910 yılının sonlarına doğru, Avusturya-Macaristan ve Osmanlı Devleti, konferansa katılmayacaklarını, A.B.D. Hükümeti' ne resmen bildirdiler.

Lahey Afyon Konferansı, 12 ülkenin katılımıyla, ancak 1 Aralık 1911' de toplanabildi. A.B.D. heyeti dışında, konferansa katılan hiçbir heyet, gündeme sunulabilecek nitelikli bir ön çalışma yapmamıştı. Bu nedenle, konferans sonunda imzaya

⁵⁸ Erhan, a.g.e., s.49

⁵⁹ Resmi Gazetede 26.01.1933 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren, 1912 Lahey afyon Sözleşmesi ile 1914 tarihli munzam protokolüne; 1925 Cenevre Anlaşması ile protokolüne; 1931 Cenevre Anlaşması ile protokolüne katıldığımızı dair Kanun. Bu sözleşme 1961 Tek Sözleşmesi ile yürürlükten kaldırılmıştır.

açılması düşünülen sözleşme metni, daha çok A.B.D.'nin önerileri doğrultusunda oluşturuldu.

Lahey Afyon Sözleşmesi beş bölümden oluşmaktaydı. *Birinci bölümde*, ham afyon ticaretine getirilecek düzenlemeler ele alınıyordu. Ancak, haşhaş üretiminin sınırlandırılması ve yasaklanması gibi konulara değinilmiyordu. *İkinci bölümde*, yasadışı afyon ticaretinin engellenmesi için, devletlerin altına girecekleri yükümlülükler düzenleniyordu. Özellikle, Çin, Uzakdoğu ve A.B.D.'deki afyon kaçakçılığını azaltmaya yönelik önlemler bu bölümde yer alıyordu. *Üçüncü bölümde*, morfin, eroin, tıbbi afyon gibi afyon türevlerinin üretimi, dağıtımı, ticareti ve kullanımına ilişkin ilkelere yer verilmişti. Ancak bu bölümdeki maddeler, İngiltere' nin ısrarıyla oldukça gevşek ve yoruma açık biçimde yazılmıştı. *Dördüncü bölüm*, sadece Çin' e ayrılmıştı. Katılımcı ülkeler, bu bölümde Çin' in sürdürdüğü afyon karşıtı mücadeleye destek olmayı taahhüt etmekteydiler. *Son bölümde* ise, sözleşmenin ihlalinin doğuracağı sonuçlarla ilgili düzenlemeler yer almaktaydı.

Almanya ve Fransa, bu sözleşme hükümlerinin, konferansa katılmayan devletler açısından da bağlayıcı olması gerektiğini savunuyorlardı. Onlara göre, ham afyon üretiminde Osmanlı Devleti' nin, kokain konusunda Bolivya ve Peru' nun, afyon türevleri konusunda ise İsviçre' nin herhangi bir önlem almaması durumunda, Lahey Afyon Sözleşmesi' nin getirdiği düzenlemelerin uygulanabilirliği yoktu. Bu nedenle, sözleşmenin dünyadaki bütün ülkeler tarafından imzalanıp onaylanması gerektiği, konferansa katılan ülkeler tarafından benimsendi.

Ancak, sözleşme hükümlerinin, konferansa katılmayan bazı devletlerde de uygulanabilmesi bir yana, konferansa katılan devletlerden bazıları 31 Aralık 1912' ye kadar tamamlanması gereken onay işlemlerini yerine getirmemişlerdi. Bunun üzerine, Hollanda, afyon sorunu ile ilgili tüm ülkeleri, 1 Temmuz 1913' te Lahey'de toplanacak **2. Afyon Konferansı' na** davet etti.

İkinci konferansa, ilkin katılanlarla birlikte 24 ülke katıldı. Konferansın ana konusunu, Lahey Afyon Sözleşmesi' nin bir an önce imzalanıp yürürlüğe girmesi oluştuyordu. Mümkün olduğunca çok ülkenin katılımının sağlanması için çalışmalar yapılması da konferansta ele alınan konulardan birisiydi. Katılımın artırılması için,

konferans sırasında tüm ülkelere çağrıda bulunuldu. Konferans çalışmaları sırasında, A.B.D. sözleşmeyi onayladı. Avusturya-Macaristan, Bulgaristan, Norveç ve Uruguay en kısa zamanda sözleşmeye taraf olacaklarını konferansa bildirdiler. Karadağ, Sırbistan, Peru ve İsveç sözleşmeye taraf olup olmamak konusunda herhangi bir açıklama yapmadılar. Yunanistan, İsviçre ve Osmanlı Devleti ise sözleşmeyi imzalamayacaklarını bildirdiler. Yunanistan, imzalamama gerekçesi olarak özel bir neden ileri sürmedi. İsviçre, afyon üretmeyen ve ihraç etmeyen bir ülke olarak, sözleşmeyi imzalamasının gereksiz olduğunu belirtti. Osmanlı Devleti ise sözleşmenin kendisini ekonomik kayba uğratacağını savundu.

Aralık 1913' e gelindiğinde, sözleşmeyi imzalayan ülkelerin sayısı 43' e ulaşmıştı. Avusturya-Macaristan, anayasal nedenlerle sözleşmeyi imzalamayacağını ancak hükümlerine uyacağını belirtti. Yunanistan, yeni elde ettiği toprakların, sözleşme hükümlerinin dışında kalması kaydıyla, sözleşmeyi imzaladı. Afyon konusu ile ilgili devletlerden sözleşmeyi imzalamayan sadece iki ülke, Sırbistan ve Osmanlı Devleti kalmıştı. Sırbistan, sözleşmeyi daha ayrıntılı incelemek için biraz daha zaman istiyordu. Osmanlı Hükümeti ise kesinlikle imzalamayacağını açıklamıştı. Sırbistan ve Osmanlı Devleti imzalamadan, sözleşmenin işlerliğinin ne olacağı konusunun görüşülmesi için, Hollanda, ilgili devletleri, Mayıs 1914' te üçüncü kez Lahey' de bir araya gelmeye çağırdı.

Üçüncü konferansta, A.B.D., Sırbistan ve Osmanlı Devleti' ne baskı yapılarak, sözleşmeyi imzalamalarının sağlanması görüşünü savundu. Almanya da, sözleşmeyi tüm ülkelerin imzalaması gerektiği yönünde görüş bildirdi. Ancak İngiltere' nin önerisiyle, sözleşmenin, Osmanlı Devleti ve Sırbistan dışında tüm ülkelerde uygulanması kabul edildi. Lahey Konferansları ile, afyon üretimi, ticareti ve kullanımı, sadece Uzakdoğu ülkelerini ilgilendiren bir sorun olmaktan çıkarıldı.

Konferansta hiçbir çaba, Osmanlı Devleti' nin anlaşmayı imzalamama konusundaki direncini kıramamıştı. Ancak, Birinci Dünya Savaşı' ndan sonra imzalanan Sevr Antlaşması' nın 280. maddesi gereğince, Osmanlı Devleti, 1912 Lahey Antlaşması' na uymayı taahhüt etti. Lozan Antlaşması' nın 100. maddesi ile de Türkiye Sözleşmeye taraf olmayı kabul etti.⁶⁰

⁶⁰ Lozan Madde 100: “Türkiye aşağıda sayılan sözleşme ve anlaşmalara katılmayı veya onları onaylamayı taahhüt eder; ...9) Afyon hakkında 23 Ocak 1912 tarihinde imzalanan sözleşme ile 1914 tarihli ek protokol”

Afyon ve diğer uyuşturucu maddeler antlaşmalarını imzalayan devletlerin imza tarihleri⁶¹

Ülke	1912 Lahey	1925 Cenevre	1931 Cenevre	1936 Sözleşmesi
Arnavutluk	03.02.1925	---	09.09.1937	---
Almanya	10.01.1920	15.08.1929	10.04.1933	---
Belçika	14.05.1919	24.08.1927	10.04.1933	27.11.1937
B.Britanya	10.01.1920	17.02.1926	01.04.1933	---
Bulgaristan	09.08.1920	09.03.1927	20.03.1933	---
Danimarka	21.10.1921	23.04.1930	05.06.1930	---
Dantzig(Serbest şehir)	05.03.1931	16.06.1927	18.04.1933	-
İspanya	11.03.1921	22.06.1928	07.04.1933	-
Estonya	21.01.1931	30.08.1930	05.07.1935	-
Finlandiya	01.02.1922	05.02.1927	25.09.1936	-
Fransa	10.01.1920	02.07.1927	10.04.1933	16.01.1940
Yunanistan	30.03.1920	10.02.1927	27.12.1934	16.02.1938
Macaristan	26.07.1921	27.08.1930	10.04.1933	-
İrlanda	16.01.1920	01.09.1931	11.04.1933	-
İzlanda	21.10.1921	-	-	-
İtalya	10.01.1920	11.02.1929	21.03.1933	-
Letonya	18.01.1932	31.10.1928	03.08.1937	-
Lichtenstein	-	-	-	-
Litvanya	-	13.02.1931	10.04.1933	-
Lüksemburg	24.08.1922	27.03.1928	30.05.1936	-
Monako	26.05.1925	09.02.1927	16.02.1933	-
Norveç	29.09.1915	16.03.1931	12.09.1934	-
Felemenk	11.02.1915	04.06.1928	22.05.1933	-
Polonya	10.01.1920	16.06.1927	11.04.1933	-
Portekiz	08.04.1920	13.09.1926	17.06.1932	-
Romanya	14.09.1920	18.05.1928	11.06.1933	28.06.1938
Saint Marin	-	21.04.1926	12.06.1933	-
İsveç	13.01.1927	06.02.1930	12.08.1932	-
İsviçre	15.01.1925	03.04.1929	10.04.1933	-
Çekoslovakya	10.01.1920	11.04.1927	12.04.1933	-
Türkiye	15.09.1933	03.04.1933	03.04.1933	28.07.1939
Rusya	-	31.10.1935	31.10.1935	-
Yugoslavya	10.02.1920	04.09.1929	-	-
Kanada	10.01.1920	27.06.1923	17.10.1932	27.09.1938
Birleşik Amerika	11.02.1915	-	28.04.1932	-
Kosta Rika	27.07.1925	08.01.1935	05.04.1933	-
Küba	08.03.1920	06.07.1931	04.04.1933	-
Dominika Cumhuriyeti	14.04.1931	19.07.1928	08.04.1933	-
Guatemala	10.04.1920	-	01.05.1933	02.08.1938
Hayiti	30.06.1920	30.11.1938	04.05.1933	30.11.1938
Hondüra	03.04.1915	21.09.1934	21.09.1934	-
Meksika	08.05.1925	-	13.03.1933	-
Nikaragua	03.11.1920	-	10.03.1932	-
Panama	25.11.1920	-	15.04.1935	-

Reha Parla, **Belgelerle Türkiye Cumhuriyeti' nin Uluslararası Temelleri (Lozan-Montrö)**, T.C. Lefkoşe Büyükelçiliği Müsteşarı, Lefkoşe, 1985, s.45

⁶¹ Saka, a.g.e., s.105

Salvador	29.05.1931	02.12.1926	07.04.1933	-
Arjantin	--	-	-	-
Bolivya	10.01.1920	15.04.1932	-	-
Brezilya	10.01.1920	10.06.1932	05.04.1933	02.07.1938
Şili	18.05.1923	11.04.1933	31.03.1933	-
Ekvator	33.08.1923	23.10.1934	13.04.1935	-
Kolombiya	30.06.1924	03.12.1930	29.01.1924	.
Paraguay	17.03.1943	25.06.1941	25.06.1941	-
Peru	10.01.1920	-	20.05.1932	-
Uruguay	10.01.1920	02.09.1930	07.04.1933	-
Venezuela	12.07.1927	19.06.1929	15.11.1933	-
Afganistan	-	-	21.05.1935	-
Suudi Arabistan	17.02.1943	-	15.08.1936	-
Çin	02.11.1915	-	10.01.1934	21.10.1927
Birmanya	-	-	-	-
Hindistan	10.01.1920	17.02.1926	14.11.1932	04.08.1937
Irak	20.10.1924	08.08.1931	30.05.1934	-
İran	-	-	28.09.1932	-
Japonya	10.01.1920	10.10.1928	03.10.1935	-
Tayland	10.01.1920	11.10.1929	22.02.1934	-
Mısır	05.06.1942	16.03.1926	10.04.1933	29.01.1940
Habeşistan	-	-	-	-
Liberya	30.06.1920	-	-	-
Sudan	-	20.06.1926	25.08.1932	-
Cenubi Afrika Birliği	10.01.1920	17.02.1926	04.01.1938	-
Belçika	29.08.1942	17.12.1941	17.12.1941	-
Avustralya	10.01.1920	17.02.1926	24.01.1934	-
Yeni Zeland	10.01.1920	17.02.1926	17.06.1935	-
Toplam Katılan Ülke Sayısı	63	56	65	12

Lahey Afyon Sözleşmesi'nde dikkat edilecek bir diğer husus da, içerdiği hükümlerin tatbikini sağlayacak tedbirlerin alınması Anlaşma Devletlerine bırakmış olması ve milletlerarası herhangi bir kontrolün getirilmemiş olmasıdır.⁶²

Bu sözleşme uluslararası büyük bir ilgi uyandırmışsa da bir çok afyon yetiştiren ülkeler hükümlerini aynen ve hemen kabul etmedikleri için umulan sonuç elde edilememiştir.

1913 ve 1914 de olmak üzere ikinci ve üçüncü Lahey Konferanslarının toplanmasında amaç 1912 Lahey Afyon Anlaşmasını imzalayan devletler tarafından kabul ve tasdikini temin etmektir. Ancak, 1.Dünya Savaşının çıkması bunu engellemiştir.

Birinci Dünya Savaşında ülkeler birbirine saldırırken uyuşturucu maddelerin çok hızlı bir şekilde yayılmasına neden olmuş, bu da kokain ve eroinin her tarafta tanınmasına

⁶² Sözer, a.g.e., s.156

sebepe olmuştur. Bilhassa askerler savaştan faydalanarak uyuşturucu maddeleri kolayca tedarik ve naklediyorlardı. Sahip oldukları bu güce dayanarak kullanıyor ve satıyorlardı.⁶³

Örneğin; Almanya' nın Birinci Dünya Savaşı başlamadan önce Fransa' ya bol miktarda eroin ve kokain sokarak bunların suiistimallerine yol açmıştır. Bu sebeple, Birinci Dünya Savaşından sonra bu konu üzerinde daha esaslı surette çalışılması gerektiği kabul edilmiştir.

Bundan dolayı galip devletler, başta Amerika, İngiltere ve Fransa mağlup olan ülkelerle yaptıkları anlaşmalarda La Haye Sözleşmesinin kabul edilmesi için ayrıca kayıt koydular.

Sevr Anlaşmasının 280 nci maddesi şu şekildedir; *“9-Afyon hakkında 23 Ocak 1912 tarihinde Lahey’ de imzalanan anlaşma ile 1914 tarihli munzam protokolü, Türkiye iştirak etmeyi taahhüt eder.”*⁶⁴

3. 1925 Cenevre Afyon Antlaşması (14 Ocak 1933 - 2108 sayılı K.)⁶⁵

Birinci Dünya Savaşı öncesinde, afyon ve diğer uyuşturucu maddelerle mücadele yönünde başlatılan çalışmalar, savaş sonrasında da sürdürüldü. Savaş sonrasında kurulan **Milletler Cemiyeti (M.C.)** bu çalışmaların yürütülmesi için bir merkez haline getirildi. M.C. Misakı' nın 23. maddesinde afyon ve diğer uyuşturucu maddelerin ticaretine ilişkin anlaşmalara uyulup uyulmadığının denetlenmesi yetkisi M.C.' ye verilmişti. Bu çerçevede, 15 Aralık 1920' de, **Afyon ve Diğer Uyuşturucu Maddelerin Kaçakçılığı Danışma Komitesi** adıyla sürekli bir organ kuruldu. Bu komite, Çin, İngiltere, Hindistan, Fransa, Japonya, Hollanda, Portekiz ve Siyam temsilcilerinden ve sekiz uzmandan oluşuyordu. Komiteye daha sonra A.B.D. ve Yugoslavya temsilcileri de katıldı. Komite 1921-1924 yılları arasında yaptığı çalışmalarda, 1912 Lahey Sözleşmesi'

⁶³ Saka, a.g.e., s.107

⁶⁴ İsmail Soysal, **Türkiye' nin Dış Münasebetiyle İlgili Başlıca Siyasi Antlaşmaları**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1965, s.82

⁶⁵ Resmi Gazetede 26.01.1933 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren, 1912 Lahey afyon Sözleşmesi ile 1914 tarihli munzam protokolüne; 1925 Cenevre Anlaşması ile protokolüne; 1931 Cenevre Anlaşması ile protokolüne katıldığımızı dair Kanun. Bu sözleşme 1961 Tek Sözleşmesi ile yürürlükten kaldırılmıştır.

nin dışında kalan konuları da içeren, çok yönlü bir afyon ve diğer uyuşturucu maddeler üzerine sözleşme yapılabilmesi için çaba gösterdi.

M.C. üyesi olmamasına rağmen, A.B.D., savaş öncesi dönemde toplanan tüm uluslararası afyon konferanslarına öncülük eden ve sorunun boyutlarını kendi ülkesinde bütün açıklığıyla hisseden bir devlet olarak, M.C.' de yapılan çalışmalara katıldı. Böylece A.B.D., kendi içinde büyüyen bir sorun olan uyuşturucu kullanımını, uluslararası bir sistemin kurulması ile denetim altına almak istiyordu. Danışma Komitesi' nin çabaları, A.B.D.'nin işbirliği yapmaya yönelik girişimleriyle birleşince, M.C. Konseyinin çağrısıyla, Kasım 1924' te, Cenevre' de afyon ve diğer uyuşturucu maddeler konusunda bir konferans düzenlendi.

Cenevre Konferansı, A.B.D.' nin, M.C. bünyesinde katıldığı ilk konferanstı. A.B.D.' den başka, İngiltere, Çin, Fransa, Hindistan, Japonya, Hollanda, Portekiz ve Siyam' ın katılımıyla toplanan konferansın ana teması, Lahey Sözleşmesi' nde yer alan, afyon kullanımının azaltılması yönündeki düzenlemenin işler hale getirilmesiydi. Ancak, Japon gemilerinin, Formoza' dan Hong Kong' a taşıdığı uyuşturucu maddeler konusunda Japon ve İngiliz delegeler arasında çıkan anlaşmazlık bu konferansa gölge düşürdü.⁶⁶ Japonya, kendisinin, uluslararası sistemde ayrımcılığa tabi tutulduğunu iddia ediyor ve İngiltere ile arasındaki anlaşmazlık sona ermeden, herhangi bir uluslararası metni imzalamayacağını beyan ediyordu. Sonuçta konferansa ara verildi.

İkili görüşmeler yoluyla, İngiltere ile Japonya arasındaki anlaşmazlığın sona erdirilmesinden sonra devam edilen konferans sonunda varılan anlaşmayla, afyon ve diğer uyuşturucu maddelerin ithalatının hükümetlerin tekeline sokulması, reşit olmayanlara afyon ve türevlerinin satışının yasaklanması, afyon ithalinin yasak olduğu ülke ve bölgelere afyon sokulmasının ve taşınmasının yasaklanması, Danışma Komitesi bünyesinde periyodik toplantılar yapılması kabul edildi.

İlk konferanstan hemen sonra başlayan 2. Cenevre Konferansı' na, ilkin katılan ülkelerin yanı sıra, içlerinde Türkiye' nin de bulunduğu 41 ülke katıldı. Türk Heyeti' nde, Tarım Bakanlığı Müsteşarı Mehmet Süreyya Bey ve İstanbul Ziraat Okulu Profesörü Nurettin Bey bulunuyordu. Bu konferansın üzerinde durduğu ana konular, A.B.D.' nin,

⁶⁶ Erhan, a.g.e., s.56

Lahey Sözleşmesi' nde yapılmasını istediği değişikliklerdi. Bu değişiklik önerileri şu noktaları kapsıyordu:⁶⁷

- 1- *Tıbbi ve bilimsel ihtiyaçlar dışında afyon ve koka üretim ve ticaretinin sınırlandırılması.*
- 2- *Kullanıma hazır afyon üretiminde, her yıl %10 oranında bir azalmanın sağlanması.*
- 3- *Devletlerin yıllık uyuşturucu madde içeren ilaç ihtiyaçlarını, üretim, ithalat, ihracat ve tüketimlerine ilişkin tahminlerini bildirecekleri, sürekli bir merkezi organın kurulması.*

Konferansta, en yoğun tartışmalar, A.B.D.'nin 3. önerisinde kurulması düşünülen organın yapısı ve niteliğiyle ilgili geçti. Kendisi bir M.C. üyesi olmayan A.B.D, kurulacak organın, mümkün olduğunca M.C.' den bağımsız bir yapıda olmasını istiyordu. M.C. üyeleri ise, organın üyelerinin M.C. Konseyi, personelinin ise M.C. Genel Sekreteri tarafından atanmasını istiyorlardı. Her ne kadar, A.B.D. heyeti, organın M. C. bünyesinde çalışmasının bağımsızlığına gölge düşürdüğünü savunduysa da, sonunda bu yapıyı kabul etmek durumunda kaldı.

Görüşmeler sonucunda, 19 Şubat 1925' te, **Cenevre Afyon Anlaşması** imzalandı. Türkiye' nin imzalamadığı Sözleşme ile, her ülkenin bir uyuşturucu maddeler ajansı kurması, uyuşturucu maddelerin satılmasında hükümet tekellerinin kurulması, eroin kullanımının yasaklanması, M.C. bünyesinde uyuşturucu maddeler konusunda sürekli bir organ kurulması, M.C. Sekreteryaasının, dünya tıbbi ve bilimsel afyon ihtiyacına ilişkin yıllık istatistikler yayımlaması konuları düzenlendi. Ayrıca Sözleşme' nin 19. maddesinde, afyon ve diğer uyuşturucu maddelerin üretim ve ticaretini düzenleyecek, **Merkezi Sürekli Afyon Masası** adlı bir organın kurulmasına ilişkin düzenleme yer aldı.⁶⁸

Cenevre konferansı yaptığı çalışmalar sonunda:

1 -15 Şubat 1925 tarihli Cenevre Afyon Antlaşması.

2 -11 Şubat 1925 tarihli Cenevre Afyon Antlaşmasına bağlı protokol.

⁶⁷ Köknel, a.g.e., s.331

⁶⁸ Erhan, a.g.e., s.58

3 -11 Şubat J 925 tarihli Cenevre afyon anlaşmasına bağlı olmak üzere 23 Ocak 1912 uluslararası Afyon Sözleşmesi' nin ikinci bendinin Uzak Doğuda tatbiki hakkında 3 Kasım 1924 tarihinde Cenevre de toplanan konferansın nihai senedi.

4 -19 Şubat 1925 tarihli Cenevre Afyon Antlaşması ve protokolü.

Konferans sağlığa zararlı olan ve zorunlu durumlar haricinde uyuşturucu maddelerin kullanılmasının önlenmesi gayesi ile 1912 Lahey sözleşmesinden daha etkili tedbirler alınmıştır. Alınan bu tedbirler arasında özetle şu hükümler vardır:

- 1- Afyon satış ve imalının devlet tekeli altına alınması;
- 2- Afyon ve afyonlu maddelerin ithalat ve ihracatının kontrolü;
- 3- Hint kenevirinin ve buradan elde edilen reçinenin kontrolü;
- 4- Uyuşturucu maddelere ait milletlerarası ticaretin kontrolü,
- 5- Afyon içiminin zamanla azaltılması;
- 6- Daimi merkez komitesi tesis ve teşkilatlandırılması gibi ana başlıkları içermektedir.

Ayrıca, bilhassa afyon içilen ülkelerde karneye göre işlem yapılması, afyon bayii ve afyon içimevlerinin azaltılması ve küçüklerin afyon içimevlerine girmekten men edilmeleri ve bunlara afyon satılmasının yasaklanması ve afyon kullanılması aleyhinde okul ve diğer araçlarla propaganda yapılması ve afyon kaçakçılığını önlemek için elde edilen bilgilerin ilgili devletlerin afyon tekel müdürleri arasında doğrudan doğruya karşılıklı alışveriş gibi esaslar da mevcuttur.⁶⁹

4. 1931 Cenevre Afyon Antlaşması (14 Ocak 1933 - 2108 sayılı K.)⁷⁰

Milletler Cemiyeti nezdinde, uyuşturucu maddeler konusunda son olarak, 1912 Lahey ve 1925 Cenevre anlaşmalarının hükümlerini tamamlamak ve uyuşturucu madde üretiminin tıbbi ve bilimsel amaçlarla sınırlandırılmasını kesin olarak sağlamak üzere, Temmuz 1931' de Cenevre'de ikinci bir konferans düzenlendi. Bu konferans sonunda, 13 Temmuz 1931' de kabul edilen **2. Cenevre Afyon ve Diğer Uyuşturucu Maddeler**

⁶⁹ Köknal, a.g.e., s.332, Saka, a.g.e., s.129

⁷⁰ Resmi Gazetede 26.01.1933 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren, 1912 Lahey afyon Sözleşmesi ile 1914 tarihli munzam protokolüne; 1925 Cenevre Anlaşması ile protokolüne; 1931 Cenevre Anlaşması ile protokolüne katıldığımızı dair Kanun. Bu sözleşme 1961 Tek Sözleşmesi ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Antlaşması ile, hükümetlerin Sürekli Organ' a her yıl rapor vermesi, uyuşturucu madde imal eden fabrikaların her üç ayda bir Sürekli Organ' a rapor göndermesi ve gerektiğinde Sürekli Organ tarafından denetlenebilmesi, Sözleşmeye taraf devletlerin gerekli iç hukuk düzenlemelerini en kısa sürede tamamlaması konularını içeren düzenlemeler yapıldı.

6. 1931 Bangkok Antlaşması⁷¹

27.11.1931 tarihinde Bangkok' ta imzalanan bu antlaşma ile, Uzak Doğu' da içim afyonu tüketiminin kontrolü hakkında hükümler getirilmiştir.

5. Zararlı İlaçların Meşru Olmayan Ticaretinin Yasaklanması Hakkında 1936 Cenevre Antlaşması ve Protokolü (27.05.1937-3189 s.Kanun)⁷²

Afyon ve diğer zararlı ilaçlar hakkında tanzim edilen milletlerarası sözleşmelerin hükümlerini daha kalıcı bir hale getirmek ve bu maddelerin kaçakçılığıyla yapılacak mücadeleyi kolaylaştırmak amacıyla Cenevre' de 40 ülke temsilcisinin katılımıyla toplanan konferans sonucunda 26 Haziran 1936 tarihinde imzalanan bu sözleşmeyi Türkiye 21 Mayıs 1937 tarihinde 3189 sayılı kanunla onaylamıştır.⁷³

Anlaşmanın başlıca hükümleri⁷⁴:

- 1- Daha önceki sözleşmelerde adı geçen uyuşturucu maddeleri imal edenlerin, ticaret ve hernevi işlemlerini yapanların, bu fiillere kasten iştirak edenlerin, bu hususta şirket kuranların veya anlaşanların ve bu suçlara teşvik edenlerin hapis veya hürriyetten mahrum eden diğer cezalarla cezalandırılmayanlar için gereken kanuni hükümlerin uygulanması,
- 2- Uyuşturucu maddelerin imalatını kontrol etmek amacıyla alınacak her türlü kanuni tedbirlerin, meşru olmayan ticaretini önlemeye yöneltilmiş bulunan diğer tedbirleri tamamlayıcı mahiyette olması,
- 3- Anlaşmada uyuşturucu madde suçu olarak sıralanan fillerin:
 - a) Çeşitli ülkelerde işlenmesi hallerinde her birinin ayrı bir suç kabul edilmesi,

⁷¹ Bu antlaşma, 1961 Tek Sözleşmesi ile yürürlükten kaldırılmıştır.

⁷² Bu protokolün 9 ncü maddesi, 1961 Tek Sözleşmesi ile değiştirilmiştir.

⁷³ Resmi Gazetede 31.05.1937 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren Zararlı ilaçlar gayri meşru ticaretinin men'i hakkında Cenevre' de 26 Haziran 1936 tarihinde imzalanan Antlaşmanın tasdikine dair kanun.

⁷⁴ Sözer, a.g.e., s.169

- b) Yabancı ülkelerde cezalandırılmaları hallerinde buna dair mahkumiyet kararlarının milli kanunlarda göz önünde bulunan şartlar dahilinde tekrarına esas tutulması,
- c) Yabancı ülkelerde işlenmesi hallerinde vatandaşların iadesi prensibini kabul etmeyen ülkelerin, bu gibi suçları kendi arazisinde işlenmişçesine takip ve cezalandırmaları,
- d) Yabancı bir ülkede işlenmeleri ve suçluların sözleşmeyi imzalayan bir ülkeye iltica etmeleri durumunda iade talepleri, fiille alakası olmayan bir sebepten dolayı reddedilmiş ve o ülke kanunu bu gibi fiiller hakkında takibinin yapılmasını umumi bir kaide olarak kabul etmiş ise kendi arazilerinde işlenmiş gibi takip ve cezalandırılması,
- e) Antlaşmayı imzalayan ülkeler tarafından suçluların kendi ülkelerine iade edilmesinin kabul edilmesi.

Antlaşmaya göre, bilgi ve isteklerin hükümetler arasında karşılıklı görüşmeler üç yoldan olacaktır.⁷⁵ 1- Daha çok uzman yetkililer arasında doğrudan bir haberleşme ile veya her ülkenin merkez bürosu aracılığı ile,

2- İlgili ülkelerin Adalet Bakanlıkları arasındaki doğrudan haberleşme,

3- Konsolosluk veya diplomatik temsilcilikler aracılığı ile diğer hükümetin belirlenen yetkilisi arasında yapılacaktır.

⁷⁵ Birleşmiş Milletler-1971, **Uyuşturucu Maddeler ve Psikotropik Maddelerin Gayrimeşru Kaçakçılığını Önleme ve Araştırmada Kullanılan Metodlar ve Polis Teşkilatı**, Çeviren; Fetullah Eraslan, Baylan Matbaası, Ankara, 1975, s.68

BÖLÜM III

CUMHURİYET DÖNEMİNDE TÜRKİYE' DE UYUŞTURUCU TARİHİ

A- OSMANLI' DAN DEVRALINAN MİRAS

1. Osmanlı Dönemi

Çağrı Erhan' ın verdiği bilgilere göre, 11. yüzyılda Anadolu' ya yerleşmeye başlayan Türkler özellikle İç Anadolu ve Ege bölgelerinde, yerel halkın başlıca tarımsal ürünü olan haşhaşı yetiştirmeyi öğrenmişler ve bu tarımı yüzyıllarca sürdürmüşlerdir. Anadolu' da başlıca üretim alanları, **Paflagonya** (Bolu civarı), **Kilikya** (Adana civarı), **Kapadokya** (Kayseri, Niğde, Nevşehir civarı) ve **Afyonkarahisar** yöresiydi. Ancak haşhaş üretimine en uygun iklim koşulları Batı Anadolu' daydı. Bu bölgede üretilen afyona **Turcicum** adı verilmekteydi. 1516-1519 yılları arasında Türkiye' de bulunan Fransız gezgin Belon' a göre, Fransızlar nasıl buğday yetiştiriyorsa, Türkler de öyle haşhaş yetiştirmektedirler. Anadolu' da, Osmanlı döneminde Türklerle birlikte Rumlar ve Ermeniler de haşhaş tarımını yoğun biçimde yapmaktaydılar. Ancak bu üretim sadece afyon elde etmeye yönelik yapılmıyordu. Haşhaş ekimi yapan köylüler, bu bitkiden elde edilen yağı yemek yaparken kullanmaktaydılar. Haşhaşın tohumları hayvan yemi olarak kullanılmakta, haşhaş saplarından ise kerpiç yapımında yararlanılmaktaydı. Zor ekonomik koşullar altında, toprağa bağlı yaşam mücadelesi veren köylü için haşhaş tarımı büyük önem taşımaktaydı. Haşhaş ekimi ve afyon çıkarılması emek-yoğun bir çalışma olduğundan, Anadolu' da haşhaş tarımı bir aile teşebbüsü düzeyindeydi. Her aile yaklaşık 4-5 dönüm araziye haşhaş ekimi yapmaktaydı. Bitki kumlu toprağa iki yılda bir ekiliyor, kullanılmayan yıllarda arazi nadasa bırakılıyordu. Elde edilen afyona kalitesine göre çeşitli isimler verilmekteydi. Buna göre en iyi kalite afyona **âlâ** ya da **hâlis**, kötüsüne de **vakoze** ya da **konaklı** denilmekteydi.⁷⁶

Ali Babaoğlu' da şu bilgileri vermektedir; “Afyonun tarihinde son derecede önemli bir yeri Anadolu, belki de bu bitkinin anavatanıdır. Bu topraklar üzerinde Papaver türlerinin hemen hepsi yetişmektedir. En azından 50' ye yakın tür biliniyor. Ama en önemlisi olan Papaver

⁷⁶ Erhan, a.g.e., s.29-29

somniferum' un,⁷⁷ başka ülkelerde yetişenlerle kıyaslanamayacak kadar zengin alkaloid içeren türü ancak bu topraklarda bulunuyor olmasıdır. Dahası, başka ülkelerin özgün türleri de, Anadolu' ya getirilip yetiştirildiklerinde alkaloid oranları belirgin ölçüde yükseliyor.”⁷⁸

Reşat Saka eserinde, Fatih Sultan Mehmet döneminde esrarla ilgili şunlardan bahseder; *“Fatih Sultan Mehmet oğlunu Amasya’ dan Konya’ ya Vali tayin eder. II. Beyazıt Konya’ da Beng içmeye devam eder. Bir aralık fazla Beng aldığından hastalanır ve üç gün üç gece ağzından köpükler gelmek suretiyle yatağından kalkamaz. Fatih Sultan Mehmet bunu haber alınca sebebini sormuştu. Beyazıt yazdığı mektupta müptelâ olduğu nezlenin yumuşaması için biraz fazla Beng aldığını bildiriyordu.”⁷⁹*

Esrar, geçmiş yüzyıllarda edebiyatta bile yer almış, bu madde için mısralar düzenlenmiştir. İran’ da, Orta Asya’ da, Osmanlı İmparatorlu’ nda isim yapmış bazı şairler zamanın dili ile şiirler yazmışlardır. Osmanlı edebiyatında esrara Beng, esrar kullanana da Bengi ismi verilirdi.⁸⁰

Şair Bağdatlı Fuzulî’ nin Bengü Badesi şiirinde Şarap ile Beng yani esrarı karşılaştıran, esrara ihtiyarlık, şaraba gençlik sembolünü veren bir özelliğinden bahseder. Bengü Badenin taşıdığı gerçek manayı anlayabilmek için Tahir Olgun’ un 1931 senesinde yayınlanan eserinde şöyle demektedir:⁸¹

**Hayali bir savaş Bengübadesi
Kaçar dayanamaz şiddeti harbe
Zannımca Fuzuli bu manzum ile
Zaferi badeye vermekte çünkü**

**Kısıktır orada esrarın sesi
Şarabın eline geçer galebe
Göstermiş şarap içerdi Beyazıt Bengi**

Tahir OLGUN

⁷⁷ Haşhaş: (Schlafmohn / Poppy / Papaver / Papaveraceae / Papaver somniferum glabrum / Opium poppy)
Ülkemizde yetiştirilen haşhaş iki alt türe ayrılmaktadır: 1- Papaver somniferum alt tür anatolicum (Körhashas); Bitki 50-120 cm boyunda, az veya orta dallı, kapsülleri büyük (5 cm çaplı), kalın kabuklu, konik, yuvarlak, olgunlaşınca delikleri açılmayan türdür. 2-Papaver somniferum alt tür spontaneum (Açıkhahas); Bitki 60-100 cm boyunda, kapsülleri küçük (2,5 cm çaplı), çok ve nadiren orta dallı, ince kabuklu olup olgunlaşınca kapsül meyvede delikler açılır.

⁷⁸ Ali Babaoğlu, “Uyuşturucu ve Tarihi”, Kaynak Yayınları, İstanbul, 1997, s.99-100

⁷⁹ Saka, a.g.e., s.30

⁸⁰ Kızılyalın, a.g.e., s.14

⁸¹ Saka, a.g.e., s.30-31

Tarihçi Hammer, Yavuz Sultan Selimin ölmeden önce çıbanların verdiği ağrıları hafifletmek için afyon kullandığını ve doktorların tavsiyelerine önem vermeyerek kullanmaya devam etmiştir. O devirlere ait devlet başkanlarının ve ileri gelenlerinin Beng ve afyon kullandıkları ve çoğunlukla afyonu yutarak kullandıklarını görüyoruz.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Anadolu' da üretilen afyon, bu bölgede yoğun biçimde içilmiyordu. 16. ve 17. yüzyıllarda bazı dergâh ve tekkelerde afyon içiliyordu, ancak özellikle IV. Murat döneminde getirilen sert yasaklamalarla bu alışkanlığın yaygınlaşması önlenmiştir.⁸² Yine bu dönemde Anadolu' da üretilen afyonun Avrupa, Hindistan ve İran' a taşınmasına başlandı. Bu taşımacılığı Venedikli tüccarlar yapıyorlardı. Köylülerin ürettiği afyonu ise genellikle Rum, Ermeni ve Yahudi tüccarlar topluyor ve İzmir' de Venediklilere satıyorlardı.⁸³ Tanzimat' tan önceki dönemde, esrarkeşlerin yakalanarak idam edildikleri belirtilmektedir.⁸⁴

Evliya Çelebi, dördüncü Murat' ın Bağdat seferini hazırladığı sıralarda İstanbul' da yaptırdığı resmi geçidi anlatırken afyon ve esrar hakkında şu bilgiyi vermektedir:

“Esnafi afyonciyan ilk pirleri Fisagoresi tevhididir. Hazret asrındaki pirleri Amir İbni Umeyyei Zımaridir. Hakkaki afyon tenavül eden zamirişinas, nüktedan, zarif olur. Bunlar dükkanları ile vacibüsseyir bir halde mürur ederler ki, kimi maslubu mimindillah, kimi dilini dışarı çıkarmış, kimi kaşınmakta –çünkü kaşıntı verir- kimisi hayuhuy ider, kimi afyonun şiddetinden habu gaflete dalarak ubur eder. Benk yiyerek, gülerek, şaka ederek geçerler.”⁸⁵

Evliya Çelebi eserinde, 1639 senesinde yapılan bir istatistiğe göre İstanbul' da esrar imal eden dükkan ve sanat sahiplerini şöyle göstermektedir: “Esnafi Benkçıyan: 16

⁸² Kültegin Ögel, “Uyuşturucu Maddeler ve Bağımlılık” İletişim Yayıncılık, Şefik Matbaası, İstanbul, 1997, s.68

⁸³ Yılmaz a.g.e., s.10

⁸⁴ Şener Güngör-Ali Kınacı, “Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerle İlgili Suçlar”, Yetkin Yayınları, Ankara, 2001, s.43

⁸⁵ Evliya Çelebi, *Seyahatname*, Cilt 1, Üçdal Yayınları, İstanbul, 1996, s.602

dükkan, 60 nefer”⁸⁶ 1725 yılında çıkarılan bir padişah fermanında esrar kullananlara sürgün ya da kürek cezası verileceği öngörülmüştür.⁸⁷

1.1. Osmanlı İmparatorluğu’ nda Afyon İhracı

Osmanlı İmparatorluğu döneminde afyonun özellikle de Çin’ e yapılan ticareti hakkında Çağrı Erhan’ ın verdiği bilgilere göre; 19. yüzyıl başlarında Çin’ de afyon kullanımının artmasıyla, İngilizlerin Hindistan’ dan bu ülkeye taşıdıkları afyon, ihtiyacı karşılamamaya başladı. Bunun üzerine 1810’ dan itibaren Anadolu afyonunun İngiliz ve Amerikan gemileriyle, Malay ve Çin sahillerine taşınmasına başlandı. Bu yıllarda Anadolu afyonunun Çin’ e ihracı oldukça zorlu bir yolla gerçekleşiyordu. Afyon önce deve ve katırlarla Süveyş’ e kadar taşınyordu, oradan da gemilere yüklenip Çin’ e sevk ediliyordu. Daha sonraki yıllarda ise İzmir’ den İskenderiye’ ye kadar denizyoluyla taşınması usulü benimsendi. Amerikan ticaret gemilerinin, Anadolu ve İran’ dan, Çin’ e yaptıkları afyon taşımacılığı, ticaretin ilk yıllarında çok yoğun değildi. 1816-1820 döneminde, bu miktar Amerikan gemilerinin Çin’ e yaptığı tüm taşımacılığın sadece %6’ sını oluştuyordu. 1824-1830 yılları arasında ise, Amerikan gemilerinin taşıdıkları Türk afyonunun miktarı birkaç kat arttı. Bu dönemde Kanton limanına, Amerikan gemilerince 1500 sandık Türk afyonu sokuldu. Bu miktar öylesine çoktu ki, Kanton’ da görevli Çin Komiserinin, Türkiye’ nin bir Amerikan sömürgesi olduğunu düşünmesine yol açmıştı. 1834’ ten sonra Amerikan gemilerinin Türk afyon taşımacılığındaki payı, İngiliz gemilerinin de yoğun olarak bu alana girmesiyle azaldı. Ancak, yine de Türk afyonunu satmak, Amerikalı tüccarlara beklediklerinden fazla bir kazanç sağlamıştı. Kazandıkları İspanyol Dolarlarıyla, Çin’ den çay, ipek ve çeşitli elişleri alıp Amerika’ da sattılar. Bu yolla da oldukça kâr ettiler. Anadolu’ dan afyon ihracının, Çin’ den gelen talebin artmaya devam etmesiyle çok kârlı hale gelmesi üzerine, bu ticaretin bir düzene sokulması ve devletin de bu ticarettten kazanç

⁸⁶ Çelebi, a.ge., s.603

⁸⁷ “Haşış (esrar denilen ot) cinsinden gonca denilen bitkinin yakın zamanda tütün gibi içilmesine müptela olanların az zamanda akıl ve şuurlarına hafiflik ve zihni tasavvur ve kuvvetlerini bozma ile çeşitli zararlar verdiğiinden başka, çok defa Bektaşî tarikatında bazı toy gençlerin hayalleri ile gördüğü garip şekilleri haşa sümme haşa kerem ve şeref sahibi evliyaya vaki olan sırlar ve kerametler sandıkları, böylece dinsizliğe sebebiyet verdikleri, esrar içenlerden İstanbul’ da yakalananların sürüldükleri ya da küreğe konuldukları, bu maddenin Edirne ve dolaylarında satıldığının işitildiği, bu hususta çok dikkat gösterilmesi..”, Güngör, a.ge., s.43

sağlayabilmesi için, 1829' da yayımlanan bir Hatt-ı Hümayun ile afyon ticareti devlet tekeline alındı. Bu Hatt-ı Hümayun' un getirdiği düzenlemeye göre, üreticiden afyon satın alma yetkisi, sadece devlet görevlilerine ve devletten izin almış şirketlerin çalışanlarına veriliyordu. Afyonun fiyatını da bundan böyle, Afyon Tekeli İdaresi belirleyecekti. 1829-1830 ürün döneminde **Afyon Tekeli İdaresi**, çeki⁸⁸ başına, halis afyon için 45 kuruş, vakoze afyon için ise 22 kuruş fiyat tespit etti. Yine bu düzenlemeye göre, afyon ihracı sadece İzmir limanından yapılacak ve afyon gemilere yüklenmeden önce çeki başına 3 kuruş **resm-i miri** ve 3 kuruş **kantariye** vergisi alınacaktı. Ayrıca afyon üreticisi köylüye de dönüm başına 1 kuruş **aşar** vergisi ödeme zorunluluğu getirilmişti.⁸⁹

1829 kararlarının uygulanmasında çok önemli bazı güçlüklerle karşılaşıldı. Öncelikle, afyonun devlet tarafından satın alınması öngörülmüş olmasına rağmen, devlet ürüne ödeyecek para bulmakta zorlanmaktaydı. İkinci olarak sabit ve eğitimli devlet personeli ve idarecisinin olmayışı, tekelin işleyişini zorlaştırdı. Bazen üretici, afyonu un ve kinin ile karıştırıyor, devlet görevlisi bu yolsuzluğu saptayamıyordu. Bazı satın alım yerlerinde, getirilen afyonu tartmak için kantar bile yoktu. Üçüncü olarak, Osmanlı Devleti çok yoğun bir iç karışıklıklar dönemi geçirmekteydi. Böyle bir dönemde Afyon Tekeli İdaresi kendi kurallarını kolayca uygulayabilecek güce sahip değildi. Kaçakçılık, yasal alımların üçte biri düzeyine ulaşmıştı. Kaçakçılığın önlenmesi için afyonun çeki fiyatı 1832' de 47, 1835' te 54 kuruşa çıkarıldı. Ancak etkin denetimle desteklenmeyen bu uygulama pek başarılı olmadı. Sonuç olarak, Afyon Tekeli ile ulaşılması istenen hedeflere, sözü edilen olumsuz koşullar nedeniyle, büyük ölçüde ulaşamadı.

Öte yandan, Osmanlı Devleti' nin afyon ticaretini tekelleştirmesi, afyon ihracatını olumlu ya da olumsuz biçimde etkilemedi. İngiliz ve Amerikan şirketlerinin Osmanlı Devleti' nden satın aldıkları afyon miktarı, Çin' deki talebe göre oluşuyordu. Tablo 1' de, 1824-1838 döneminde İngiliz **Jardine-Matheson** şirketinin afyon alımları ve bunun karşılığında ödediği para miktarı gösterilmektedir. Burada da görüldüğü gibi, ithal edilen miktar, tek el öncesinde ve tek el esnasında çeşitli dalgalanmalar göstermektedir. Diğer şirketlerin ithalatı da benzeri dalgalanmalar içermektedir.

⁸⁸ Çeki: Odun gibi ağır cisimleri tartmada kullanılan 250 kiloluk ağırlık ölçüstü.

⁸⁹ Erhan, a.g.e., s.31

Tablo 1: Jardine-Matheso Şirketinin İthal Ettiği Türk Afyonu⁹⁰

Yıllar	Miktar (Pikul ⁹¹ Olarak)	Fiyat (İspanyol Doları)	Toplam (İspanyol Doları)
1824-25	7	711	4.997
1825-26	135.25	583	78.850
1826-27	1023.27	550	562.798
1827-28	915.75	740	677.655
1828-29	179	718	128.522
1829-30	198	670	132.600
1830-31	131	748	97.988
1831-32	195	505	98.475
1832-33	1602	617	988.434
1833-34	151	500	75.500
1834-35	13	500	6.500
1835-36	395.18	575	227.228
1836-37	60.32	590	35.588
1837-38	403.11	437	176.159

Afyon tekeli, afyon ticaretini büyük ölçüde elinde bulunduran İngiltere' nin baskılarıyla sona erdi. Aslında İngiltere her türlü tekelin sona ermesini amaçlamaktaydı. İngiliz diplomasisinin beklediği fırsat Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa' nın isyanıyla ortaya çıkmıştır. Verdiği destekle, Osmanlı Devleti' ni tehdit eden Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa' yı etkisiz hale getirilmesini sağlayan İngiltere, bu desteğine karşılık bir takım ticari imtiyazlar istemekteydi. Bu imtiyazların başında, gümrüklerin indirilmesi ve tekellerin kaldırılması gelmekteydi. İki devlet arasında yapılan müzakereler sonucunda, 16 Ağustos 1838' de, **Balta Limanı Ticaret Antlaşması** imzalandı.⁹² 1 Mart 1839' da yürürlüğe giren bu sözleşmenin 2. maddesi ile afyon tekeli kaldırıldı.⁹³

1840' dan sonra, İngiliz ve A.B.D. şirketlerinin Osmanlı Devleti' nden satın aldıkları afyon miktarı giderek arttı. Bunun temel nedeni, bu şirketlerin ucuz Türk afyonundan olağanüstü kârlar elde etmesiydi. İngiliz ve Amerikan şirketleri 1831' de İzmir'

⁹⁰ Erhan, a.g.e., s.32

⁹¹ 1 Pikul 133.33 pound, 1 pound 0.453 kilogramdır

⁹² 16 Ağustos 1838' de Sadrazam Reşit Paşa' nın Boğaziçi' nde Balta Limanı' ndaki konağında Reşit Paşa ile İngiliz elçisi Ponsonby arasında imzalanmıştır. Detay için bkz. Şevket Pamuk, **100 Soruda Osmanlı-Türkiye İktisadi Tarihi (1500-1914)**, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1999, s.164-166

⁹³ M.Murat Taşkın, **T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı, "1923-2003 Döneminde Türkiye Cumhuriyeti' nin Dış Ticaret Politikaları"**, s.2

de kilosunu 1.8 Pounda aldıkları afyonu, Çin' de 2.4 Pounda satıyorlardı. 1843' te ise İzmir' de 1.2 Pounda alıp, Çin' de 2.7 Pounda satmaya başladılar. Kâr marjının bu kadar geniş olması, afyon ticareti yapanları Türkiye' ye yönlendirdi.

Türk afyonuna yönelik talebin artmasıyla, doğal olarak, üretilen afyon miktarı da arttı. 1836' da Anadolu' da 120 bin **okka**⁹⁴ afyon üretilirken, bu miktar 1866' da 152 bin, 1877' de ise 570 bin okkaya çıktı. 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Avrupa ve A.B.D.' de morfinin, tıbbi amaçlarla yoğun olarak kullanılmaya başlanması, yüksek dozda morfin içeren Türk afyonuna olan talebi daha da artırdı. Ancak, Çin' in afyon konusunda, 1880' de A.B.D., 1908' de İngiltere ile yaptığı antlaşmalar sonucunda, bu ülkeye sokulan afyon miktarına bazı sınırlamalar getirildi. Bu sınırlamalar ister istemez Osmanlı Devleti' nden yapılan afyon ihracatını olumsuz yönde etkiledi. Tablo 2' de 1874-1923 yılları arasında ihraç edilen afyon miktarı gösterilmektedir. Ortalama olarak yılda, 5 bin sandık düzeyinde gerçekleşen afyon ihracatı bazı yıllarda 10 bin sandığın üzerine çıkmıştır. Bu miktar yaklaşık 760 ton eder ve tüm dünya afyon üretiminin yaklaşık %70' i düzeyindedir.⁹⁵

Tablo 2: 1874-1923 Döneminde İhraç Edilen Afyon⁹⁶

Yıllar	Miktar (Sandık)	Yıllar	Miktar (Sandık)
1874	2400	1899	8600
1875	3600	1900	8500
1876	3250	1901	6500
1877	9500	1902	6000
1878	6000	1903	3500
1879	3400	1904	7500
1880	2800	1905	2900
1881	11000	1906	5000
1882	5000	1907	5600
1883	7500	1908	10500
1884	2000	1909	7000
1885	7000	1910	10350
1886	7500	1911	6500
1887	2500	1912	5000
1888	7500	1913	5000
1889	5500	1914	4300
1890	6000	1915	4000
1891	5500	1916	4000

⁹⁴ 1 okka, 1285 gramdır.

⁹⁵ Erhan, a.g.e., s.33

⁹⁶ Saka, a.g.e., s.41

1892	2500	1917	4000
1893	4800	1918	4000
1894	9300	1919	4000
1895	5000	1920	3700
1896	6500	1921	3200
1897	3000	1922	3500
1898	8600	1923	2100

Tablo 3 ve Tablo 4’ te ise afyonun diğer ihraç malları arasındaki yeri görülmektedir. Bu tablolardan da anlaşılabacağı gibi, 19. yüzyılın sonunda ve 20. yüzyılın başında afyon, Osmanlı Devleti’ nin temel ihraç malları arasında çok önemli bir yere sahipti. Üzüm, incir ve zeytinyağından sonra en fazla ihraç geliri afyondan sağlanmaktaydı.

Tablo 3: 1897’ de Osmanlı Devleti’ nin Temel İhraç Malları⁹⁷

İhraç Malı	Getirisi (Milyon Kuruş)
Üzüm	177.5
İncir	67.8
Zeytinyağı	62.7
Afyon	61.5
Fındık	57.7
Pamuk	48
Arpa	47.5
Yün	46.9
Koyun Derisi	34.7
Susam Tohumu	31.8
Kahve	29.7
Hint Mısırl	27.3
Mercimek	24.4
Tütün	24
Tuz	23.6
Hurma	19.4
Kayısı	17.7
Buğday	14.8
Kuru Meyve	13.2

⁹⁷ Erhan, a.g.e., s.35

Tablo 4: 1909 Yılında Osmanlı Devleti' nin Temel Tarım Ürünleri⁹⁸

Ürün	Değer (Milyon Kuruş)	Miktar (Milyon Kilogram)	Alan (10.000 Hektar)
Üzüm	50.2	66.8	119.068
Zeytin	202.9	65.5	701.766
İpek	198.1	---	---
Fındık	114.5	72.3	741.365
Pamuk ve Haşhaş	109.6	41.2	991.287
Meyve	81.6	124.1	1.300.000
Tahıl	149.9	149.9	11.900.000

Osmanlı İmparatorluğu döneminde afyon oldukça kârlı bir ihraç malı olması nedeniyle üretiliyordu. Ancak afyonun uluslararası ticaretini yapanlar Türk tacirleri değil, İngiliz ve Amerikan şirketleriydi. Bu nedenle asıl geliri elde edenler onlardı. Ticaretin yabancıların elinde olmasının iki önemli sonucu vardı: Öncelikle afyon fiyatı bu şirketlerden gelen talebe göre oluşmaktaydı. Yabancı şirketler kârlarını en üst düzeye çıkarmak amacıyla afyona gerçek değerinin çok altında fiyat önermekteydiler. İkinci olarak, diğer tarımsal ürünlerde olduğu gibi afyon üzerinde de devlet tarafından tam bağımsız bir gümrük politikası izlenememekteydi.

1.2. Osmanlı İmparatorluğu' nda Esrar Tüketimi

Osmanlı İmparatorluğu dünya afyon üretiminde ziyadesiyle önemli bir yere sahip olsa da, bu maddenin Osmanlı toplumunda keyif verme amacıyla yaygın biçimde kullanıldığını söylemek abartılı bir iddia olur. Yani afyon önemli bir ihraç ürünü olarak kullanılmış ancak kullanımı pek olmamıştır. Ancak, esrar düşünüldüğünde durum tam tersidir. Bu durumda muhtemelen Mazhar Osman' ın da değindiği gibi İslam' da şarap yasağının etkisi vardır.

Reşat Saka eserinde Osmanlı Döneminde esrar imal yerlerinden, esrarkeşlerden şu şekilde bahseder; *“Osmanlılar Devrinde, İkinci Meşrutiyet zamanına kadar İstanbul’ da esrar imal yerleri ve satış dükkanları vardı. Süleymaniye’ de Tiryakiler Çarşısında esrar*

⁹⁸ Erhan, a.g.e., s.36

ve afyon dükkanları bulunmaktaydı. Esrar tekkesi ücretle esrar içilen yerlerdi. Burada esrar içirildikten sonra şarkılar söylenir oyunlar oynanırdı.”⁹⁹

Uyuşturucu maddelerin Meşrutiyetten sonra yasak edilmesi için çalışmalar yapıldıktan sonra esrar bulamayanlar afyonu yutarak alma yoluna gitmişlerdir.

Muallim Şövalye Hasan Bahri “Esrarkeşler” isimli kitabı, dönemin sosyal tarihine ışıltı tutan önemli bir belgedir. Yazarın bu önemli eserindeki bilgiler bizleri, sadece tarikatlar, rind tipi (aldırışsız), kabadayılar, hapishane yaşamı ve bunların edebiyatları hakkında aydınlatmakla kalmıyor. Bunların aynı zamanda halk kültürü ve özellikle şehirlerdeki günlük yaşama ilişkin kolay bulunamayacak bilgiler içermektedir. Yazar “Esrarkeşler” isimli eserinde şu konulardan bahsetmektedir:¹⁰⁰

Doğu toplumlarında yüzlerce yıldan beri bilinen ve çeşitli amaçlarla yaygın olarak kullanılan kenevir, özellikle heteredoks tarikatlar arasında çok kullanılan bir keyif vericidir. Tasvirlerinde, boynunda esrar içmekte kullanılan kabakla resmedilen ve bu maddeye olan özel düşkünlüğünden ötürü halk arasında kullanılan isimlerden birini veren 14 ncü yüzyılın şairlerinden Kaygusuz Abdal’ ın;

*“Esrarı gördüm bugün binmiş gider bir ata
Şöyle kim derviş olmuş hergiz söylemez hata
Hızır donudur donu Hak’ ka doğrudur yönü
Şöyle cüst eyler beni erişince gizli ta*

*Kırmızı don giyinir yeşil kubbe sannur
Miskinlikden görünür iner alçak sifata
Sôfiler bunu yerer bittiği yeri sorar
Gazel olmadan derer hissesi var kuvvete*

*Sôfi yemez haram der gizlice de görem der
Gelen yıl çok derem der ister birazın sata
Bir kişi kim ayıkdur yabanda bir o yukdur
Anın hiç aklı yokdur ta’neyleye bu ota*

⁹⁹ Saka, a.g.e., s.34

¹⁰⁰ Hasan Bahri, *Esrarkeşler*, Haz.; Süha Ünsal, Kebikeç Yayınları, Ankara, 1997, s.2-10

Bir kişi kim hayrandır yer gök ana seyrandır

İnsan değil hayvandır başın büruye yata

Gel iy miskin Kaygusuz esrardan al öęüdüñ

Bu âşıklar otudur yemez vermez her tata” söylemi, esrarın keyif verici olarak kullanma geleneğinin sürdüğünün önemli bir işaretidir.

Esrar kullanımı, öyle görünmektedir ki, Bektaşiler, Kalenderiler v.b. gibi heteredoks tarikatların yanı sıra, mahkûmlar, eşcinseller gibi, toplumun kıyısında yaşayan gruplar arasında daha yaygın ya da daha açık kullanılmaktadır. Mazhar Osman' ın verdiği bilgilere göre esrar kullanımı hapisane ve mahalle kahvelerinin yanı sıra fabrikalarda, Bahriye (Deniz), Tıbbiye (Tıp Fakültesi), Harbiye (Harp Okulu), Haddehane¹⁰¹ ve Baytar (Veteriner) Okullarında da oldukça yaygındır. Mazhar Osman tekkelerin kapanmasıyla “*esrarkeş yetiştiren en mühim tereddi ocağı*” nın kapandığını söylemektedir. Osmanlı İmparatorluğu’ nun en azından son dönemlerinde üst sınıfların afyona esrardan daha hoşgörölü baktıkları ve esrarı “*serseri takımının*” nın keyif aracı olarak gördükleri söylenebilir.

Hasan Bahri ile hemen aynı yıllarda yazan Abdülaziz Bey' de esrarkeşleri şu şekilde tarif etmektedir: “*Esrarkeş takımı arasında afyon tiryakilerinde olduğu gibi efendiden ve ağadan kimseler bulunmazdı. Öteden beri serseri takımından oldukları için devam ettikleri esrarhanelere borçları bulunur, veremeyenler esrarhanelerin usulüne göre içeriye sokulmazlar, kapıdan kovulurlardı. Bunlar ekseriya hükümet rical ve memurlarının geçeceği yollarda durup dilenir ya da ayık zamanlarında çarşı pazar dolaşır, bir yerden bir şeyler çalıp çırpır, bir başka yerde çaldıklarını satarak borçlarını ödemek zorunda kalırlardı. Bu adamları hal ve tavırlarından tanıyan dükkâncılar dükkânlarının önünden kovarlardı. Esrarkeşler hem kendilerine, hem de başkalarına zarar veren insanlardı*”.¹⁰²

Adil Sanal eserinde esrarkeşlerle ilgili şu bilgileri vermektedir: “*Esrarkeşler daha çok kendilerine ayrılmış gizli ve kuytu yerlerde, bir takım belirsiz kahvelerde toplanarak bir arada keyiflenirler. Bu kahvelerin bir kısmı polise şüphe uyandırmamak için herkese açık bırakılıp arka tarafında iskambil veya tavla oynatan bir odasında esrar içilir. Bu*

¹⁰¹ Hadde; Erimiş madeni döküp tel yapmağa mahsus delikli maden levha

¹⁰² Bahri, a.g.e., s.

kahvelerin bir çoğunda esrarı uzun çubuklarla esrar içilirdi. Macunu, büyük kahve fincanları içine koyarak yudum yudum çekenlerde vardır. Çok defa bu gibi kahvelerde müşterek kabak ortaya koyulur. Onun etrafında toplanmış bulunan esrarkeşler nargilenin marbucunu elden ele dolaştırırlar ve sıra ile nefes çekerler. Bu sırada içme esnasında (Harmanmısın, dalgamısın veya ayıkmsın ve keyfmisin) gibi argo laflar kullanırlar. Bazıları da esrar tozunu mangal kömürüne püskürterek dumanlarını koklarlar.”¹⁰³

16 ncı yüzyıl yazarlarından Gelibolulu Mustafa Ali, gerek nesir gerek nazım örneklerinde esrar tiryakiliğinin ne denli kötü olduğunu anlatmaktadır. Mustafa Ali’ nin, esrar kullananların Tanrı’ nın inanmış kulu ve de ona kulluk etmeye layık olmadığını söylemesine rağmen, şarabın tersine, esrar içimi ve satımı hakkında açık bir yasak bulunmadığı yönünde de bir inanç vardır ki Mazhar Osman bu inancın ve şarap yasağının esrarın yayılmasında önemli etkisi olduğunu söylemektedir.¹⁰⁴

Cumhuriyet döneminde, uyuşturucu maddelerin denetimi konusunda hem yönetsel hem de cezasal yönden çağdaş düzenlemeler getirilmiş; süreç içinde bu düzenlemeler geliştirilmiştir.

2. Cumhuriyet Dönemi:

Osmanlı İmparatorluğu’ ndan Cumhuriyet Dönemine devrolunan mirası özetlemek gerekirse:

Anadolu’ ya yerleşen Türklerin, bazı bölgelerde haşhaş ekimini yaygın olarak yetiştirmişler ve bunu yaşam biçimlerinde kullanmışlardır. Örneğin; köylünün haşhaş yağını yemeklerde, haşhaş tohumunu hayvan yemi olarak ve haşhaş saplarını kerpiç yapımında kullandıklarını öğreniyoruz. Yani haşhaş ve türevlerinin (afyon) köy topluluklarınca yaşam ihtiyaçları içerisinde bir karşılığı olduğunu ve Anadolu’ da afyonun son derecede önemli bir yer olduğunu görmekteyiz.

¹⁰³ Adil Sanal, “Uyuşturucu Maddeler Kaçakçılığı-Mevzuat ve Tatbikatı”, Ajans-Türk Matbaası, Ankara, 1966, s.9

¹⁰⁴ Bahri, a.g.e., s.

T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Cumhuriyet Arşiv belgelerinde, Cumhuriyet Döneminde afyon ve diğer uyuşturucu maddelerin üretimi ve bunların alım ve satımı ile ilgili süreç, şu şekilde özetlenmektedir:

Türkiye bilindiği gibi asırlardan beri afyon yetiştiren bir ülkedir. Türkiye’ de üretilen afyon bilhassa fazla morfini içerdiği için afyon aranan ve satın alınan bir üründür. Bu nedenle her sene çok miktarda ihracat yapılmakta ve memleketin çok önemli ekonomik unsurlardan birini teşkil etmektedir.¹⁰⁵

Belgede; Türkiye’ de afyon yetiştiriciliği önemli bir yer teşkil etmesine rağmen ülke genelinde afyon bağımlısı hemen hemen hiç olmadığı iddia edilir. Ayrıca, afyon ihracatı meşru yollardan yapıldığından hiçbir şikâyet olmamıştır. Bu itibarla Türkiye Hükümetince sürekli bir şekilde afyon ekimi ve ihracatı sıkı kontrol kayıtları altında tutulmasına gerek görülmemiş, Polis tutanaklarıyla afyon içenler ve içmeye teşvik edenler hakkında sadece takibat yapılmıştır.

Buradan da anlaşıldığı üzere 1933 senesine kadar Türkiye’ de haşhaş ekimi, ticareti ve afyondan her türlü alkaloid elde edilmesi serbest olup hiçbir sınırlama ve kontrole tabi değildi. 1912 Lahey ve 12 Şubat 1923 de Cenevre’ de yapılan Türkiye’ nin de katıldığı anlaşmalara göre haşhaş, ancak sınırdan 60 kilometre içerdeki sahalarda ekilebiliyordu. Yugoslavya’ dan iltica eden yabancılar getirdikleri yöntemlerle afyon ekimini geliştirdiler ve bu iş gittikçe yaygınlaşmıştır.¹⁰⁶

Türkiye’ de uyuşturucu maddeleri kanunsuz olarak kullananlar için 1 Mart 1926 tarih ve 765 sayılı Türk Ceza Kanuna hükümler konmuştur. Buna göre, uyuşturucu maddelerin imali, ithali, ihracı ve kullanılması ve her türlü suiistimale alet olunması yasaklanmıştır.

¹⁰⁵ T.C. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, T.C. Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti (Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı), No:92-5377, “Uyuşturucu maddeler hakkındaki Rapor” 20.05.1931, Sıra No:030.10.178.230.1

¹⁰⁶ Songar, a.g.e., s.32

Kullanmak, kullanmak için bulundurmak ve kullanmayı kolaylaştırmak gibi hususlar ise 404. Madde sıralanmış ve yaptırımları belirlenmiştir.¹⁰⁷

1930 da Brüksel' de toplanan uluslararası konferansta ise konu ceza hukuku açısından ele alınmış ve yasa ve tüzüklerle belirtilecek tıbbi amaçlar dışında uyuşturucu madde üretimi, tüketimi, alım satımının cezalandırılması ve bu maddelerin 18 yaş altındakilere verilmesi halinde cezanın ağırlaştırılması kabul edilmiştir. Milletler cemiyetinin çalışmaları değerlendirme amacıyla 1936 da 42 ülkenin katıldığı toplantıya Türkiye' de katıldı. Burada imzalanan protokolle narkotik maddelerle ilgili olarak ortaya çıkan uluslararası suçların niteliğine açıklık getiriliyor, bu suçlar tanımlanıyor ve alınması gerekli önlemler açıklanıyordu. Anlaşma ilkelerinde bu tip uyuşturucu ilaçların yapımı, saklanması, satışı ve taşınması suç sayılıyordu.¹⁰⁸

B- UYUŞTURUCU MADDELERİN ÜRETİM VE TÜKETİMİ

1. İstanbul' da Eroin Fabrikaları

Dünyada haşhaş üretiminin sınırlandırılması, afyon ticaretinin kontrolü, eroinin bağımlılığa yol açan etkileri ve kullanımının yasaklanmasına ilişkin tartışmalar Türkiye kamuoyunda etkili değildi. Cumhuriyet Hükümeti, Lozan' da uluslararası anlaşmaları özellikle de Lahey Antlaşması' nı onaylayacağına dair ayaküstü verdiği taahhüdü bir türlü yerine getirmiyor, afyon, morfin, eroin kaçakçılığı ve bağımlılığındaki olumsuz gelişmelerden haberdar değilmiş gibi davranıyordu. Bu direnme ilk planda ekonomik nedenlere dayanıyordu. Ağır bir savaştan çıkan ekonomide hükümet hemen her çareyi değerlendirmek zorundaydı.

Ağır ekonomik şartlar altında bulunana ve savaşın etkisinden kurtulmaya çalışan Türkiye, Osmanlı Döneminden kalan borçları da ödemek zorunda kalmıştı. Borçların ödenmesi için, Düyun-ı Umumiye TBMM hükümetince reddedilmiş, daha sonra alacaklar yeniden hesaplanmış ve Cumhuriyet hükümetince tasfiyesine çalışılmıştır. Bu yüzden

¹⁰⁷ Tülin İçli, **Kriminoloji**, Ankara Semih Ofset Matbaası, Ankara, 1999, s.

¹⁰⁸ Söylemezoğlu, a.g.e.

Cumhuriyet hükümeti 1930' a kadar hiç dış borç almamıştır. Son kuruş borcu Türkiye, 25 Mayıs 1954' te ödemiştir.

Sanayinin cılız olduğu, ticaretin yoğun ithalata dayandığı ve henüz savaşın etkisini atlattığı bu dönemde tarım ürünleri ihracatı dış ticarete önemli bir seçenektir. Afyon ise dönüm başına en çok gelir sağlayan tarım ürünüydü. Ayrıca Türk afyonunun aranan bir ürün olması hemen her dönemde güçlü bir dış talep sağlıyordu. Kısıtlı ihracat gelirleri içinde afyon önemli bir yere sahipti. 1926 yılında yasal düzenlemelerle afyon ticaretinin borsa kapsamına alınması da bu önemden kaynaklanmıştı. Ancak bu dirençte başka faktörler de etkiliydi.

Uyuşturucu fabrikalarının kuruluş sürecinde Cengiz Erдің' in verdiği bilgiye göre, 1925 yılında imzalanan Cenevre Sözleşmesi ile Türk afyonunun alıcılar arasında olan Avrupa' daki afyon işleyen büyük fabrikaların tıbbi gereksinimin ötesinde üretimi önemli ölçüde kısıtlandı. Ancak Türkiye sözleşmeyi imzalamamıştı ve adeta bir "serbest bölge" oluşturmuştu. Dünyanın en kaliteli afyonu Türkiye' de yetişiyor ve pazarlarda serbestçe satılıyordu. Kârlı eroın üretimi için hiçbir yasal kısıtlama yoktu. Bu Batı' daki büyük kaçakçılık organizasyonları için bulunmaz bir fırsattı. 1926 yılı başında bir grup Japon girişimci Türk afyonunu işlemek için hükümete cazip bir teklifte bulundu. Japonlar, kaliteli afyonu, ham halde satmak yerine işlemeyi öneriyor, bir fabrika kurularak tıpta yaygın olarak kullanılan çeşitli afyon alkaloitleri ve sentetik ilaç hammaddesi üretildiğinde, çok daha fazla gelir elde edileceğini söylüyorlardı. Afyon işleyecek bu fabrika Türkiye' de kurulabilirdi. Hükümete tekliflerini kabul ettiren Japonlar 1926 yılında Oriental Products Company adını taşıyan bir şirket kurdular ve Taksim' de hayli harap olan Mecidiye kışlasının (bugünkü Taksim Gezisi' nin Divan Oteli, Taşkışla yönündeki bölümü) bir bölümünde üretime başladılar.¹⁰⁹

10 bin sterlin sermayeyle kurulan Oriental Products' ın iki ortağı bulunuyordu: Japon uyruklu Hite Sagan ve Türk vatandaşı Hosep Galenyan. Başlangıçta ayda 20-25 kilo morfin ve eroın üreten fabrika kapasitesini giderek artırdı. Modern araç ve gereçlerle büyüyen fabrika 1930 yılında gelindiğinde Japonlar tarafından eğitilmiş 25 kalifiye işçi

¹⁰⁹ F.Cengiz Erдің, "Overdose Türkiye (Türkiye' de Eroın Kaçakçılığı, Bağımlılığı ve Politikalar)", İletişim Yayınları, İstanbul, 2004, s. 54

çalıştırıyordu ve ayda 20-25 kasa (1560-1950 kg.) afyon işleyerek ortalama 200 kilo morfin ve eroin üretebiliyordu.¹¹⁰

İzmir İktisat Kongresi'nde alınan kararlar doğrultusunda 1927 yılında uygulamaya konan Sanayii Teşvik Kanunu yatırım yapacak şirketlere vergi indirimlerinden arsa tahsislerine ve gümrüksüz ithalata kadar bir dizi kolaylık ve avantaj sağladı. Bu kanunla teşviklerden yararlanan pek çok "hayali kuruluş" önemli yolsuzluklara sebep olsa da sanayi yatırımları gözle görülür ölçüde arttı. Bütün dünyayı saran 1929 krizinin iyiden iyiye hissedilmeye başlayan etkileriyle küçülen ekonomide yatırım her şeyden önemliydi ve yaygın kanının aksine pek çok yabancı yatırıma da bu dönemde izin verildi.

Afyon alkaloitleri üretimi için Japon girişimciler tarafından kurulan bu fabrikadan sonra afyon işleyen yeni fabrikalar da bu dönemde dış ticaret açığının baskısı altında kurulmuştur.

İkinci fabrika yine İstanbul'da 1929 Mayıs'ında kurulan Eczayı Tıbbiye ve Kimyeviye (Etkim) oldu. Etkim, eskiden beri afyon ticaretiyle uğraşan bir Musevi ailenin, Taranto'ların girişimiyle kurulmuştur. 80 yaşındaki Nissim Taranto 60 yıldan beri afyon ticareti yapıyordu. Oğlu Leon Taranto ise fabrikanın müdürüydü. Diğer oğlu Richard Taranto ise hissedardı.¹¹¹ 100 bin Türk Lirası¹¹² sermayeyle kurulan bu fabrika Eyüp, Bahariye semtinde, Haliç'e hayli yakın bir yerde faaliyete başladı. Ayrıca Aşirefendi Caddesi'ndeki Alemciyan Han'ında ticari bağlantıların yapıldığı bir bürosu bulunuyordu. Etkim uluslararası bağlantılara da sahipti. Taranto'lar uzun yıllardan beri İzmir'in en önemli Levanten ailelerinden Whittall'ların şirketiyle çalışıyorlardı. Ayrıca Comptoir Central Des Produits Chimiques and Phannatiques of Paris adlı Fransız şirketi de Etkim'de hisse sahibiydi. 30-35 işçi çalıştıran fabrika 60 okkalık kasalardan ayda ortalama 100 kasa (7700 kg.)¹¹³ afyon işleyebiliyor ve ayda ortalama 800-1000 kilo morfin, eroin ve benzeri afyon türevlerini ürettiyordu.¹¹⁴

12 Aralık 1929 tarihli hükümet kararnamesiyle kurulan üçüncü fabrika ise Kuzguncuk'taki, Türk Eczayı Tıbbiye ve Kimyeviye Şirketi (TETKAŞ) oldu. Fransızca

¹¹⁰ Erdinç, 54

¹¹¹ Erdinç, a.g.e., s.55

¹¹² Bugünkü fiyatlarla 400 milyar lira civarında.

¹¹³ Bir okka karşılığı 1282 gram. Borsa işlemlerinde birimi oluşturan bir "kasa" ortalama 60 okka ya da 77 kilo civarındaydı.

¹¹⁴ Erdinç, a.g.e., s.55

isminin kısaltmasıyla "Sico" olarak da anılan bu 100 bin lira sermayeli şirketin yönetiminde Türk vatandaşı İsmail Hakkı¹¹⁵, Kirkor Çürükçüyan, Kevork Çürükçüyan, Hasan Bey (Saka) dışında Belçika vatandaşı olan Paul Michelaere ve Meksika Vatandaşı Maurice Lapine ve Adrien Biliotti yer alıyordu.¹¹⁶ En büyük kapasiteye de bu fabrika sahipti. Fransız teknisyenlerle birlikte 60 işçi çalışıyordu ve aylık afyon işleme kapasitesi 150 kasaydı (11.500 kg). Ayda ortalama 2 ton morfin ve eroin üretecek kapasiteye sahip fabrikanın ortalama üretimi 800-1000 kilo civarında morfin ve eroindi.¹¹⁷ Morfin ve eroin dışında kodein, papaverin gibi hammadde ve sentetik maddeler üretebiliyordu.

Kârlı afyon ticareti herkesin ilgisini çekmişti. Üretim için hazırlık yapan başka girişimciler tarafından Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı' na (Sıhhat ve İhtimai Muavenet Vekaleti) çok sayıda başvuru yapıldı. İstanbul Paşabahçe' de yine afyon türevleri üretmek üzere bir fabrika kuruluşu için girişimlerde bulunulmuştu. Bir fabrikanın İzmir' de kurulması için hazırlıklar yapılıyordu ve makine siparişi verilmişti. Bu fabrikanın arkasında dönemin ileri gelen politikacı ve Levantenlerinin ortak olduğu bir ticari şirket bulunuyordu; Şark Merkez Ecza T.A.Ş. şirketi tasfiye halindeki Droguerie Centrale d'Orient Ltd. adlı İngiliz şirketinin mevcut mallarını ve borçlarını satın almak üzere 1924 yılında H. Edwin Pears ve Mehmet Münir Bey tarafından kurulmuştu. 200 bin lira olan sermayesini 1929 yılında 300 bin liraya çıkaran şirket yönetiminde İzzet Melih Bey; A. Biliotti, J. Lafontaine, Mehmet Münir Bey, J. Salingard, Aziz Fikret Bey, H.E. Lafontaine, F. Savopulo, A. Dimitreili ve Adil Bey bulunuyordu. Daha önemlisi şirketin 1930 yılındaki yönetiminde Hamdi Bey; Münir Bey, H. Bill, S. Reboul ve Ayadensi Efendi dışında dünyanın en büyük afyon kaçakçılarından biri olan Eliopulos da vardı.¹¹⁸ İstanbul'

¹¹⁵ "Uluslar arası bağlantıları göz önüne alındığında İsmail Hakkı' nın Kurtuluş Savaşı' nın başlangıcında Ankara hükümetine silah satışı yapmak için teklif götürme isim olması büyük bir ihtimal." Bkz. Erdinç, , a.g.e., s.56

¹¹⁶ "Bu şirketin ortakları gerçekten dikkat çekiciydi. Maliye ve İşleri Bakanlığı ve Başbakanlık yapan Trabzon Mebusu Hasan Bey (Saka) Cumhuriyet' in pek çok bürokrati gibi çok sayıda şirkete ortak olmuş ve yönetim kurulunda yer almıştı. Şirketin bir başka ortağı olan Fransız uyruklu Adrien Biliotti İstanbul' da avukatlık yapıyordu. Biliotti Sico dışında 16 şirkette kurucu, hissedar ya da yönetim kurulu üyesiydi. Özellikle Antoin Pios, Celal Bey, Yunus Nadi ve İş Bankası Grubu ile tiyatro işletmeciliğinden otel işletmeciliğine kadar pek çok ortaklığa girişmişti. Ayrıca, yine pek çok şirkete ortak olan Paris Merkezli The Oriental Industrial Monopolies Ltd. Şirketi' nin işlerini yürütüyordu." A.Gündüz Ökçün, 1920-1930 Yılları Arasında Kurulan Türk Anonim Şirketlerinde Yabancı Sermaye, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, no. 324, Ankara, 1971, s.20

¹¹⁷ Erdinç, a.g.e., s.56

¹¹⁸ Ökçün, a.g.e., s.78-79

da kurulan her üç fabrikanın da ortak özelliği Avrupalı girişimcilerle ortaklıklarının bulunmasıdır.

Bu fabrikalarda üretilen eroinin iç piyasada verilmesi sonucu, eroin bağımlıları artmış, işçilerde görülen etkiler de ilgi çeken boyutlara ulaşmıştır. ABD' den gelen baskıların da etkisiyle 14 Ocak 1933 de 2108 sayılı uyuşturucu maddelere ilişkin yasa yayınlanarak haşhaş ekimi on dört ilde sınırlandırılmıştır. Ali Babaoğlu' nun verdiği bilgiye göre, 1933 yılına kadar haşhaş ekimi, İzmir, Aydın, Manisa, Karahisar, Kütahya, Eskişehir, Konya, Kırklareli, Edirne, Tekirdağ bölgelerinde yoğun bir şekilde yapılmaktaydı. Bu haşhaştan elde edilen afyon drogist ya da kaba ile soft ya da ince isimlerinde iki sınıfa ayrılmaktaydı. Klasik afyon bölgeleri olan Konya, Burdur, Isparta' dan Afyon, Uşak üzerinden Eskişehir' e kadar olan bölgeler drogist, Çorum-Ankara-Yozgat arası ve Malatya-Diyarbakır bölgesi Soft bölgeleridir.¹¹⁹ İki bölge arasında afyon sütünün ve sakızının alınma şekilleri, afyon ekiminin serbest ve denetimli serbest olduğu dönemlerde tamamen farklıydı. Özellikle de bu toplama biçimlerine göre soft ve drogist adları verilirdi. Soft bölgede toplanan afyon sakızında morfin oranı yüksek, bitki dış derisinden kalma kalıntılar da daha azdır. Drogist bölge afyonu ise kaba toplanır, bu yüzden de bitki artıkları daha fazla olurdu. Drogist afyonun morfin derecesi %12-%15 arasında, soft afyonun morfin derecesi ise daha yüksekti. İkisi de tıbbi maddelerin imali için kullanılıyordu. Afyonun fiyatı morfin derecesine göre belirlenmekteydi.

Ayrıca, Ülkemizde yasal olarak yapılan haşhaş ekiminde kontrol sistemi şu şekilde işlemektedir:¹²⁰

- 1- Her yıl Bakanlar Kurulunun belirlediği ekim yapılacak bölgeler Resmi Gazete' de yayımlanarak duyurulur.
- 2- Haşhaş ekimi ve ürünün işlenmesi gibi konular Toprak Mahsulleri Ofisince (TMO) düzenlenir.

¹¹⁹ Babaoğlu, a.g.e., s.100

¹²⁰ EGM-KOMDB 2002, a.g.e., s.119

- 3- Ekim izni belgeleri Temmuz ayından itibaren TMO' nce muhtarlıklara gönderilir, bu belgeler kışlık ekim için Ekim ayı sonu, yazlık ekim için 15 Mart tarihine kadar dilekçelerle birlikte TMO' ya verilir.
- 4- Mart ayı sonunda TMO ekipleri haşhaş tarlalarının ekim alanlarını ölçer ve tarlanın durumunu kontrol eder. Ekim yapılan alan, izin belgesinde belirtilenden fazla olamaz.
- 5- Güzlük haşhaş Ekim ayında, yazlık haşhaş ise Şubat-Mart aylarında olgunlaşır. Bu dönemde TMO ekipleri tarlalar dolaşarak çizim kontrolü yaparlar, uygun gördükleri takdirde köy bazında “Kırım Belgesi” verirler. Haşhaşlar koza başlarından kırılır ve tohumları alınarak TMO' ne teslim edilir.

1.1. 1929 Ekonomik Buhran Dönemi Türkiye

1929 Dünya Ekonomik Bunalımı, yeni politika arayışları açısından, Türkiye için de bir dönüm noktası olmuştur. Her ne kadar bu büyük bunalım Türkiye'yi, batı ülkelerini etkilediği boyutta sarsmamış ise de, dolaylı olarak ekonomide önemli darboğazlar yaratmıştır

1929 Büyük Buhranı, hammadde ihracatçısı ve çoğunlukla tüketim mallarından oluşan sanayi malı ithalatçısı olan ve Dünya ticaretine serbest ticaret koşulları altında katılan Türkiye ve Türkiye benzeri tüm azgelişmiş ülkeleri benzer biçimde etkilemiştir. Büyük Buhran sırasında Dünya ticaretinde hammadde fiyatları sanayi malı fiyatlarından daha fazla düşmüş, böylece ihracatın reel alım gücü azalırken, şeker, un ve kumaş gibi zorunlu sanayi tüketim mallarının ithalatındaki daralmalar toplumsal yaşamda problemler yaratmıştır. Lozan Anlaşmasının gümrük vergileri üzerindeki sınırlayıcı hükümlerinin kalkması ve Buhran koşullarının etkisiyle Türkiye ekonomisi dışa kapanmaya başlamış ve özellikle un, şeker ve kumaş gibi sanayi mallarından başlayan ithal yatırımlara hız verilmiştir.¹²¹

¹²¹ 1929 Dünya Ekonomik Buhranı ile ilgili burada anlatılan konular için bkz. M.Murat TAŞKIN, “1923-2003 Döneminde Türkiye Cumhuriyeti’ nin Dış Ticaret Politikaları”, **Dış Ticaret Müsteşarlığı**, Ekonomik Araştırmalar ve Değerlendirme Genel Müdürlüğü, s.1-10, s.3

1929 Büyük Buhran'ın Türkiye üzerindeki etkileri aşağıdaki gibi sıralanabilir:¹²²

1- Dünya Buhranı' nın Türkiye ekonomisine yansımalarıyla birlikte, 1930-1933 yılları arasında ithalatta meydana gelen hızlı ve büyük daralma, ithal mallarının fiyatlarında farklı oranlarda oluşan önemli düşüşler, 1929 tarifesinin etkilerini ayıklamamızı hayli güç bir iş haline getirmektedir.

2- Dış ticaret hadlerinin Dünya Buhranı'nın etkisi ile Türkiye'nin aleyhine dönmesi, ihracat gelirlerinin azalması ve ticaret açığı sorununun hayati bir önem kazanması, 1929-1930 yıllarında iktisat politikasında önemli değişikliklere yol açtı. Hükümet ticaret açığını kapatmak, satın alma gücü azalan ihraç malı tarım ürünü ve hammaddelerin bir kısmını yurtiçi sanayi üretiminde değerlendirmek için, ithal ikamesine dayanan sanayileşme sürecini hızlandırma kararı aldı.

3- Türkiye' de üretilen pamuğa karşı dış talebin Dünya Buhranı nedeniyle zayıfladığı bir dönemde kurulan devlet tekstil fabrikaları pamuğa karşı iç talebi büyük ölçüde genişletti.

4- Dünya Buhranı' nın Türkiye tarımı üzerindeki etkileri, tarım ürünlerinin fiyatlarında görülen hızlı düşüş hükümeti bu konuda bir şeyler yapmaya zorladı.

1.2. Fabrikaların Kapatılması

1930 yıllarında, Japon firması tarafından İstanbul' da kurulan eroin fabrikaları ve A.B.D.' de iki üç eroin kaçakçısının yakalanması, Amerika ve Avrupa basınında, Türkiye aleyhinde yayınların başlamasına neden olmuştur. Bu sırada Türkiye' nin Washington Büyükelçisi Ahmet Muhtar, Türk Hükümetine aleyhimizde yapılmakta olan kötü propagandaları, basın, kamuoyunun ve hükümetin Türkiye' ye karşı takındığı olumsuz tutumu bildirir. 1931 yılı Şubat ayı içinde A.B.D.' nin Türkiye Büyükelçisi Grew, Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü ARAS' la görüşerek; kaçakçılığı önleyici tedbirlerin alınmasını ister. Temaslarını bir yıl kadar sürdüren Büyükelçi, 1932 yılı Şubat ayında, Dışişleri Bakanlığına Vekâlet eden Şükrü KAYA ile son bir kere daha görüşerek, Türkiye ve A.B.D.' nin karşılıklı çıkarları açısından Afyon ve Eroin kaçakçılığını önleyecek tedbirlerin en kısa

¹²² Yahya Sezai TEZEL, "Cumhuriyet Döneminin İktisat Tarihi (1925-1950)", Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1994, s.163

zamanda alınmasını rica eder. Grew' den sonra A.B.D. Büyükelçisi olarak Ankara' ya gelen Sherill de, aynı paralelde çalışmalarını sürdürür.¹²³

Atatürk, bu önemli konuya eğilmenin gereğine inanır. Esasen, 1912 Lahey ve 1925 Cenevre Afyon Antlaşması' nın Türkiye' yi de kapsamına aldığı düşünülerek; 25 Aralık 1932' de Atatürk' ün başkanlık ettiği Bakanlar Kurulu toplantısında, Türkiye' nin, uyuşturucu madde yapım ve alış-verişini düzenleyen 1912 Lahey, 1925 ve 1931 Cenevre Antlaşmaları' nın temel ilkelerini benimsemesine karar verilir.¹²⁴ Ayrıca, 25 Aralık 1932 tarihli Bakanlar Kurulu' nda, uyuşturucu fabrikalarının bir daha açılmaması ve afyon' un işlenmesinin nasıl yapılacağına dair şu kararlar alınmıştır:

1- Uyuşturucu maddeler imal eden ve kapatılmış bulunan İstanbul' daki üç fabrikanın bir daha açılmaması ve bir daha açtırılmaması ve her çeşit özel üretimin şiddetle takibi, Dünyanın sağlık ve fenni ihtiyaçları için uluslar arası fayda sağlayacak bir fabrikanın kurulması, uyuşturucu maddelerin zararlarının önüne geçmek için tesir edecek bir çaredir. Uluslararası bir imkan bulununcaya kadar Türkiye tıbbi ve fenni ihtiyaçlarına ait imalatı Devlet İnhisar İdaresinde ve ülke içinde bir fabrika ile temin edilecektir.

2- Ham afyon dış ticaret işinin ticari bir birlik merkezince yürütülmesi.

3- Afyon üretiminin sınırlandırılması ve ekiminin kontrol altına alınması ve ekim için izin alma zorunluluğunun getirilmesi.

Sınırlamada amaç şudur; meşru dış ticarete, devlet fabrikasının tıbbi ve fenni ihtiyaçlar için yapılan üretimine yetecek miktardan fazlası ekilmeyecektir. Bunun sonucunda kaçak yapılan dış ticaret için ve ülke içinde gizli üretim ihtimalleri ortadan kaldırılmış olacaktır.

4- Esrar çıkarılan Hint kenevirinin Türkiye' de ekilmesinin kesin olarak yasaklanması.

5- Uyuşturucu maddelerin gizli üretimi ve kaçakçılığını yapanların mahkemeye sevk ve cezai hükümlere tabi tutulması,

6- Bu kararların uygulanması ile Türk milleti adına ve insanlık adına medeni bir vazife yerine getirilmiş olacaktır.

¹²³ Köknel, a.g.e., s.338

¹²⁴ T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Cumhuriyet Arşivi, T.C. Başvekalet Muamelat Müdürlüğü, Sayı:13672, "Kararname (Afyon Hakkında Atatürk' ün Başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu Kararları)", 25 Aralık 1932, Sıra No:030.10.178.230.8

Bu Bakanlar Kurulu kararının ışığı altında, 14 Ocak 1933' te 2108 sayılı kanun¹²⁵ kabul edilir. Bu kanunla Uluslararası Sözleşmelerin ilkelerine uyulması ve gerekli tedbirlerin alınması sağlanmış olur. Haşhaş ekimi düzenlenir, sınırlanır, belirli prensiplere bağlanır. Uyuşturucu Maddelerin üretimi, tüketimi devlet denetimine ve tekeline girer. Eroin imalathaneleri ve Japonların kurduğu özel fabrikalar kapatılır.¹²⁶ Japon girişimciler elde ettikleri resmi izinlerden yararlanmak için 'Taksim' deki fabrikanın makinelerini hızla Çin' e taşıdılar. Orient Produit' in geriye kalan aletleri Türkiye Eczacılar Birliği tarafından o günlerde kurulan ilaç fabrikasının kayda değer ilişkileri sayesinde hızla yurt dışına kaçırıldı.¹²⁷

Eyüp' teki Etkim fabrikasının kapatılması ile ilgili Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal imzalı T.C. Başvekalet Muamelat Müdürlüğü' nce kabul edilen Kararname şu şekildedir:¹²⁸

“15/02/1931 tarih ve 10642 numaralı kararname üzerine stok malları tespit ve bademe ihraç edecekleri memleketlerin ithal müsaadesine ibraz etmeden ihraçlarına müsaade edilmeyeceği ve bütün imalatın vaktinde haber verilmesi lüzumu bildirildiği halde yapılan teftişinde evvelce tespit edilen stoklarının eksik bulunduğu ve bir taraftan uyuşturucu maddeler imaline devam ettiği görülen ve kodein imaline mahsus edevatları bulunmadığı halde kodein imal etmekte olduklarını bildirmek suretiyle Hükümeti iğfale çalıştığı ve uyuşturucu maddeleri kaçak olarak satmakta bulunduğu sabit olan İstanbul' da Eyüp' te kaim Etkim fabrikasının kapatılmasına izin verilmesi, S.İ.M.Vekaletinin 21/05/1931 tarih ve 43 numaralı tezkeresi ile yapılan teklifi üzerine İcra Vekilleri Heyetinin 21/05/1931 tarihli içtimaında tasvip ve kabul olunmuştur. 21/05/1931 Reisicumhur Gazi M.Kemal”

¹²⁵ 26.01.1933 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 1912 La Haye afyon mukavelenamesi ile 1914 tarihli munzam protokolüne; 1925 Cenevre mukavelenamesi ile protokolüne; 1931 Cenevre mukavelenamesi ile protokolüne kabulümüz Hakkında Kanun

¹²⁶ T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Cumhuriyet Arşivi, T.C. Başvekalet Muamelat Müdürlüğü, Sayı:1099, “Kararname”, 21 Mayıs 1932, Sıra No: 080.18.01.02.20.33.4

¹²⁷ “Taranto' lara ait Etkim' in kapatılmasından sonra 31 Mayıs 1940 tarihli ve 2/13634 sayılı hükümet Kararnamesiyle fabrika aletlerinin “başka amaçlarla kullanılmak üzere sahiplerine iade edilmesine” karar verildi”. Erdinç, a.g.e., s.132

¹²⁸ T.C. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, T.C. Başvekalet Muamelat Müdürlüğü Sayı:11099, “Kararname”, Sıra No: 080.18.01.02.20.33.4

Bu Kararnameden de anlaşılacağı üzere dış ticaret açığının baskısı altına kurulan ve ayda ortalama 800-1000 kilo morfin, eroin ve benzeri afyon türevlerini üreten Eyüp' teki Etkim fabrikası artık kaçak olarak üretim yaptığı için kapatılıyordu.

Etkim fabrikasının (Etkim Eczayı Tıbbiye ve Kimyeviye Fabrikası) sahipleri tarafından kodein¹²⁹ imal etmek için getirilmiş olan birçok aletler ve morfin ve türevlerinin, fabrikanın dışında başka bir yerde mühürlenerek koruma altına alınmak için ve Meclis' te çıkarılan gizli bir Kararname çıkarılır ve koruma için bekçi tayin edilir. 01.07.1931 tarihli gizli Kararname¹³⁰ şu şekildedir:¹³¹

“Kararname (Mahremdir)

S.İ.M.V.nden yazılan 24/6/931 tarih ve 134/7190 numaralı tezkerede; Eyipte kain (Etkim Eczayı Tıbbiye ve Kimyeviye Fabrikası) sahipleri tarafından kodein imal etmek için getirilmiş olan bir çok alât ve edevatın fabrika binası haricinde kalmaları hasebiyle bozulmalarının melhuz olduğu ve yüz binlerce liraya mal olan fabrikanın bekçisiz bulunduğundan bahisle fabrikanın muattal kalmayarak işledilmesine müsaade olunması talep edilmekte olduğu bildirilmiş ve bunun üzerine mühür altına alınmış olan morfin ve emlahının Vekalet Mulfettişi tarafından tespiti ve bina haricinde mevcut olan ve henüz yerleştirilmemiş bulunan kodein makinalarının muhafaza için bir bina dahilinde nakli ve mikdarı tespit edilecek olan morfin ve emlahının ayrıca bir odaya konularak mulfettiş ve polis memurları tarafından resmi mühürle mühürlenmesi ve bu bina ile içindeki eşyayı beklemek üzere de fabrika tarafından hariçteki bir mahalde kalmak şartıyla bir bekçi konulması hususlarının bir karar raptı teklif olunmuştur.

Keyfiyet İcra Vekilleri Heyetinin 1/7/931 tarihli içtimamda görüşülerek teklif veçhiyle muamele yapılması tasvip ve kabul olunmuştur. 1/7/931 Reisicumhur Gazi M.Kemal”

Ayrıca, kapatılmış olan Etkim fabrikasının sahipleri stokta kalmış mevcut malları ve makinelerini tasfiye için 20/09/1931 tarihli Kararnameyle 3 aylık bir izin alırlar. 20/09/1931 tarihli Kararname şu şekildedir:

¹²⁹ Kodein; haşhaş kozası ve afyonda mevcuttur. Tıp alanında kullanılan kodein genellikle morfinden kimyasal süreçlerle elde edilmektedir. Kodein kelimesi Yunanca "Haşhaş Başı" demektir.

¹³⁰ Gizliliği 20.06.1994 tarih ve 03311 sayılı onayla kaldırılmıştır.

¹³¹ T.C. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, T.C. Başvekalet Muamelat Müdürlüğü, “Kararname”, Sayı:11405, Sıra No:080.18.01.02.21.48.7

“01/07/1931 tarih ve 11405 numaralı Kararnameye zeyildir.

Mühür altına alınmış olan Eyüp’ te kaim Etkim Uyuşturucu Maddeler Fabrikası sahiplerinin müracaatına binaen mevcut mallarını Hükümetin tensip edeceği muayyen bir müddet zarfında ve Vekaletin memur edeceği müfettişlerin daimi nezaret ve mürakabeleri altında kodeine tahvil etmek, harice sevk edecekleri kodein miktarını sevk edilmeden evvel Vekaletle ihbar etmek, bizim ve sevk edecekleri memleket gümrüklerinin ihraç ve ithal vesikalırı Vekaletle verilmek, yeniden fabrikaya hiç afyon ithal etmemek ve işletilmemek şartı ile üç ay zarfında mevcut stoklarını kodeine tahvil edip fabrikayı tasfiye etmeleri hakkında bir karar ittihazı S.İ.M.Vekaletinin 20/09/1931 tarih ve 192/11281 numaralı tezkeresiyle teklif edilmiştir.

Keyfiyet İcra Vekilleri Heyetinin 20/09/1931 tarihli içtimasında görüşülerek bu şerait dahilinde tasfiye edilmek üzere Fabrikanın üç ay müddetle muvakkaten açılması ve bu şeraite riayet etmediği halde derhal seddolanmasına kabul olunmuştur. 20/09/1931 Reisicumhur Gazi M.Kemal¹³²

Kapatılan fabrikaların açıkta kalan ustaları, günümüze kadar uzanan yeraltındaki eroin üretim tesislerinde çalışmaya başladılar. Mazhar Osman eserinde şunları aktarmaktadır:

“İlk heroinmanlar bana Japon fabrikasından geliyordu: Türk amale. Fabrikaya sapasağlam giren bu Türk amale yaparken koklamaya mecbur oldukları heroin tozu yüzünden, yemeden içmeden kesiliyor, günden güne zayıflıyor, ayakta duramayacak hale geliyor. Valeryana düşkün kediler gibi mutlak o kokuyu arıyor, uyuşuk ve tembel bir adam oluyor, nihayet altı yedi ay sonra, patron, sen hastasın diye on para tazminat vermeksizin, suyu alınmış limon gibi kapı dışarı atıyordu. İlk zamanlar bu gençlerin günahına giriyordum. Mutlak şırıngasına alıştınız, yahut içeriden alıyorsunuz diyordum. Bu habisin tozu havaya karışacak da keyf verecek, insanı zehirleyecek... Hatıra gelmez bir ihtimaldi.”¹³³

¹³² T.C. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, T.C. Başvekalet Muamelat Müdürlüğü Sayı:11754, “Kararname”, Sıra No: 080.18.01.02.23.65.16

¹³³ Popüler Tarih, a.g.e., s.91

Atatürk, Cenevre Sözleşmesinin ilk yıldönümü için yapılan yayınlara şu yazıyı göndermiştir:¹³⁴

“... TBMM, 1912 La Haye sözleşmesini, aynı zamanda 1925 ve 1931 Cenevre Afyon Sözleşmelerini bir çırpıda onayladı. Bugün söz konusu sözleşmeler fevkalade dikkat ve itina ile tatbik edilmektedir.

Ne var ki, bu sözleşmelerin tatbiki konulması o kadar kolay olmamıştır. Türkiye' de Afyon kullanılması hiçbir zaman alışkanlık haline gelmemekle beraber, Haşhaş ekimi, yüzyıllardan beri memleket tarımında büyük önem kazanmıştır. Yüz binlerce Türk köylüsü geçimlerini haşhaş ziraatı ile sağlamaktadır. Dünya ekonomik bunalımının en güç anlarına, rastlayan söz konusu tedbir, bu sınıf halkın üzerinde kötü sonuçlar yaratmaktan uzak kalmamıştır. Bununla birlikte, Türk Hükümeti, haşhaş yetiştiren köylülerin acılarını azaltmak için tedbir almaya girişmiş ve aziz dostumuz General Sherrill tarafından belirtildiği üzere, şeker sanayiinin bu güçlüğü aşmak hususunda en iyi tedbir olduğunu görmüştür. Ciddi güç durum ve şartlara rağmen, Türk Milleti ve Türkiye Cumhuriyeti eski zamanın afetlerine göre daha öldürücü olan uyuşturucu madde fenalığından insanlığı kurtarmakla büyük sevinç ve mutluluk duymuştur. 1928 yılından beri uyuşturucu maddelerle mücadele hususunda ciddi girişimler yapılmıştır. Büyük Millet Meclisi, milletlerarası sözleşmelerden doğan yeni şartları karşılamak üzere yeni kanunlar hazırlamıştır ve bu kanunlar halen yürürlükte bulunmaktadır. Uyuşturucu maddelerin tekele alınmasına dair kanun bunlardan biridir. Uyuşturucu madde ticaretinin özel ellere bırakıldığı takdirde, meşru olmayan yollara sapacağını tecrübe ile öğrenmiş olan Türk Hükümeti, herkesten önce Uyuşturucu madde yapım, ithal, ihraç ve satışını tekel altına koyan bir kanun yaparak, Büyük Millet Meclisi' ne sunmuştur. Böylece hem Afyon ekimi, hükümet denetimi altında sınırlı bir miktara indirilmiştir. Afyon' dan çıkarılan bütün uyuşturucu maddelerin, memleket içinde yapımı için bir devlet fabrikası kurulması da faydalı görülmüştür..”

O devirlerin İktisat Bakanı olan Celal BAYAR bu konudaki hatıralarını şöyle anlatmaktadır: “Amerika müracaat etmişti. Ben o vakit Ekonomi Bakanı idim. Afyon ekimini, vesaireyi kontrol etmek için bir Afyon Bürosu tesis etmiş idik. Bu, müstakil bir büro idi, sonradan Toprak Mahsulleri Ofisi kurularak, Afyon Bürosu da bir şube olarak ona eklendi. Amerikalıların o sıradaki müracaatı yasaklamak için değil, kaçakçılığa mani olmak için idi. ATATÜRK bunu «İnsani bir meseledir, biz bunun öncüsü olmalıyız» diye uygun karşıladı ve 1931 Cenevre

¹³⁴ Köknel, a.g.e., s.338

Sözleşmesine katılmış olduk. Fakat, tekrar edeyim, konu, yasaklama değil, kaçakçılığın önüne geçilmesi idi. Esasen büsbütün yasaklanmasını bugünkü hava için de zor addederim. Sonra, Afyon meselesi tek bir mahsulden ibaret değildir. Bunun bir tek hal çaresi vardır; bu işin sanayiini kurmak... Afyon ehemmiyetli bir ilaç sanayiinin iptidai maddesidir ve bu sanayii burada da kurarak doğrudan doğruya mahsulün fabrika sevkini temin eder; ekici ile aradaki alım-satıcıları da ortadan kaldırırsak hem daha karlı çıkarız, hem de kaçakçılık önlenmiş olur. Amerikalılar, Türkiye' deki haşhaş ekiminin yasaklanmaması takdirinde yardımı keseceklerini bildirmişlerdir. Hükümetimiz ekimde ısrar ediyor; Amerika da yardımı kestiği takdirde aramızın açılmasından endişe etmektedir. Fakat bir defa meseleyi ortadan attıkları için geriye dönmekte de müşkülât çekmektedirler. Ama, şurası muhakkak ki haddi zatında onlar da bu safhadan sonra bir «compromis» aramaktadırlar...”¹³⁵

C- TÜRKİYE' NİN AFYON MESELESİNE BAKIŞ BİÇİMİ

1. Türkiye' de Uyuşturucu Maddeler Kontrolü ve Bu Kontrole Ait İdare Sistemi

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivinde yer alan 20 Mayıs 1931 tarihli Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı' nca (Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti) hazırlanarak Bakanlar Kuruluna sunulan uyuşturucu maddelerin kontrolü dair rapor bulunmaktadır. Türkiye' nin Afyon meselesine bakışını göstermesi açısından bu rapor oldukça ilginçtir.

Rapor, Türkiye' de uyuşturucu ithal, ihraç ve tüketimi kontrol altına alınmasına, alınmak istenen önlemlere ve yasal düzenlemelere ilişkin birincil elden hükümetin görüşü ve değerlendirmeleri içerir. Bu nedenle raporun bir özetinin aktarımı uygun görülmüştür.

1.1. İthalatın Kontrol Altında Tutulması

15.12.1928 tarihli kanun¹³⁶ gereğince afyonun ve çeşitlerinin, ham kokain ve Kokain ile bunların türevleri ve hazırlanmış olanların ithali için mutlaka Sağlık ve Sosyal Yardım

¹³⁵ Köknel, a.g.e., s.339

¹³⁶ 24/12/1928 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 1369 Sayılı “Uyuşturucu Maddeler Hakkında Kanun”

Bakanlığı (Sağlık ve İçtimai Muavenet Vekaletinden) ithal izni alınması zorunludur. Bu izni ancak Eczane veya Eczacılar talep edebilir.

Sağlık Bakanlığı talebi tetkik ettikten sonra ve tıbbi ihtiyaç için alınacağına kanaat ettikten sonra bir **İthal İzin Belgesi** verir. Bu izin belgelerini süresi 6 aydır. İthal esnasında vesikalar Gümrük Müdürlüğünce alıkonularak içerdiği maddelerden ne kadarının ve ne miktarda ithal edildiği işaretlenip mühürlendikten sonra Sağlık Bakanlığına gönderilip dosyalanır. Tekrar ihraç edilmek üzere ülkeye uyuşturucu maddeler ithali yasaktır. Transit olarak geçen bu nevi maddeler Gümrük memurlarının kontrolü altında geçerler ve bunların açılıp ülke içerisinde satılması yasaktır.

Uyuşturucu maddeler ithalatı hakkındaki hükümler tamamen Cenevre Antlaşmasına imza koyan Devletler tarafından kabul edilen hükümlerin aynısıdır.

1.2. Ülke içinde kontrol altında tutulması

Uyuşturucu maddeler sadece eczanelerle ecza ticarethaneleri tarafından alınıp satılabilir. Eczaneler ve Ecza Ticarethaneleri kanunlarla açılması ve idare edilmesi Devletin vereceği izinle olmaktadır ve bunların başında diplomalı Ecza Müdürü sorumlu bulunur. Türkiye’ de 30’ u İstanbul’ da olmak üzere 38 Ecza Ticarethanesi vardır.

1.2.1 Ecza Ticarethaneleri

Her ecza ticarethanesi 2 Mart 1927 tarihli Kanun¹³⁷ gereğince uyuşturucu maddeleri satın aldıkları ve sattıkları miktarları ve yerlerini gösteren bir defter tutmaya mecburdurlar. Bu uyuşturucu maddeleri eczanelerle resmi hastane ve sağlık kuruluşlarına ve tıbbi malzeme hazırlanan laboratuvarlarına satabilirler. Bu kurumların müdürleri sattıkları miktarı gösteren imzalı bir makbuz alarak 5 sene muhafaza ederler. Bu ecza depoları esasen senede iki defa teftiş edilirler. Bu teftiş haftada veya iki haftada bir yapılmaya başlamıştır. İstanbul’ da bu hususa görevli bir Müfettiş ve üç hükümet doktoru bulunmaktadır. İstanbul haricindeki yerlerde Hükümet doktorları tarafından yapılmaktadır.

Sürekli teftişler ve gerekirse araştırma neticesi başka ecza ticarethanelerinden (ilaç fabrikaları) satın almaları muhtemel miktarlar da tespit ve bunların hangi yolla harcama

¹³⁷ 06.07.1927 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 964 Sayılı Eczacılar ve Eczahaneler Hakkında Kanun.

yapıldığı ve nerelere satıldığı araştırılır ve satıldığı yerler bir liste halinde Sağlık Bakanlığına bildirilir.

Bu kontrollerde yanlışlıkları görülenler veya tıbbi amaç dışında harcama yapanlardan tespit edilenler Mahkemeye sevk edilir ve kendilerine bir daha uyuşturucu maddeler ithaline dair belge ve izin verilmez ve bu ticarethaneye uyuşturucu maddeler satılmasına izin verilmediği hakkında bütün diğer ticarethanelere tebligat yapılır. Bu şekilde uyuşturucu maddeler alım ve satımından sadece bir ticarethane kapatılmıştır.

1.2.2. Eczaneler

Eczaneler 06.02.1927 tarihli kanun ve bu kanunun uygulaması olan Yönetmelik hükümlerince uyuşturucu maddeler sadece Doktor reçetesi karşılığında ve bir defaya mahsus verilir. Üzerinde Doktor tarafından tekrar edilecek işareti mevcut olsa dahi uyuşturucu maddeleri içeren reçetelerin tekrarı yasaktır.

Eczaneler, kanun hükümlerince bütün reçeteleri mühürlenmiş defterlere yazmaya mecburdurlar ayrıca uyuşturucu maddeler için özel defter tutarlar. Hükümet doktorları gerek reçete defterlerini ve gerek uyuşturucu maddeler defterlerini tetkik ve Eczacıların aldıkları, reçete ile sattıkları uyuşturucu maddelerin miktarlarını karşılaştırırlar, bu miktarlar arasında bir fark görüldüğü takdirde Sağlık Bakanlığına durumu bildirirler. Uyuşturucu Maddeler satışında suiistimali görülen Eczacılar cezalandırılmaktadır.

1.3. İhracatın Kontrolü

Ham afyon ihracı hiçbir kontrole tabi değildir. Afyonun türevleri olan morfin ve eroin için 15.12.1928 tarihli kanuna istinaden bu maddeleri yapan fabrikalar ihracatlarını her ay bir beyanname ile Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına (Sağlık ve İçtimai Muavenet Vekaleti) bildirmeye mecburdur. Bir müddet sonra uyuşturucu maddeler yapan fabrikaların sayısı artarak ihracat miktarları çoğalınca bu kaydın yeterli gelmediği görülmüş ve bilhassa İcra Vekilleri Heyetince (Bakanlar Kurulu) verilen bir karar üzerine bu maddelere ait yapılacak ihracatın günü gününe ilgili devletlerin siyasi temsilcilerine bildirilmesi için kanunun bu bildirimle alakalı maddesi 04.06.1930 tarihinde ertelenerek fabrika sahipleri tarafından ihracatla alakalı bildirimin en geç malın çıkarılacağı gün hangi gemi ile nereye ve kimin namına ne miktar ve hangi maddenin ihraç edileceğinin

bildirilmesine zorunluluk getirilmiştir. Fabrika sahipleri tarafından bu bildirimler yapılmaya başlanınca Bakanlık tarafından ilgili Elçiliklere bildirilmekteydi, ancak bazı Elçiliklerin talebi üzerine bu bildirimin telefonla Sağlık Müdürü tarafından İstanbul' daki Konsolosluklara yapılması kabul edilmişti.

Son zamanlarda İstanbul' daki fabrikalar tarafından yapılan ihracatın tıbbi maksatlar haricinde olduğu şüphesi üzerine Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti sadece insani bir amaca hizmet etmek maksadı ile 15.02.1931 tarihli İcra Vekilleri (Bakanlar Kurulu) kararıyla Uyuşturucu maddeler yapan fabrikaların depolarında mevcut bulunan maddeleri habersiz yapılan teftişle tespit etmiş ve o günden itibaren serbest ihracatı yasaklayarak yapılacak ihracatın sadece ihraç edilecek ülkenin ithal izni üzerine yapılması kararlaştırılmıştır. Her fabrika sıkı ve sürekli bir teftiş ve kontrol altında olup tespit edilen stoktan bir gramının bile izinsiz fabrikadan çıkarılması yasaklanmıştır.

Fabrika sahipleri aldıkları uyuşturucu maddeleri ve yeniden imalat yaparlarsa bunun miktarını dahi 24 saat içerisinde bildirmeye mecburdurlar. Her türlü suiistimalini kaldırmak üzere uluslararası antlaşmalar haricinde kalan kodeinin imal ve ihracı dahi kontrol altına alınmıştır. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca hazırlanan bu rapordan da anlaşılacağı üzere ülkemizde uyuşturucu maddelerin üretiminin kontrolünün nasıl ve ne şekilde yapıldığını göstermektedir.

2. Bir Üretim ve İhraç Ürünü Olarak Afyon

Afyon, Cumhuriyet ilan edildikten sonra da Türkiye'nin önde gelen ihraç maddelerinden biri olma özelliğini korudu. Bu yıllarda köylü, ürettiği afyonu, ya kendisi pazara inerek satıyor, ya köye gelen komisyonculara veriyor, ya da İzmir ve İstanbul' daki büyük şirketlere gönderiyordu. Afyonun üretim fiyatı, ihraç fiyatının çok üstündedir. 1907-1908 yıllarında bir kilo afyon sakızının üretim fiyatı 116,03 kuruş iken ihraç fiyatı 157,0 kuruştur. Oysa 1913-1914 yıllarında üretim maliyeti 140 kuruşa çıkmış, ihraç fiyatı ise 116 kuruşa inmiştir.¹³⁸

Cengiz Erdiç' in verdiği bilgiye göre, Haşhaş kellesinin ağırlığı bir gramın onda biri ile yüzde biri arasında değişiyordu. İyi işlenmiş bir dönüm topraktan ortalama 50-60

¹³⁸ Babaoğlu, a.g.e., s.103

kilo arasında ürün elde ediliyor ve bu üründen 3-4 kilo afyon elde edilebiliyordu. Sütü alınan kelleler iki hafta bekledikten sonra kesilerek tohumları alınıyordu. Yine bir dönümden 20 kilo civarında tohum ve 100 kilo civarında sap elde ediliyordu. Bir kısmı tekrar ekim için ayrılan tohumların yağından da yararlanılıyordu. Topaklar halindeki afyon, köye kadar gelen komisyonlara ya da tüccarlara verilir ya da bizzat köylü tarafından yerel pazarlara götürülerek satılırdı. Komisyoncular genellikle tüccarlar adına mal toplardı. Deneyimli komisyoncular malı toplarken kokusundan ve görünümünden kalitesini anlayabilirdi.¹³⁹

1924' te İstanbul ve İzmir' de afyon borsaları kuruldu. Yerel pazarlarda, aracılar tarafından toplanan afyon 60-70 okkalık kasalarla İstanbul ve İzmir' deki borsalarda satılırdı.¹⁴⁰ Bu borsalar üreticiden çok büyük rağbet gördü ve üretilen afyonun yaklaşık %70' i bu borsalarda alınıp satılmaya başlandı.¹⁴¹ 1929 yılında Avrupa' nın afyon işleyen başlıca firmaları; Merck, Roche, Knoll, Boehringer, Sandoz, Thomae, T. and H. Smith, Lab. Clin. Comar, Comptoir Central des Alcaloides, Societe de Recherches Chimiques et d'Applications Industrielles, Nederlandse Cocainfabrik, birlikte "Convention Internationale des Opiaces" adıyla bir ortaklık kurarak fiyatları kırmaya başladılar. 1930 Aralık ayında İstanbul' da, kilosu 40,15 lira olan afyona 1933' te, maliyetinin çok altında olan 4,5 lira veriliyordu.¹⁴²

Başbakanlık Devlet Arşivleri Cumhuriyet Arşivinde bulunan Bakanlıklardan oluşan Afyon Komisyonunda ele alınan "Afyon Hakkında Rapor"da; afyon üretiminin, iç ve dış sebepler dolayısıyla zorlaşması ve halledilmesi gereken bir duruma geldiğinden aşağıda belirtilen şu kararlar alınmıştır.¹⁴³

Afyon Hakkında Rapor:

Dış Sebepler;

1- Milletler Cemiyetinin kontrolü önemli derecede azalmıştır.

2- Uluslararası afyon anlaşmalarını bütün büyük üreticilerin tamamen kabul etmiş olmadıklarından kabul edenlerin zayıf konumda bulunmaktadır.

¹³⁹ Erdinç, s.45

¹⁴⁰ Erdinç, a.g.e., s.45

¹⁴¹ Saka, a.g.e., s.7

¹⁴² Babaoğlu, a.g.e., s.105

¹⁴³ T.C. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 29 Haziran 1935, T.C. İktisat Vekaleti Hususi Kalem, No:1231, Sıra No: 030.10.178.230.8

3- Cenevre Anlaşmasını imza edildiği zamanda, durumun rakipler lehine ihlal edilmesine Milletler Cemiyetince göz yumulmaktadır.

4- 1935 yılına kadar ihracatını azar azar kesmesi gereken Hindistan' ın bu taahhüdünü yerine getirmemesine göz yumulmaktadır.

5- Cenevre Anlaşması hükümleri Milletler Cemiyeti Daimi Afyon Komitesinin kararları ile gittikçe ağırlaşmakta ve sonuç olarak satış imkânlarını daraltmaktadır.

6- Avrupa' nın en büyük alıcıları olan Almanya, Fransa, İngiltere, İsviçre ve Hollanda karşılarında başka alıcı görmek istemediklerinden Türk ve Yugoslav Bürosuna karşı muhalif cephe almaktadırlar. Ancak, gerek Lozan Antlaşması gerekse Cenevre Anlaşması hükümleri gereğince afyon kurumunun olması mecburidir.

7- 1933 de kanunun verdiği izinle Avrupa' ya çıkarılan büyük stoklar, fabrikalara karşı gelme gücü vermektedir.

İç Sebepler;

1- Afyonun ekimi, çiftçinin ihtiyacı dolayısı ile artmaktadır.

2- İç stoklara bu seneki bol mahsul de eklenince Türkiye' de dünya dirogist ihtiyacını dört sene karşılayacak afyon vardır.

3- Raporda adı geçen Kartel, "Convention Internationale des Opiaces" adıyla kurulan Avrupalı şirketlerdir. Bu şirketlerin uyguladığı boykota karşı etki edecek aşağıdaki önlemlerin alınmadığından bahseder;

a)- Mevcut fabrikalardan birinin masrafsız ve tehlikesiz bir şekilde işletilmesi yoluyla yarım ürünün fiyatını düşürmek suretiyle kartelin tehdit edilmesi,

b)- Kartel fabrikalarının bulunduğu ülkelerden ilaç ve kimyevi ecza ithalatının afyon karşılığında yapılması,

4- Bazı dairelerimizin Cenevre Sözleşmesini kendi aleyhimize yorumlamalarından dolayı dünya afyon ticaretindeki hissemiz, rakiplerimize geçmekte bu nedenle de afyon ticaretindeki payımız büyük bir hızla düşmektedir.

Afyon konusunu sağlıklı yürütebilmek için ana hatları belirlenmiş bir programa ihtiyaç duyulmaktadır. Kararı verirken göz önünde bulundurulacak hususlar şunlardır;

Rapor, Afyon konusunda birlikte çalışan Türkiye ve Yugoslavya' da afyonun ülke içindeki ticareti serbest olduğu halde afyonkeş olmadığını iddia etmektedir. Bu nedenle bu iki ülkedeki halk, afyonu suiistimal olarak kullanmamaktadırlar. Bu itibarla, Milletler

Cemiyeti afyon zehirlenmelerine karşı açtığı mücadelede kendisine en yakın bulunan üretici Türk ve Yugoslav üreticileridir.

Milletler Cemiyetinin istatistiklerine göre Dünya **drogist afyon** ihtiyacının %65' i Türkiye ve %15' i Yugoslavya, yani Dünya tıbbi üretim için lazım olan afyonun %80' i Türkiye ve Yugoslavya tarafından birlikte temin edilmektedir. O halde bu iki memlekette yetişmekte olan afyonun cinsi Dünyayı zehirlemek için değil insaniyete çare olmak için hem kalite hem de miktar itibariyle uygundur.

Durum böyle iken insanlık adına hareket eden başlıca devletler Türk-Yugoslav afyonunu sebepsiz boykot yapmış ve başka ekicilerden temin etme yolunu seçmişlerdir. Kartel, Türk-Yugoslav afyonunun fiyatını yüksek bulduğunu bahane ederken diğer ülkeler Amerika, Avrupa ve Uzak Doğu ülkeleri müşteri olarak kalmıştır.

Yapılacak İşler;

1- Satışımızı gereğinden fazla tehdit etmiş olacağımızı göz önünde bulundurarak bu hususta bir kerelik kararımızı vermek.

2- Çok dar bir çerçeveye giden satışlarımızı, stoklarımızı ve mali durumumuzu dikkate alarak satışla tüketim arasında bir düzenleme yapmak ve ona göre sınırlama yapmak. (Mevcut stok dünya ihtiyacının 4 seneliğine karşılık gelmektedir.)

3- Bu sınırlamanın çiftçi için daha az zararlı olabilmesini temi edecek bir finansman bulmak.

4- Fabrika ve ürünün değiş-tokuş esaslarında harekete geçilerek Kartel üzerinde etkili olacak bir baskı yapmak.

5- Milletler Cemiyetinde afyon işindeki konumumuzu ve hukukumuzu menfaatimiz açısından savunmak. Bunun için;

a)- Savunacakların afyon ticaretine ve durumuna ait bilgilerini aramak ve kendilerine gösterilecek yolla ekonomik hedef göstermek.

b)- Türkiye ve Yugoslavya ile başlayan üreticiler anlaşmasını Milletler Cemiyeti nezdinde genişletmek ve dış etkenlerde anlatılan haksızlıkların tamir ve telafisinde ısrar etmek.

Dünya afyon ticaretinde, afyonun içindeki morfin miktarını ölçmek için çeşitli yöntemler kullanılmaktaydı. Bu yöntemlerin en yaygın olanları, Almanya' da kullanılan

Gilbert Yöntemi, A.B.D.' de kullanılan **Stillwell-Glading Yöntemi** ve Türkiye ve bazı Avrupa ülkelerinde kullanılan **Harrison Yöntemi**' ydi. Türkiye' de borsaya gelen afyon önce Harrison Yöntemi ile analiz ediliyor ve bu analiz sonucunda saptanan morfin oranına göre fiyatlandırılıyordu. Bu analizde ayrıca, köylünün ağır gelsin diye afyona karıştırdığı toprak, ince kum, balkabağı gibi maddeler ayrıştırılıyor, böylece yurtdışına satılan malın geri gönderilmesi olasılığı ortadan kaldırılıyordu.¹⁴⁴ Borsadaki alıcılar gelen siparişlere göre farklı derecelerdeki afyonu harmanlayarak yeniden hamur haline getirirler ve kalıplara dönüştürürlerdi.

Tablo 5' te 1926-1931 döneminde İstanbul afyon borsasında oluşan fiyatlar gösterilmektedir.

Tablo 5:

İstanbul Afyon Borsasında Oluşan Fiyatlar (okka/kuruş)¹⁴⁵

TÜR	1926	1927	1928	1929	1930	1931
İnce Mal	3.237	3.224	2.884	3.365	2.600	1.158
Drogist 1	3.074	3.070	2.564	3.339	2.103	1.034
Drogist 2	2.783	2.871	2.229	3.108	1.996	1.034

Borsalardaki afyon alım satımında herkesin titizlikle uyduğu gelenekler vardı. Malın kalitesini ve yoğunluğunu kesin olarak belirleyen analizler alım satım sonrasına kaldığından bu gelenekler önem taşıyordu. Teslim edilen malda hiç morfin çıkmaması durumunda buna “Zirkalp” deniliyordu ve mal koşulsuz olarak iade ediliyordu. “Çıkıntı” denilen yağmurdan süzölmüş afyon ya da fazlasıyla haşhaş kabuğu parçaları bulunan topraklarda satıcıya iade edilebileceği gibi düşük bir bedelle alınabilirdi. Alıcı ve satıcılar arasındaki anlaşmazlıklarda borsanın hakemliğine başvuruluyordu. Çünkü pahalı bir ürün olan afyona bazen görüntüsünü bozmayacak toprak, ince kum, balkabağı, toz haline getirilmiş haşhaş tohumu gibi katkı maddeleri de ekleniyordu. Osmanlı İmparatorluğu döneminde ürünün bol olduğu yıllarda afyon üretimi yılda 10 bin kasaya, yani 750 tona kadar ulaşabiliyordu. Bunun %85' i Anadolu' dan elde ediliyordu. Ancak, 1.Dünya Savaşı ile birlikte afyon üretimi de önemli ölçüde azaldı. Üretim yılda ortalama 200-250 tona kadar geriledi.¹⁴⁶

¹⁴⁴ Erdinç, a.g.e., s.45

¹⁴⁵ Erhan, a.g.e., s.38

¹⁴⁶ Erdinç, a.g.e., s.46

Osmanlı İmparatorluğu ve Cumhuriyet Döneminde Afyon Üretimi (Ton)¹⁴⁷

Yıl	Üretim	Yıl	Üretim	Yıl	Üretim
1900	8500	1911	10300	1922	3500
1901	6500	1912	6500	1923	2200
1902	11000	1913	5500	1924	3000
1903	3500	1914	4300	1925	4500
1904	7200	1915	3800	1926	4400
1905	2900	1916	4000	1927	3600
1906	5000	1917	4000	1928	4800
1907	4800	1918	4500	1929	3800
1908	10500	1919	4000	1930	6000
1909	3000	1920	3700		
1910	7000	1921	3200		

Üretilen afyon başta Fransa, Hollanda ve A.B.D. olmak üzere birçok ülkeye satılmaktaydı. Tablo 6' da Türkiye' nin 1923-1931 döneminde yaptığı afyon ihracatı gösterilmektedir. Tabloda dikkati çeken bir nokta, Fransa' nın satın aldığı afyon miktarının çok yüksek olmasıdır. Bunu Fransız ilaç sanayinin ihtiyacının yüksek olmasına bağlayabileceğimiz gibi, özellikle, 1924 yılında yapılan uyuşturucu düzenlemelerinden sonra A.B.D.' de uyuşturucu madde imalinin giderek zorlaşmasıyla, bu maddeleri üretenlerin başta Fransa olmak üzere bazı Avrupa ülkelerine yönelmeleriyle de açıklayabiliriz. Fransa' da bu dönemde, eroïn gibi uyuşturucu maddelerin imalatı çok sıkı denetime tabi değildi. İlaç için ithal edilen afyon, eroïn imal eden laboratuarlara kaydırılabiliyordu.

Tablo 6: 1923-1931 Döneminde Türkiye' nin Afyon İhracatının Ülkelere Göre Gösterimi (ton)¹⁴⁸

Ülke	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930
Almanya	25	32	16	14	9	21	69	44
A.B.D.	11	21	20	20	16	8	20	19
Fransa	74	101	170	273	165	228	172	151
Hollanda	112	6	20	12	6	12	29	25
İngiltere	37	19	13	15	8	1	16	16
İtalya	15	4	1	1	4	8	4	2
Mısır	6	5	20	10	3	1	13	5
Diğer	45	12	9	19	45	24	50	10

¹⁴⁷ Erdinç, a.g.e., s.46

¹⁴⁸ Erhan, a.g.e., s.39

Üretim miktarı fiyatları da etkiliyordu. Tohum atma dönemlerinde havalar iyi gitmezse fiyat yükselmeye başlıyordu. 1920' lerde afyonun kilosu ortalama 38 lira civarında seyreliyordu.¹⁴⁹ Uluslararası gelişmelerin de etkisiyle afyon konusunda bir düzenleme yapma gereğini duyan Cumhuriyet hükümeti 2 Ağustos 1926' da afyonu resmi olarak İstanbul ve İzmir' de bulunan ticaret borsaları kapsamına aldı. İstanbul' da piyasayı daha çok Yahudi, Rum ve Ermeni tacirler kontrol ediyordu. İzmir' de iki yüzyıl boyunca hüküm süren Levant Company' nin dağılmasından sonra etkili olan Whittall, Giraud, Charnaud ve La Fontaine gibi Levanten ailelere ait şirketlerin sözü geçiyordu.¹⁵⁰

Savaştan yeni çıkmış ve Osman İmparatorluğu' nun ağır ekonomik mirasını devralmış Türkiye Cumhuriyeti için afyon satışından elde edilen gelirler hayati önem taşıyordu. Türkiye büyük bir altın ve döviz darboğazı ile karşı karşıyaydı. Türkiye, Osmanlı Devleti'nin özellikle 19. yüzyılda afyon ihracı yoluyla elde ettiği gelire gereksinim duyuyordu. Ama değişen koşullarda, afyon ve diğer uyuşturucu maddelere karşı uluslararası toplumda oluşan ve 20. yüzyıl boyunca giderek artan tepkiler Türkiye' nin afyon satışı yoluyla gelir elde etmesini oldukça zorlaştırdı.

Üretilen afyon türevlerinin satışından büyük gelir elde edileceği düşünülerek kurulan uyuşturucu fabrikalarında eroinin de üretilip ülke dışına satıldığının fark edilmesi üzerine yasal düzenlemelere gidilmek zorunda kalınmıştır.¹⁵¹

24 Aralık 1928' de uyuşturucu maddelere ilişkin ilk yasal düzenlemeyi getiren 1369 sayılı kanun yürürlüğe girdi. Bu düzenlemenin yapılmasının iki nedeni vardı. Birincisi, başta İstanbul olmak üzere Türkiye' de eroin ve esrar kullananların sayısı artmaktaydı. Bağımlıların, uyuşturucu madde satın alacak parayı bulabilmek için suç işlemleri toplum huzurunu bozmaya başlamıştı.¹⁵² İkinci olarak, A.B.D.' nin öncülük ettiği bir grup batılı ülke afyon üretimi konusunda tedbir alınması konusunda Türkiye üzerinde bir baskı oluşturmuştu. Bu düzenleme ile bu baskıların hafifleyeceği düşünülmüştü. Ancak bu tahmin gerçekleşmedi. Aksine, 1932' de Türkiye'nin afyon üretimini devlet tekeline almasına kadar artarak sürdü.

¹⁴⁹ Galip Bahtiyar, "Türkiye İstihsalatı Afyon", İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası Neşriyatından, İstanbul, 1953, s.36

¹⁵⁰ Erdiç, a.g.e., s.47

¹⁵¹ Songar, a.g.e., s.25

¹⁵² Saka, a.g.e., s.66

1932 yılında yürürlüğe giren 2061 sayılı Kanunla¹⁵³ daha önceden serbest olan afyon satışının, yeni kurulan **Afyon Yetiştiriciler Birliği'** ne yapılması zorunluluğu getirildi. Ürününü bu birliğe vermekle yükümlü kılınan üretici, karşılığında bir avans almaktaydı. Üreticiye yapılacak ödeme, Afyonun tahlilinden sonra yapılmaktaydı.

3. T.C. Uyuşturucu Maddeler İnhisarı

Fabrikaları kapatan Hükümet 1933 yılından itibaren haşhaş ekimini ciddi biçimde sınırlamaya başladı. 1936 yılına gelindiğinde sadece üç yılda haşhaş ekilen il sayısı 62' den 17' ye, afyon üretimi yılda 200 bin tondan 80 bin tona kadar geriledi.¹⁵⁴

8 Haziran 1933 tarihinde yürürlüğe giren 2253 sayılı Kanun¹⁵⁵ ile 2061 sayılı kanun yürürlükten kaldırıldı. Yeni düzenleme ile ham afyonun ülke içindeki ticareti serbest bırakıldı. İhracat ise devlet tekeline alındı. 2253 sayılı kanun ile 13 Mayıs günü kurulan **Uyuşturucu Maddeler İnhisar İdaresi'** ne, üreticiden satın alınan afyonun ticari işlemlerini yapmak, afyon karşılığında avans vermek, daha sonra afyonun kalitesine göre tam bedelini ödemek, satın alınan afyonları tahlil ve tasnif etmek, afyonun standardizasyonunu temin etmek, içeride satın alınacak afyonun fiyatını, uluslararası piyasaların fiyat hareketlerini ve üreticilerin çıkarlarını gözeterek tespit etmek, afyon üreticileri arasında üretim ve satış kooperatifleri kurmak ve bunlar arasında kooperatif birlikleri tesis etmek yetki ve görevleri verildi.

Uyuşturucu Maddeler İnhisarı' nın başına Habibzade Ziya Bey getirildi.¹⁵⁶ Yönetim kurulunda ise Ahmed İlhami Bey, Ali Sami Bey, Mehmed Hüsnü Bey ve Mecit Mağmumi yer aldı. İki üye İktisat Vekaleti tarafından, birer üye de Ziraat ve Sıhhat Vekaletleri tarafından seçiliyordu. Merkezi İstanbul' da bulunan İnhisarın bir şubesi de İzmir' de açıldı.

¹⁵³ 10.07.1932 tarihli Resmi Gazete yayımlanan 2061 Sayılı Türkiye Afyon Yetiştiricileri Satış Birliği Hakkında Kanun (Bu kanun fiilen yürürlükte değilse de hiçbir kanunla kaldırılmamış olduğu için hükmen yürürlükte dir.)

¹⁵⁴ Erdinç, a.g.e., s.135

¹⁵⁵ 08.06.1933 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 2253 Sayılı Uyuşturucu Maddeler İnhisarı Hakkında Kanun (Bu kanun 3491 sayılı Toprak Mahsulleri Ofisi Kanunuyla kaldırılmıştır.)

¹⁵⁶ "Uyuşturucu Maddeler İnhisarı' nın beş kişiden oluşan yönetim kurulunda başkan dışında iki üye İktisat Vekaleti tarafından, birer üye de Sıhhat ve Ziraat Vekaletleri tarafından seçiliyordu. Başkan İktisat Vekaleti' nin önerisiyle Bakanlar Kurulu kararı ve Cumhurbaşkanının onayıyla seçiliyordu." Erdinç, a.g.e., s.136

Cengiz Erdiñ, İnhisarla ilgili şu bilgileri vermektedir; “UMİ’ nin ilk işi afyon ticaretini üretimin yapıldığı bölgeye göre değil, içerdığı morfin miktarına göre düzenlenmekti. Tüccar ve komisyoncular tarafından idareye teslim edilen afyondan numuneler alınarak tahliller yapılıyor, afyonun morfin derecesi belirlendikten sonra bedeli ödeniyordu. Ayrıca idare afyon için depo hizmeti de veriyor, sıkışan tüccara o günkü fiyatın yüzde 50’ sine kadar avans sağlıyordu. Uyuşturucu Maddeler İnhisarı satın alınan afyonu işlemeye de başladı. Afyon morfin derecesine göre ayrıldıktan sonra kıyma makinelerinden birkaç defa geçirecek ekmek büyüklüğünde topraklar haline getiriliyordu. Standart ve homejen hale getirilen, analizi yapılan topraklar üzerine ay yıldız içinde “UMİ” harflerini taşıyan bir damga vuruluyor, bunlar “Türkiye Cumhuriyeti Uyuşturucu Maddeler İnhisarı” yazan içi çinko kapla şık, tahta sandıklara dolduruluyor ve ihracata hazır hale geliyordu. Alıcılar istediği miktar ve morfin derecesine göre siparişini idareye bildiriyor, idare de toprakların morfin oranını bu isteğe göre ayarlayarak malı teslim ediyordu. UMİ, A.B.D.’ den Çin’e kadar dünyanın dört bir yanına afyon sattı. Ayrıca bir dönem “koka yaprağı” ithal ederek kokain üretimine de girişmiştir.”¹⁵⁷ Ancak en önemlisi 8 Haziran 1933 tarihli yasayla haşhaş ekilen alanların sınırlandırılması olmuştur. Yasa sınırlamayı Bakanlar Kuruluna bırakıyordu. 10 Ağustos 1933’ te ilk kez Bakanlar Kurulu kararı ile haşhaş ekilecek alanlar belirlendi. Burada ilk kez yazılı olmayan kurallar uygulanmaya başlanmış, ekim alanları seçilirken sınıra olan uzaklık, kaçaklığın gelişmiş olması gibi faktörler göz önüne alınmıştı.

¹⁵⁷ Erdiñ, a.g.e., s.136

Aşağıdaki tabloda Uyuşturucu Maddeler İnhisar İdaresi' nin 1933-1935 yılları arası afyon, satım ve stoklarını gösteren istatistik görülmektedir.

İNHİSARIN KURULUŞ TARİHİNDEN İTİBAREN AFYON ALIM, SATIM VE STOKLARI¹⁵⁸

	Alımlar				İnhisarın Kuruluşundan İtibaren Aylık Yekunlar				Satılan Afyonların Bedelleri				STOK				Fireler ve Nümuneler	
	Kilo	Gr.	Lira	Kr.	Kilo	Gr.	Lira	Kr.	Kilo	Gr.	Lira	Kr.	Kilo	Gr.	Lira	Kr.	Kilo	Gr.
1933 Eylül	12.649	100	62.145	25	12.649	100	62.145	25					12.649	100	62.145	25		
1933 Ekim	20.826	400	106.182	53	33.475	500	168.307	78					33.475	500	168.307	72		
1933 Kasım	40.617	200	217.502	97	74.092	700	385.810	75					74.092	700	385.810	75		
1933 Aralık	24.655		165.264	81	98.747	700	551.075	56					98.747	700	551.075	56		
1934 Ocak	6.483	800	59.838	64	105.231	500	610.814	20					105.231	500	610.814	20		
1934 Şubat	14.637		149.919	18	119.868	500	760.833	38	50		500		119.818	500	760.558	38		
1934 Mart	11.933	900	111.610	21	131.802	400	872.451	59	1.800		20.117	74	129.936	700	860.390	78	15	700
1934 Nisan	10.350	200	104.411	7	142.152	600	976.862	66	9		126	48	140.150	100	964.738	1	127	800
1934 Mayıs	36.217	800	337.018	84	178.570	400	1.313.881	50	35.609	600	447.755	10	139.460	600	1.017.890	35	1.297	700
1934 Haziran					178.370	400	1.313.881	50					139.460	600	1.017.890	35		
1934 Temmuz	5.435	300	49.266	5	183.805	700	1.363.147	55					144.895	900	1.067.156	40		
1934 Ağustos	3.404	200	27.917	6	187.209	900	1.391.065	1					148.300	100	1.095.073	86		
1934 Eylül	11.088	600	94.857	19	198.278	500	1.485.922	20	567		6.949	31	158.801	700	1.189.891	61		
1934 Ekim	13.347	100	18.132	66	200.542	600	1.504.054	86					161.065	800	1.208.024	27		
1934 Kasım	2.923		23.301	32	203.465	600	1.527.356	18					163.988	800	1.231.325	59	420	869
1934 Aralık	2.598	385	21.987	11	206.063	985	1.549.343	29	4.246		49.734	69	161.657	348	1.219.270	6		
1935 Ocak	510	600	4.248	27	206.574	485	1.553.591	56					162.167	943	1.223.518	33		
1935 Şubat	8.421	300	65.602	78	214.995	885	1.619.194	34	5		52	50	170.584	248	1.289.077	13		
1935 Mart	12.569	900	105.713	63	227.565	785	1.774.907	97	29.116	193	342.161	74	153.379	843	1.150.124	70	658	107
1935 Nisan	41.213	100	357.345	7	268.778	885	2.082.253	4	13.400		108.278	5	180.832	263	1.413.637	45	359	700
1935 Mayıs	10.491	400	86.074	22	279.270	285	2.168.327	26	3.018	850	23.016	57	188.183	963	1.476.695	8	120	850
									87.821	643	998.730	18			Fireler...		3.000	726
															Gönderilen numuneler...		161	102
															Tıbbi afyon yapılmak için sarfölenan		102	100
																	3.264	679

1934' te Türkiye' de afyon üretimi yapılacak alan 13 İl ile sınırlandırıldı. Bu iller, Balıkesir, Manisa, Aydın, Bursa, Kütahya, Denizli, Bilecik, Eskişehir, Afyon, Isparta, Burdur, Ankara ve Konya' ydı. Afyon ekim alanının sınırlandırılmasıyla birlikte üretim de denetimli olarak azaltılmaya başlandı. 1931' de 501 ton olan afyon üretimi 1934' te 148 tona indirilmişti.¹⁵⁹

13 Temmuz 1938' de 3491 sayılı kanunla **Toprak Mahsulleri Ofisi'** nin kurulması ile Uyuşturucu Maddeler İnhisarı İdaresi' nin görev ve yetkileri bu kuruluşa devredildi. 3491 sayılı kanun ile afyon bedelinin tahlil usulüne göre belirlenmesi uygulaması yerine ekspertiz usulü kabul edildi. Ekim ve üretimi belirleyen beyanname sistemine de son

¹⁵⁸ T.C. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 17 Mayıs 1935, T.C. İktisat Vekaleti Hususi Kalem, No:1231, Dosya Fon Kodu: 030.10.0.0. Yer No: 178.230.8

¹⁵⁹ Erhan, s.75

verildi. Afyon' un T.M.O. tarafından toplanması uygulamasına günümüze kadar devam edildi.

Afyon alımında devamlı olarak görevli ve faaliyette bulunan Toprak Mahsulleri Ambarları: Afyon, Akdağmadeni, Akşehir, Alaşehir, Amasya, Argıthan, Artova; Balıkesir, Boldavin, Burdur; Çardak, Çay, Çivril, Çorum; Denizli, Dinar; Eskişehir, Emirdağ; İshaklı; Ilgın; Kadınhan, Karaman, Keçiborlu, Kırklareli, Kütahya, Korkuteli, Konya; Malatya, Merzifon; Sandıklı, Seydişehir, Sivrihisar, Şuhut; Tefenni, Tokat; Uşak; Yozgat; Zile.¹⁶⁰

Afyon alımı ile ilgili olarak zaman zaman faaliyette bulunan Toprak Mahsulleri Ofisi ekipleri: Acıpayam, Balmahmut, Beypazarı, Eğridir, Elmalı, Eşme, Gediz, Gelendost, İskilip, Kula, Mecitözü, Meler, Niksar, Salihli, Senirkent, Şarkikaraağaç, Tavas.¹⁶¹

Günümüzde Türkiye; Hindistan, İspanya, Fransa ve Avustralya ile birlikte dünyanın en önde gelen beş yasal afyon üreticisi arasında yer almaktadır. Türkiye'nin stoklarında bulundurduğu 50 ton morfin, dünya bilimsel ve tıbbi afyon ihtiyacının mevcut üretimin üzerine çıktığı zamanlarda, bu talebi doyumak için kullanılmaktadır.

Türkiye' de haşhaş ekimi yapılan alanlarda kapsüllerin çizilerek afyon elde edilmesi yönteminden vazgeçilmiştir. Günümüzde haşhaş kapsülleri alkaloid fabrikasında işlenerek morfin ve diğer alkaloidler elde edilmektedir.

E- UYUŞTURUCU MADDELERLE İLGİLİ ÜLKEMİZDEKİ YASAL DÜZENLEMELER

Afyon, morfin ve türevlerinin tıbbi ihtiyaçlar haricinde kullanılmasını yasaklayan ilk cezai hükümler 1917' de çıkarılmıştır. Daha önceden Kokain' in Türkiye' ye ithali 1906 yılında çıkan Tüzükle tamamıyla yasaklanmıştır.

1. 765 sayılı Türk Ceza Kanunu (Resmi Gazete: 13.03.1926):

TCK' nın 403-408 maddelerinde *uyuşturucu madde suçları* düzenlenmiştir. Bu madde hükümlerine göre uyuşturucu maddelerin; ruhsatsız veya ruhsata aykırı imali ve

¹⁶⁰ Cemalettin OR, “Uyuşturucu Maddeler Rehberi”, Zerafet Basımevi, İstanbul, 1954, s.51

¹⁶¹ OR, s.51

ithali, ihracı, satışı ve alımı, bulundurulması, nakledilmesi, sahte reçete ile alınması, kullanılması, kullanılmasının kolaylaştırılması suç olarak sayılmış ve bu suçları işleyenlere bir yıl ile yirmi yıl arasında ağır hapis cezaları ve uyuşturucu madde miktarı oranında para cezaları öngörülmüştür.

Alışkanlık yapan maddelerin tabii ve sentetik pek çok çeşidi vardır. İlaç sanayindeki gelişmeler sonucu her gün yeni yeni kötüye kullanılabilen ve bağımlılık yapabilen maddeler üretilmektedir. Bu maddelerin bir listesini hazırlamak pek mümkün görünmemektedir. Türk Ceza Kanunu' nda uyuşturucu maddeler deyimi geçmektedir. Alışkanlık yapan maddelerin bazıları uyuşturucu (narkotik;eroin, morfin vb.), bazıları ise tersine uyarıcı-stimülan (kokain-amfetamin vb.), bazıları da hayal uyandırıcı (LSD-meskalin, esrar vb.), etkiye sahiptir. Kanun uyuşturucu maddelerin nelerden ibaret olduğunu belirtmemiştir.

Bununla birlikte metindeki uyuşturucu maddelerin esas karakterinin alışkanlık yapması olduğu da belirtilmiştir. T.C.K. 403 ve 404 ncü maddeleri uyuşturucu maddelerin tümünü kapsamına almış bulunmaktadır.

2. 1369 Sayılı Uyuşturucu Maddeler Hakkında Kanun (Resmi Gazete: 24.12.1928):¹⁶²

Cumhurbaşkanı Gazi M.Kemal imzalı, 15.02.1931 tarihli Kararnamede 1369 sayılı Kanunun 4 ncü maddesine değinilmiştir.¹⁶³

Bu Kanunun 4 ncü maddesine göre, tıbbi afyon, ham kokain, morfin, eroir, %20' den fazla morfin ve %10' dan fazla kokain içeren tüm ilaçların ve esrarın ithali, ihracı, imali ve ülke içindeki satışı Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı' nın (Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaleti) denetimi altına alındı. Haşhaştan ham afyon elde edilerek yurtiçi ve yurtdışına satılması ise bu düzenlemenin dışında bırakıldı.

¹⁶² T.C. Başvekalet Müdevvenat Müdürlüğü Neşriyat Şubesi, “Uyuşturucu Maddeler Hakkında Kanun”, Hakimiyeti Milliye Matbaası, Ankara, 1928, s.1

¹⁶³ T.C. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, T.C. Başvekalet Muamelat Müdürlüğü, Sayı:10642, “Kararname”, Sıra No:30.18.1.2.17.10.7

Kanun, ihracat yapmaya izin verse de afyon ve türevlerinin üretilmesinin sınırlandırılması, insaniyet meselesi olarak değerlendirilmektedir. Yabancı ülkelerde afyon ve türevlerinin izinsiz ithali şiddetle yasaklanmış ve cezalar verileceği bildirilmiş olmasına ve 1369 sayılı Kanundaki ihraç iznini içermemesine rağmen bazı imalathanelerin bu maddeleri yasak olmasına rağmen ve bu halin devam etmesi yabancı ülkelerde ihraç mallarımıza karşı zarar vereceğinden, uyuşturucu maddelerin gerek ülke içi satışının ve gerek ihracının korunması için;

- 1- Kanunun verdiği izin haricinde ihracatta ve ülke içi satışlarda bulunmuş olanların gerek bu fiillerinden ve gerek aynı Kanunun diğer hükümlerini ihlal eden fiillerinden dolayı haklarında kanuni takibat yapılmak üzere mahkemeye verilmelerine,
- 2- Bundan böyle kanunun izin verdiği ve amacı içinde kalmalarını teminen uyuşturucu maddeler miktarının kayıtlarının tespit edilmesine ve her gün yapılacak yeni imallerin aynı şekilde kayıt edilmesine,
- 3- Uyuşturucu maddeleri ihraç edecek olanların yapacakları ihraç için malın gideceği ülkelerin yetkili makamından alınmış Resmi İthal Belgesini onaylamakla yetkili tutulmasına,
- 4- Ülke içindeki satışlarında hangi eczane veya ticarethanesine satmışlarsa onu da 48 saat içinde S.İ.M.Vekaletine (Sağlık ve Sosyal Bakanlığı) bildirmeye mecbur tutulmalarına karar verilmesi ve ikinci maddedeki kayıt ve tespit işlemlerinin Kararnamelerin kendilerine bildirildiği tarihten itibaren 24 saat içinde S.İ.M.Vekaletinin İstanbul' daki yetkili memurlar tarafından yapıp neticenin yetkili birime bildirilmesine, Dışişleri Bakanlığınca uygun bulunmuştur. Madde, Bakanlar Kurulunca kabul edilmiştir.

3. 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun ve İlgili Yönetmelik

3.1. 2313 sayılı Kanun (Resmi Gazete: 24 Haziran 933)

24.06.1933 tarihinde Yürürlüğe giren bu Kanun başlıca şu konuları düzenlemektedir:

1- Bazı uyuşturucu maddeler sayılarak bunların imali, ithali, ihracı ve satışı yasaklanmış ya da Sağlık Bakanlığı'nın denetimine bağlanmış (m.1); bilimsel inceleme sonucu zararlı olduğu ve toksikomani (alışkanlık, tutku) yaptığı saptanan diğeri uyuşturucu maddelerin *Bakanlar Kurulu kararı ile* bu Kanun kapsamına alınabileceğı belirtilmiştir (m. 19).

2- Bazı uyuşturucu maddelerin ancak Devlet tekeli altındaki fabrikalarda imal edilebileceğı; imal edilen uyuşturucu maddenin, Sağlık Bakanlığı'ndan alınacak izin üzerine Tekel idaresince ithal edebileceğı; Tekel idaresince imal edilen uyuşturucu maddelerin, Sağlık Bakanlığı'ndan alınacak izin üzerine bu idare tarafından ihraç edilebileceğı belirtilmiştir (4,5,6,8,9, 10, 12, 13).

3- Devlet tekeli altında olmayan uyuşturucu maddelerin, sadece eczane veya ecza ticarethanesi açmış eczacılarla, ecza ticarethanesi sahipleri tarafından, Sağlık Bakanlığı'ndan alacakları izin üzerine ithal veya ihraç edebilecekleri (m. 7-11); uyuşturucu maddelerin, Sağlık Bakanlığı'ndan alacakları izin üzerine ülke içinde sadece bu kişiler tarafından satılabileceğı; bunlardan ecza ticarethanelerinin sadece eczanelere, resmi kurumlara ve laboratuarlara toptan satış yapabilecekleri öngörülmüştür (m. 15, 16).

4- Ecza ticarethaneleri ve eczanelerce, alım satımını yaptıkları uyuşturucu maddelerin, öngörülen biçimde kayıt işlemlerini yapmaları gerektiğı belirtilmiş (m. 16-18); satış ve kayıtlarla ilgili kurallara aykırılık durumları suç olarak kabul edilmiştir (m. 24, 25).

5- Esrar elde etmek için kenevir ekimi yasaklanmış (m. 3), başka amaçlarla kenevir ekimi ise izne bağlanmış (23/1); yasağı aykırı ya da izinsiz kenevir ekme ayrı ayrı suç olarak düzenlenmiştir (23/4).

6- Türk Ceza Kanunu' nun 403-408. maddelerinde yazılı suçların soruşturma ve yargılamasının 1918 sayılı Kanun hükümlerine göre (suçüstü, birleştirme yasağı vb) yapılması öngörülmüştür (m. 27/2).

7- Uyuşturucu maddelerin zaptı, bu maddelerden örnek alınarak laboratuarlarda incelenmesi, bunların saklanması ve müsaderesi, müsadere edilenlerin ilgili yerlere teslimi ve imhası konularında hükümler konmuş; bu konuların yönetmelikle (21.11.1982 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik) düzenleneceği belirtilmiştir (m. 20, 21)

3.2 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik (Resmi Gazete.: 21.11.1982):

Yönetmelikte başlıca şu konular yer almaktadır:

- 1- Uyuşturucu maddeleri zapt etmeye yetkili olanlar (m. 2).
- 2- Uyuşturucu maddelerin zapt edilmesi durumunda yapılacak işlem ve düzenlenecek tutanakta bulunması gereken konular (m. 3).
- 3- Uyuşturucu maddeden örnek alınması ve inceleme için gönderilmesi (m. 3-10).
- 4- Uyuşturucu maddelerin ve örneklerinin muhafazası (m. 11-12).
- 5- Msaderesine karar verilen uyuşturucu maddelerle ilgili yapılacak işlemler (m. 13-14); imha heyetlerinin kuruluşu, görev yeri ve çalışma usulleri (m. 18-19).
- 6- Uyuşturucu maddelerin bir yerden başka bir yere gönderilmesi (m. 15-17).
- 7- İmha işlemleri (m. 20-23).
- 8- Laboratuarlardaki örneklerin saklanması (m. 24); laboratuarlar tarafından düzenlenen raporlar arasında farklılık bulunduğunda yapılacak işlem (m. 25).

4. 2559 Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu (Resmi Gazete: 14.07.1934):

Bu Kanun'un uyuşturucu maddeler ve bu maddelere ilişkin suçlar konusundaki hkmlerinin başlıcaları şunlardır:

- a) Polis, Türk Ceza Kanunu'na göre ağır hapis cezasını gerektiren suçların sanıklarının parmak izlerini ve fotoğraflarını almaya yetkilidir. (m. 5)
- b) Kesin delil bulunması durumunda ve o yerin en büyük mülki amirinin emriyle, mevzuata aykırı biçimde uyuşturucu madde imal edilen, satılan, bulundurulan ve kullanılan yerler Polis tarafından kapatılır ve faaliyetleri men edilir. (m. 8)

c) Polis, uyuşturucu maddeleri alan, satan, bulunduran ve kullananları; uyuşturucu madde tutkunu olanları yakalar ve gerekli kanuni işlemi yapar. (Yakalanması belirli bir usule bağlanmış kişilerle ilgili kanun hükümleri saklıdır) (m. 13)

d) Polis, uyuşturucu maddelerle ilgili olarak yaptığı suç soruşturması sırasında ifadesine başvurulacak olanlara, belirlenen ikametgah veya iş adresinden ayrılmamalarını yazılı olarak isteyebilir. (m. 3)

e) Uyuşturucu maddelerle ilgili önemli olayları takip etmek, gerekiyorsa müdahale ederek soruşturmasını yapmak üzere;

aa- İçişleri Bakanlığınca doğrudan veya ilgili valinin talebi üzerine, merkez personelinden ekipler (timler) görevlendirilebilir (m. 5).

bb- Bir ilde soruşturması yapılan olayın aydınlatılması, delillerin toplanması, sanıkların yakalanması, başka illerde de araştırma ve soruşturma yapılmasını gerektiriyorsa iller arasında ilgili valiliklerce ekipler görevlendirilebilir (m. 5).

5. 984 sayılı Ecza Ticarethaneleriyle Sanat ve Ziraat İşlerinde Kullanılan Zehirli ve Müessir Kimyevi Maddelerin Satıldığı Dükkanlara Mahsus Kanun: (Resmi Gazete: 12.03.1927)

Ecza ticarethanelerin kimler tarafından ve nasıl açılacağı belirtilmiş; bu yerlerde sadece eczanelere ilaç ve kimyasal madde satılabileceği öngörülmüş; ticarethane sahiplerinin uyması gereken kurallar gösterilmiştir.

6. 1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanun (Resmi Gazete: 12.01.1932):

Bu Kanunda düzenlenen uyuşturucu maddelere ilişkin başlıca kurallar şunlardır:

a) Kendi rızaları olmadıkça veya ihbarın içeriği kendileri yönünden suç oluşturmadıkça, kaçak olaylarını ihbar edenlerin kimlikleri açıklanamayacağı (m. 2/2).

b) Kolluk görevlilerince, uyuşturucu madde bulunduğundan kuşku duyulan nakil araçları ile sandık ve denk gibi şeylerde arama yapılacağı (m. 7).

c) Kaçakçılık suçlarının soruşturmasına ilişkin düzenlenecek tutanağın biçimi ve neleri içermesi gerektiği (m. 54).

d) Kanun hükümlerine aykırı davrananlar hakkında yapılacak soruşturma ve yargılamanın, yer ve zaman şartı aranmaksızın 3005 sayılı Kanun hükümlerine göre yapılacağı (m. 58/1).

e) Kanun' da yer alan suçlarla ilgili davaların başka davalarla birleştirilemeyeceği (m. 58/2).

t) Uyuşturucu madde ele geçirildiğinde, görevlilere ve muhbirlere nasıl ve hangi miktarda ikramiye verileceği (m. 60).

SONUÇ

Uyuşturucu her ne kadar yüz yıllar boyunca keyif verici olarak kullanılsa da insanlık tarihinde zararları hiç bitmeyecektir. Faydalı olacağı düşünülerek üretilen uyuşturucu maddelerin daha sonraları araştırıldığında yarardan çok insan sağlığına zararlı olduğu ortaya çıkmıştır.

Dünya tarihinde inceleme konusu olan afyon, morfin ve eroin ile bunların ham maddesi olan haşhaş, esrar ve bunun hammaddesi olan kenevir bitkisi insan sağlığı için zararlı olsa da gelir kaynağı olarak değerlendirildiği için üretimden vazgeçilememiştir.

Ekonomik açıdan bakıldığında yüksek getirisi olan afyon yüz yıllar boyunca yoğun ticareti yapılan bir ham madde olmuştur. Tıbbi ve bilimsel bir hammadde olarak kullanılmasına karşın, afyon ticaretinin boyutlarının büyük olmasının nedeni keyif verici bir madde olarak kullanılmasıdır. 19. yüzyılda afyon ticareti o kadar kârlı hale gelmiştir ki, İngiltere afyon ithalatını ve kullanımını yasaklayan Çin ile “Afyon Savaşları”nı yapmaktan çekinmemiştir.

Uyuşturucu Maddelerin zararlarının ortaya çıkmasından sonra başta A.B.D. olmak üzere tüm ülkeler uluslararası antlaşmalarla bunu önlemeye çalışmışlardır. 1909 Sanghay, 1912 Lahey, 1925 ve 1931 Cenevre Antlaşmaları ile ülkeler uyuşturucu maddelerin satışını ve kullanımını yasaklamışlardır. Dönemin İktisat (Ekonomi) Bakanı Celal Bayar’ ın da belirttiği gibi bu yasaklamadaki temel amaç uyuşturucu kaçakçılığını önlemektir.

Türkiye, uyuşturucu madde satışını yasaklayan bu antlaşmalara ekonomik yetersizlikler nedeniyle hemen katılmamıştır. Cumhuriyet Arşivindeki belgeler de incelendiğinde afyon Cumhuriyet Hükümeti için vazgeçilmez bir ürün olduğundan bundan hemen vazgeçememiştir. Ülkemizde Haşhaş ekimi ve Afyon üretimi önemli bir yer teşkil etmesine rağmen belgeler afyon bağımlısının olmadığını göstermektedir.

Ülkemiz’ de Cumhuriyet Döneminin ilk yıllarında İstanbul’ da kurulan uyuşturucu fabrikaları o döneme ait önemli ve en ilgi çekici konu olmuştur. İstanbul Taksim’ de 1926 yılında Japonlar tarafından kurulan “Oriental Products Company” adını taşıyan fabrika, 1929 yılında İtalyanlar tarafından Eyüp’ te kurulan Eczayı Tıbbiye ve Kimyeviye (Etkim) fabrikası ve 12 Aralık 1929’ da kurulan Kuzguncuk’ taki, Fransız Türk Ecza-yı Tıbbiye ve

Kimyeviye Şirketi (TETKAŞ) isimli bu üç fabrika o dönemin bilinmeyen uyuşturucu maddelerin üretim tarihine ışık tutmaktadır.

Bunlardan, Japonların işlettiği fabrika ayda ortalama 200 kilo morfin ve eroin, İtalyanlar tarafından işletilen fabrika ayda ortalama 800-1000 kilo morfin, eroin ve benzeri afyon türevleri, Fransızlar tarafından kurulan fabrika ayda ortalama 800-1000 kilo morfin ve eroin üretebiliyordu. O dönemin ekonomik hayatı için bu fabrikaların ne kadar değerli olduğu açıktır.

Daha sonra devletin kurduğu “Uyuşturucu Maddeler İnhisarı” ile ham afyon, tıbbi afyon, morfin ve her çeşit türevinin imalatı, ihracatı ve ithalatı tekel altına alınmıştır. Cumhuriyet Arşivinde yer alan ve bu çalışmada değinilen İnhisarın kuruluşundan itibaren 1933-1935 yılları arası Afyon Alım-Satım ve Stoklarını gösteren tablo, devletin yapmış olduğu üretimi göstermektedir.

Devletin kontrolü altında kurulan bu fabrikaların uyuşturucu madde üretip bunu satması ve bundan yüksek kazançlar sağlanması bize olayın farklı bir boyutunu göstermiştir. Atatürk’ ün de belirttiği gibi Türk köylüsü için haşhaş en önemli gelir kaynağı olmuştur.

Ekonomik getirisi ne kadar çok olursa olsun sonuçta bu maddeler keyif verici ve bağımlılık yapan maddelerdi. Bu nedenle Türkiye Cumhuriyeti’ de bu maddelerin insanlığa zararlı olduğu düşüncesiyle uluslararası antlaşmaları kabul ederek yasal düzenlemeler yapmıştır. Ülke içinde uyuşturucu maddelerin alımı, satımı, kullanımı, bulundurulması ve taşınması yasaklanmış, bu suçları işleyenlere ağır cezalar getirilmiştir.

Geleceğe atılacak kararlı adımlara örnek teşkil etmesi bakımından modern Türkiye’ nin kurulduğu ilk yılların önemi çok büyüktür. Bu çalışma, o yıllardaki yeni Türk Devletinin uyuşturucuya karşı aldığı tavrı incelemektedir.

KAYNAKÇA

I- CUMHURİYET ARŞİVİ

- T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Cumhuriyet Arşivi,** T.C. Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti (Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı), No:92-5377, “Uyuşturucu maddeler hakkındaki Rapor” 20.05.1931, Sıra No:030.10.178.230.1
- T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Cumhuriyet Arşivi,** T.C. Başvekalet Muamelat Müdürlüğü, Sayı:13672, “Kararname (Afyon Hakkında Atatürk’ ün Başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu Kararları)”, 25 Aralık 1932, Sıra No:030.10.178.230.8
- T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Cumhuriyet Arşivi,** T.C. Başvekalet Muamelat Müdürlüğü, Sayı:1099, “Kararname” , 21 Mayıs 1932, Sıra No: 080.18.01.02.20.33.4
- T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Cumhuriyet Arşivi,** T.C. Başvekalet Muamelat Müdürlüğü Sayı:11099, “Kararname”, Sıra No: 080.18.01.02.20.33.4
- T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Cumhuriyet Arşivi,** T.C. Başvekalet Muamelat Müdürlüğü, “Kararname”, Sayı:11405, Sıra No:080.18.01.02.21.48.7
- T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Cumhuriyet Arşivi,** T.C. Başvekalet Muamelat Müdürlüğü Sayı:11754, “Kararname”, Sıra No: 080.18.01.02.23.65.16
- T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Cumhuriyet Arşivi,** 17 Mayıs 1935, T.C. İktisat Vekaleti Hususi Kalem, No:1231, Dosya Fon Kodu: 030.10.0.0. Yer No: 178.230.8
- T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Cumhuriyet Arşivi,** 29 Haziran 1935, “Vekaletler arası Afyon Komisyon Kararı”, Sıra No:030.10.178.230.8
- T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Cumhuriyet Arşivi,** T.C. Başvekalet Muamelat Müdürlüğü, Sayı:10642, “Kararname”, Sıra No:30.18.1.2.17.10.7

II- KANUN VE YÖNETMELİKLER

- T.C. Başvekalet Müdevvenat** Uyuşturucu Maddeler Hakkında Kanun, Hakimiyeti
Müdürlüğü Neşriyat Şubesi, Milliye Matbaası, Ankara, 1928
- T.C. Resmi Gazete,** Sayı: 2435, Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi
Hakkında Kanun, Kanun No:2313, Yayım Tarihi:
24.06.1933
- T.C. Resmi Gazete,** Sayı: 2422, Uyuşturucu Maddeler İnhisarı Hakkında
Kanun, Kanun No:2313, Yayım Tarihi: 08.06.1933
- T.C. Resmi Gazete,** Sayı: 2314, Lahey ve Cenevre Afyon Antlaşmaları
ile Protokollerinin Kabulüne Dair Kanun, Kanun
No:2108, Yayım Tarihi: 26.01.1933
- T.C. Resmi Gazete,** Sayı: 2751, Kanunlar, Polis Vazife ve Salahiyet
Kanunu, Kanun No:2559, Yayım Tarihi:14 Temmuz
1934

III- KİTAP VE MAKALELER

- BABAOĞLU, Ali N.,** **Uyuşturucu ve Tarihi (Bağımlılık Yapan Maddeler),**
Kaynak Yayınları, Analiz Basım Yayın Yayıncılık Matbaası,
İstanbul, 1997
- BAHRİ, Hasan,** **Esrarkeşler,** Hazırlayan; Süha Ünsal, Kebikeç Yayınları,
Ankara, 1997
- BAHTİYAR, Galip,** Türkiye İstihsalatı Afyon, **İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası**
Neşriyatından, İstanbul, 1953
- Büyük Larousse, cilt 18
- Catherine LAMOUR,** Lamberti Michel R., Çeviren; Semih TUĞRUL, **Eroin**
Dosyası, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1973
- ÇELEBİ, Evliya,** **Seyahatname,** Cilt 1, Üçdal Yayınları, İstanbul, 1996
- DELEON, Jack,** **Beyoğlu' nda Beyaz Ruslar,** Remzi Kitabevi, İstanbul, 2003
- DÖNMEZER, Sulhi,** **Kriminoloji,** Filiz Kitabevi, İstanbul, 1984

- Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, **Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2000**, EGM-KOMDB Yayınları, Ankara 2001
- Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, **Kaçakçılık ve Organize Suçlar 2002**, EGM-KOMDB Yayınları, Ankara 2002,
- ERASLAN, A. Fetullah, **Uyuşturucu Maddeler ve Psikotropik Maddelerin Gayrimeşru Kaçakçılığını Önleme ve Araştırmada Kullanılan Metodlar ve Polis Teşkilatı, (Birleşmiş Milletler-1971)**, Ankara, 1975
- ERDİNÇ, F.Cengiz, **Overdose Türkiye (Türkiye’ de Eroin Kaçakçılığı, Bağımlılığı ve Politikalar)**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004
- ERHAN, Çağrı, **Beyaz Savaş**, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1996
- GÜNAL, Yılmaz, **Uyuşturucu Madde Suçları**, Kazancı Yayın, Ankara, 1976
- GÜNGÖR, Şener-KINACI, Ali, **Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerle İlgili Suçlar**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2001
- İÇLİ, Tülin, **Kriminoloji**, Ankara Semih Ofset Matbaası, Ankara, 1999
- Hastürk Yayınları Toplumsal Sorunlar Dizisi:1 İstanbul Narkotik Büro Raporu, **Uyuşturucu Maddeler Sorunu**, , Hastürk Yayınları, İstanbul, 1972
- KINACI, Ali, Yargıtay 10. Ceza Dairesi T.Hakimi, **Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerle İlgili Suçlar ve Bu Suçlara İlişkin Hazırlık Soruşturması**, 07.02.2002
- KIZILYALIN, A.Arif, **Uyuşturucu Zehirler ve Cinsel Çılgınlıklar**, Tekin Yayınevi, İstanbul, 1983
- KÖKNEL, Özcan, **İnsanlık Tarihi Boyunca Dünyada ve Türkiye’ de Uyuşturucu Madde Sorunları**, Gelişim Yayınları, İstanbul, 1976
- Meydan Larousse (Büyük Lugat ve Ansiklopedesi), Cilt 3, Meydan Yayınları, İstanbul, 1970, s.723
- OR, Cemalettin **Uyuşturucu Maddeler Rehberi, Zerafet Basımevi, İstanbul, 1954**

- ÖGEL, Kültegin, **Uyuşturucu Maddeler ve Bağımlılık** İletişim Yayıncılık, Şefik Matbaası, İstanbul, 1997
- ÖKÇÜN, A. Gündüz, **1920-1930 Yılları Arasında Kurulan Türk Anonim Şirketlerinde Yabancı Sermaye**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, No:324, Ankara, 1971
- ÖZDEN, Salih Yaşar, **Uyuşturucu Madde Bağımlılığı (Teşhis-Tedavi-Tedbir)**, Nobel Tıp Kitabevleri, İstanbul, 1992
- PAMUK, Şevket, **100 Soruda Osmanlı-Türkiye İktisadi Tarihi (1500-1914)**, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1999
- PARLA, Reha, **Belgelerle Türkiye Cumhuriyeti' nin Uluslararası Temelleri (Lozan-Montrö)**, T.C.Lefkoşe Büyükelçiliği Müsteşarı, 1985
- Popüler Tarih, **Uyuşturucu (Yeni Zaman Zehirleri)**, Dünya Yayıncılık A.Ş., İstanbul, Temmuz 2000
- SAKA, Reşat, **Uyuşturucu Maddeler Hakkında Mili ve Milletlerarası Hukuki ve Sosyal Durum**, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul, 1948
- SANAL, Adil **Uyuşturucu Maddeler Kaçakçılığı Mevzuat ve Tatbikatı**, Ajans Türk Matbaası, Ankara, 1966
- SANAL,Adil-ŞİMŞEK, Edip, **Uyuşturucu Maddeler Kaçakçılığı Mevzuat ve Tatbikatı**, Ajans Türk Matbaası, Ankara, 1968
- SONGAR, Ayhan, **Haşhaş Meselesi ve Türkiye**, İstanbul Hareket Yayınları, İstanbul, 1974
- SOYSAL, İsmail, **Türkiye' nin Dış Münasebetleriyle İlgili Başlıca Siyasi Antlaşmaları**, Türkiye İş Bankası, Kültür Yayınları, Ankara, 1965
- SÖYLEMEZOĞLU, Tülin, **Türkiye' de Uyuşturucu Sorununun Günümüzdeki Durumu**, 2.Ulusal Teknoloji Kongresi 3-6 Nisan, Antalya, 1997
- SÖZER, Sabri, **Uyuşturucu Maddeler ve Problemleri**, Güzel İstanbul Matbaası, Ankara, 1956
- TAŞKIN, M.Murat, **1923-2003 Döneminde Türkiye Cumhuriyeti'nin Dış Ticaret Politikaları**, T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı, Ekonomik Araştırmalar ve Değerlendirme Genel Müdürlüğü

TEZEL, Yahya Sezai,

Cumhuriyet Döneminin İktisat Tarihi (1925-1950), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1994

Türkiyedeki Humboldt
Bursiyerleri Derneği,

**“Türkiye’ de Uyuşturucu Madde Sorunları
(Drogenproblematik in Der Türkei)**, İTÜ Vakfı Maçka Sosyal Tesisleri, Rem Matbaacılık A.Ş., İstanbul, 1996

UÇAROL, Rifat,

Siyasi Tarih (1789-1999), Filiz Kitabevi, İstanbul, 2000

YILMAZ, Ali,

Uyuşturucu Maddelerin Tarihsel Gelişimi, Uluslararası Çalışmalar ve Ülkemizdeki Yasal Düzenlemeler, Emniyet Genel Müdürlüğü, Polis Dergisi, Nisan-Mayıs-Haziran 2003 Yıl:9 Sayı:35, EGM Basımevi, Ankara 2003

EKLER

BAŞVEKALET

İŞARET MÜDÜRLÜĞÜ

Sıra: 7405
Tarih: 26 / 06 / 1994
0318 sayılı Onayla KALDIRILDI

KARARNAME

Mahremdir

21/5/930 tarih ve 11099 numaralı kararnameye zeyildir.

S.İ.M.V.nden yazılan 24/6/931 tarih ve 134/7190 numaralı tezkerede; Eyypte kâin (Etkim Eosay Tıbbiye ve Kimyeviye Fabrikası) sahipleri tarafından kâin imal etmek için getirilmiş olan bir çok alât ve edevatın fabrika binası haricinde kalmaları hasebiyle bozulmalarının melhuz olduğu ve yüz binlerce liraya mal olan fabrikanın bekçisiz bulunduğu dan bahisle fabrikanın muattal kalmayarak işledilmesine müsaade olunması talep edilmekte olduğu bildirilmiş ve bunun üzerine müdür altına alınmış olan morfin ve emlâhının Vekâlet Müfettişi tarafından tespiti ve bina haricinde mevcut olan ve henüz yerleştirilmemiş bulunan kodein makinalarının muhafaza için bir bina dahiline nakli ve mikdarı tespit edilecek olan morfin ve emlâhının ayrıca bir odaya konularak müfettiş ve polis memurları tarafından resmi mühürlerle mühürlenmesi ve bu bina ile içindeki eşyayı beklemek üzere de fabrika tarafından harıçteki bir mahalde kalmak şartıyla bir bekçi konulması hususlarının bir kararnameye pt1 teklif olunmuştur.

Keyfiyet iora Vekâlleri Heyetinin 1/7/931 tarihli iğtimamda görüşülerek teklif veçhiyle mumele yapılması tasvip ve kabul olunmuştur.

1/7/931

REİSİCUMHUR

Gaye M. Kemel

Ba. V.

S. V. V. V.

Ad. V.

S. V. V. V.

M. M. V.

S. V. V. V.

Da. V.

S. V. V. V.

Ha. V.

S. V. V. V.

Ma. V.

S. V. V. V.

Ba. V.

S. V. V. V.

Da. V.

S. V. V. V.

Ha. V.

S. V. V. V.

Ba. V.

S. V. V. V.

Da. V.

S. V. V. V.

Ha. V.

S. V. V. V.

Ma. V.

S. V. V. V.

İŞARET MÜDÜRLÜĞÜ

Sıra: 7405

Tarih: 26 / 06 / 1994

0318 sayılı Onayla KALDIRILDI

KARARNAME

15/2/931 tarih ve 10642 numaralı kararnameye üzerine stok malları tesbit ve bademe ihraç edilecekleri memleketlerin ithal müsaadesini ibraz etmeden ihraçlarına müsaade edilmeyeceği ve bütün imalatın vaktında haber verilmesi lüzumu bildirildiği halde yapılan teftişinde evlece tesbit edilen stoklarının eksik bulunduğu ve bir taraftan uyuturucu maddeler imaline devam ettiği görülen ve kodein imaline mahsus edevatları bulunmadığı halde kodein imal etmekte olduklarına bildirilmek suretile Hükümeti işfale galığı ve uyuturucu maddeleri kaçak olarak satmakta bulunduğu sabit olan İstanbulda Eyypte kâin Etkim Fabrikasının kapatılmasına izin verilmesi, S.İ.M.Vekâletinin 21/5/931 tarih ve 43 numaralı tezkeresiyle yapılan teklifi üzerine iora Vekâlleri Heyetinin 21/5/931 tarihli iğtimamda tasvip ve kabul olunmuştur.

21/5/931

REİSİCUMHUR

Gaye M. Kemel

Ba. V.

S. V. V. V.

Ad. V.

S. V. V. V.

M. M. V.

S. V. V. V.

Da. V.

S. V. V. V.

Ha. V.

S. V. V. V.

Ma. V.

S. V. V. V.

Ba. V.

S. V. V. V.

Da. V.

S. V. V. V.

Ha. V.

S. V. V. V.

Ma. V.

S. V. V. V.

030 16 01 02 33 4

T. C.

BASVEKÂLET
MELÂT MÜDÜRLÜĞÜ

Şube :

Sayı : 11754

KARARNAME

BASBAKANLIK
CUMHURİYET ARŞİVİ

1/7/93I tarih ve II405 numaralı kararnameye zeyildir.

Mühür altına alınmış olan Eyup ta kâin Etkim Uyuşturunca Maddeler Fabrikası sahiplerinin muracaatına binaen mevcut mallarını Hükûmetin tenzîp edeceği muayyen bir müddet zarfında ve Vekâletın memur edeceği x müfettişlerin daimî nezaret ve mürakabeleri altında kodeine tahvil xx etmek, harice sevk edecekleri kodein mikdarını sevk edilmeden evvel xx Vekâlete ihpar etmek, bizim ve sevk edecekleri memleket gümrüklerinin ihraç ve ithal vesikaları Vekâlete verilmek, yeniden Fabrikaya hiç afyon ithal etmemek ve işletilmemek şartıyla üç ay zarfında mevcut stoklarının kodeine tahvil edip Fabrikayı tasfiye etmeleri hakkında bir karar ittihazı S.İ.M.Vekâletinin 20/9/93I tarih ve 192/II28I numaralı tezkeresiyle teklif edilmiştir.

Keyfiyet İora Vekilleri Heyetinin 20/9/93I tarihli içtimasında x görüşülerek bu şerait dahilinde tasfiye edilmek üzere Fabrikanın üç ay müddetle muvakkaten açılması ve bu şeraite riayet etmediği halde derhal seddolunması kabul olunmuştur.

20/9/93I

REİSİCÜMHUR

Gazi M. Kemal

B. V.

İsmail

Ad. V. V.

Enat

M. M. V.

Da. V.

S. İsmail

Ma. V.

S. İsmail

Ma. V.

Mustafa Kemal

M. V.

Enat

Na. V.

Enat

İk. V. V.

Enat

S. İ. M. V.

S. İsmail

080	18	01	02	28	65	16
-----	----	----	----	----	----	----

Afyon Komisyonu Mukarraratı

- 2 -

fabrikanın inhisar idaresine tesbit edilecek şartlarla faaliyet başlatılması bu maksadla tahsisine tamamen karşı geleceği için ayyon fabrikanın İstanbul'da kışa da itirazı ve elvirdiği olacağından buna dair bir karar itirazı için Hey'ettin vakile tarafından teminîyatla bulunulmasına karar verilmiştir.

6 - İnhisar idaresine depe edilecek ayyonlar için idarece esbaba verilecek senetler dâire (varant) senetleri mahiyetinde tedavül kıymetini bulamaz olması ve bu senetlerin millî Banka tarafından itiraz edilmesi için alakadar makamat nezdinde mukteza tasarruflar icrasına komisyonca aksariyetle karar verilmiştir.

030 10 198 2508

- 1 - Cemiyet Afyon nezdinde ayyon komisyonunda ticarî menfaatları bulup daha teknik bir tarafa koymak ve müvakkatla ihtiyacı olan müdafatı vermek için tevârî etmek maksadıyla müvakkatla rezaletinde ayyon inhisar tarafından seçilecek bir müdavisî tî - ruzî bulunulmasına aksariyetle karar verilmiştir.
- 2 - Afyon mahsulünün müvakkatla dâire bir itirazla sehası karıştırmak maksadıyla çok düşüşü için müvakkatla rezaletinde ayyon inhisar tarafından seçilecek bir müdavisî tî - ruzî bulunulmasına aksariyetle karar verilmiştir.
- 3 - Afyon inhisarı çok dar bir vaziyetle malîye içerisinde. Sen - nesi verilmek için Bankalarla bîr alması ve bu paraları elinde stok halinde kalan ayyonlara bağlamıştır. Rütce ve in - hisarın elinde bugün mevcut mahsul miktarı takriben 8000 sandık - tır. Yeni mahsulün 7000 sandıktan aşkın olacağına muhtak gö - rülmektedir ki bununla beraber Eylül ayına kadar stok miktarının 15.000 sandığa buluş olacağı hesap edilmiştir. Bu kadar mahsulün karışılabilirliği ve fiyatların müvakkatla rezaletinde ayyon inhisar tarafından seçilecek bir müdavisî tî - ruzî bulunulmasına aksariyetle karar verilmiştir.
- 4 - Bu vaziyet müvakkatla rezaletinde 1938 senesi kıyafat tahdidi katkılan ka - rîr kısıtlıdır. Tahdidin seklini tesbit etmek üzere alakadar vekâletlerce istinâf edilen tebliğlerin itirazı temini olunması ka - rîr kısıtlıdır.
- 5 - Ankara'da fabrika kurulmasına alakadarlar gayrî itirazla görüşler - dir. Halen İstanbul'da mevcut olup metruk ve mesud bulunan kabe ayyon müstahzaratı yapabilecek evsafa olan iki fabrikanın

030 10 198 2508

Ankara

ಪ್ರತಿಭೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಸಂಕೇತವಾಗಿರುವುದು.

Sihhat ve İctimai

Művészet és Vekáletti

Hifasasuhha Isqari Ummu Mūdharriqū.

Hulda: :-

Unit 1: The History of the English Language

ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು :-

Left:

Arbeidsveide: trykkturion maddeler, kontroli ve bu kontrola

உதவி இலாகா

[illegible]

030	10	178	230	1
-----	----	-----	-----	---

Yazılacak cevapta alt olduktan itibaren tarih ve numaralarını devamlı olarak yazınız.

Hulasa : Uyuşturucu maddeler hakkında kindaki muhtırası 3.

Unum: 16: 02

Húsni M:

Left:

Başvekaleti Celileye

Ahiren memleketimizi ziyaret ederek Uyugturucu maddeler kontrolunun sureti ifası hakkında tetkikat ifa eden M5sy6 Ekstrant ve refikinin talebi üzerine tanzim kılınan ve bu maddelerin kontrolunun sureti icrasını gösteren muhtıranın bir sureti leffen takdim kıldığını arzederim efendim;

Sıhhat ve İctimar Muavenet

Vekili:

R. A. Phillips

Takdim:

20-5-931

Hydrazine

30.5.93/

030	10			178	230	1
-----	----	--	--	-----	-----	---

PAŠVEKALĖIŲ VAK.	1905	0825	1
1905	0825	1	

Yazılacak cevapta ait olduğu subenin tarih ve numarasının yazılması lâzımdır.

Sihhat ve İçtimai
Muavenet Vekâleti

Hifazetü'l-İşleri Umumî Müdîrliği

Hukuk : _____

Unvanı : _____

Hesab : _____

4

hi maddeseler ve tıbbî müstahzarat laboratuvarlarına satılırlar, ve bu maddeseler müdîrliğindeki satılacak miktarı gösteren imzalı bir mak-
tup alarak her cema maddetle mübalega ederler. Bu cema depoları esasen sene-
de iki defa umumî surette tefiş edilir-herbunun haricinde ve son zamanlar-
da görülen durum üzerine bu tefiş ailek uyğurturcu maddeler noktalı zamanlar-
dan haricada veya iki haftada bir yapılır. Fakat bu hususa memur
bir müfettiş ve üç hükmî tabibî mevcuttur. İstisnâ haricindeki mahallelerde
hükümet tabipleri tarafından yapılır. Her cema ticaretanenin haricinden başka
için ve başka mahallelerde de tefiş edilir. Bu hususta maddeler hercama
sahibdar memurlara sihhat vekâletinde ibdar edilir. Diğer taraftan da imzâ tef-
işler ve kâbedarlar taharri neticesi başka cema ticaretanelerinden satın al-
maları mühtemal miktarlar da tefiş ve bunların ne surette sarf olundığı ve
ne surette satıldığı tefiş edilir ve satıldığı yerler bir liste halinde sihh-
at vekâletine bildirilir. Bu hususta yastılıklarla görülenler veya tıbbî
maddeler haricinde satılan yastılıklara kâinat hâli edilecek mahallere tef-
iş satıldığı gibi mahallere de tefiş bir cema uyğurturcu maddeler ihtimaline de-
ir vasile ve maddede verilmek ve bu ticaretaneye uyğurturcu maddeler satıl-
ması için verilmemiş hâlinde bütün diğer ticaretanelere tebligat yapıl-
ır. Şimdiye kadar bu suretle uyğurturcu maddeler alın ve satılmadan yastılı-
bir ticaretane maddesidir.

Et Sonuçları

Rezervler de 6.2.27 tarihli karar ve bu kararın tatbikine dair olan talimat-
name maddesinde uyğurturcu maddeler yastılı- tabir regeşesi mukabilinde ve bir
defaya mahsus olarak verilir. Üzerinde tabir tavefinden tekrar edilecek işe-
retli mevcut olan da uyğurturcu maddeleri her regeşelerinin tekrarı mümkün
Buna ticaretanelerin satışını bildirilen listelerden sihhat vekâletine vur-
dunda bunlara olan acunların bulunduğları sahifelere nazaran tefiş edilerek

030 10 178 230 1

Yazılacak cevapta alt olduğu subuhin tarih ve numarasının yazılması kâinat.

neticeleri ve miktarlarıyla alt okullarda vilayet sihhat müdîrliğine bildir-
rılır ve her cema için alt okullarda bu miktar ne surette sarf olundığı mukabale edilir
sonuçları karum mahsus mübalega bütün regeşeleri hususî ve sabbî makamlar
tavefinden mühtemal de tefişler yastılı- mecbur okullarda gibi ayrıca uyğur-
turcu maddeler için hususî de tefişler yapılır. Hükmî tabipleri gerek regeşe
de tefişlerini ve gerek uyğurturcu maddeler tefişlerini tefiş ve maddelerin
satılmasını regeşe ile satılmasını uyğurturcu maddelerin miktarlarını kayıtlar-
rılır. Bu miktarlar arasında bir cema görüldüğü takdirde sihhat vekâletine
kayıtları bildirilir. Uyğurturcu maddeler satıldığı anı istimali görülen ka-
natlar hercama maddesinin tefiş olmaktadır.

Et müstahzarat laboratuvarları:

Amma ve cema gibi müstahzarlar yapan imalatçılar umumî tefiş tabir kum-
dıkları gibi gayri müayyen tesislerle da bunların uyğurturcu maddeleri her cema
satılacak imalat tefiş edilir ve satılacak miktarlar ve mahaller tefiş
edilerek bu cema üzerine de yukarıda yazılı şekilde kontrol yapılır.

Et İhracat kontrolü :

Mühtemal regeşelerinde regeşe hem cema ihracat hükûmet mukabaleye tabir de tefiş-
arayan müstahzarlar yastılı- mevritin ve hercama ve cema için 15.12.1928 tarihli karum
mevritin bu maddeleri yapan fabrikalar ihracatlarının her ay ulayışında bir be-
yastılı- ile sihhat ve istimali muavenet vekâletine ibbara mecbur edilir. Bir
maddet cema uyğurturcu maddeler yapan fabrikaların adedi artarak ihracat mik-
tara gâibinde bu karum tefiş regeşesi gâibinde ve bilhassa cema vekâletine
regeşesinde verilmek bir karum üzerine bu maddelere alt yapılacak ihracatın gün
gününe alâkadar devrillerinin siyahı maddesinin tefiş edilmesi için bunların
cema regeşesi karum ile her altın karum regeşesi hâli olmuştur olduğundan karumın bu
ibbara mukabale maddesi 1-6-970 tarihinde tefiş edilerek fabrika satılacak
tavefinden ihracata mukabale ibbarın en cema malın okullarında gün hangi güm

030 10 178 230 1

Yazılacak cevapta alt olduğu subuhin tarih ve numarasının yazılması kâinat.

T. C.

Sihhat ve İctimai
Muavenet Vekâleti

Hıfzıssıhha İşleri Umum Müdürlüğü

Ankara

1 / 193

Hulda : _____

Umumi № : _____

Hususi № : _____

6 8

İle nereye ve kimin namına ne miktar ve hangi maddenin ihrag edileceğinin ibbarı mecburî kılınmıştır. Fabrika sahipleri tarafından bu ibbar vaki olunga Vekâlet tarafından alakadar Sefarete bildirilmekte idisede bazı Sefaretlerin talebi üzerine bu ibbarın telefonla Sihhat Müdürü tarafından İstanbul'daki Konsolosluklara yapılması usulü ittihaz edilmiştir.

Sen zamanlarda İstanbul'daki fabrikalar tarafından yapılan ihracatın tabbî maksatlar haricinde olduğu şüphesi hasıl olduğundan Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti mahze insani bir gayeye hizmet etmek maksadiyle 15.2.1931 tarihli İcra Vekilleri kararıyla Uyusturucu maddeler yapan fabrikaların depolarında mevcut mamul maddeleri âni bir surette yapılan bir teftişle tespit etmiş ve o günden itibaren serbest ihracata menederak yapılacak ihracatın münhasıran ihrag edilecek memleketin ithal müsaadesi üzerine yapılması esasına vazıylenmiştir. Bu kararname mücibince her fabrika gayet sıkı ve daimî bir teftiş ve mürakabe altında olup tespit edilen Stoktan bir gramının bile müsaadesiz fabrikadan çıkarılması menolunmuştur.

Fabrika sahipleri aldıkları mevada iptidaiyeyi ve yeniden imalât yapılarısa bunun miktarını daah 24 saat zarfında ibbara mecburdurlar. Her türlü sui istimal ihtimalini kaldırmak üzere beynelmilel mukavelehenameler haricinde kalan Kodelinin imai ve ihracı daah mürakabe altına alınmıştır.

Türkiyenin uyusturucu maddeler kontrolüne ait olmak üzere 15.12.928 tarihli kanunla 15.2.931 tarihli İcra Vekilleri kararnamesinin birer sureti bu muhtıraya raptedildi.

030	10			178	230	1
-----	----	--	--	-----	-----	---

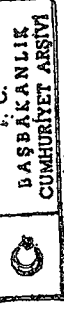
T. C.
BASVEKALET
Yeni İktisadi Müdürlüğü
Sayı: _____

Dosya İşletme
15/2/4

Numarası	
Tarihi	
Yazan memur	
Yazı tarihi	8. 4. 1935
Muavin	
Beyaz eden	
Beyaz tarihi	
Karşılaştırmalar	
Sadık No.	1632
Merbutat	2
Sevki tarihi	7-7-35
Kaydeden	Hand
Dışlıncalar	
<i>Haricije, emalye, İktisat, İcrat, Sahhat ve İ. münavest veredilerine</i> <i>29-6-935 tarihli ve 1582 nolu tevkereye geçilmiştir.</i> <i>İç ve dış işleri bürolarında afyon ticaretinin devam eden misken durumu, alışırların emadeler tahsisatı, kayıtlar ve devamı mektuplarından nazara alınması gerekli bazı mühim meseleler üzerinde tetkikat yapmak üzere bu işle alakadar olan vekâletler emirteşarlarından mürrekkep bir komisyon toplanması karar İktisat vekilliklerinin 24 mayıs 935 tarihli ve 1231 nolu tevkerece ile lügum gösterilmesi üzerine Haricije vekilliklerinin Karatökinin başkanlığı altında toplanan emalye, İktisat, Sahhat, İcrat ve vekilliklerin müstecare kararından görülen tevkerece</i> <i>Reis. H. m.</i> <i>R. R. Tayyaz yazı K. g.</i>	

030 10 178 230 8

Resmî Mühür

BASBAKANLIK
CUMHURİYET ARŞİVİ

İÇİNDEKİLER:

- 1-Afyon hakkında Atatürkün başkanlığı altında toplanan Vekiller heyetinin kararları.(25 birinci kâmun 1932)
- 2-Millet Meclisinde afyon hakkında konuşmalar.
- 3-Falî komisyon raporu.
- 4-İnhisarın kurulduğu tarihten beri iş durumunu gösteren tablo.
- 5-Alâkalı Vekâletlerle Komisyonardan dilekler.

030 10 178 230 8

A F Y O N

hakkında Atatürkün Başkanlığı altında
toplanan Vekiller heyetinin kararları
25/Birincikânun/1932

030	10			178	230	8
-----	----	--	--	-----	-----	---

KARMAZEE

İcra Vekilleri Heyeti Reisicumhur Gazi M. Kemal Hazretlerinin Yüksek Reisliğinde toplandı.

Uyğurstanu maddelerin takibi vaziyetini ve buna iliskili olan si-
hhi, iktisadi ve zirai meseleleri tetkik eyledi.

Gerek umum insanlık için , gerek millet'in yüksek menfaatları için bu hususta şimdiye kadar takip olunan siyasetin bütün icaplarını etraflı ve daimî bir program halinde tayin ve tanzim etmeğe karar verdi .

Kesile Evvelâ C.H. Fırkasında bütün teferruatı ile müzakere olu-
cak ve neticeleri B.M.M'nin takdir ve tasvibine arz edilecektir.

Fırkada mülzakereye konacak program maddeleri şunlardır :

I- 1912 Lâhcy, 1925 Cenevra, 1931 Cenevra Beynelmillel mukavale-
lerine iştirak meselesinin intacı .

2- Uyğurturucu maddeler imal eden ve bugün kapatılmış bulunan istanbuldaki hususî uç fabrikasının bir daha açtırılmaması ve her nevi hususî imalatın sîcdetle takibi.

Dünyanın tıbbî ve fennî ihtiyacı için Beynelmilel müsterek ve x menfaat kasdından âri bir fabrikanın kurulması, uyuşturucu maddelerin x fenalıklarının önüne geçmek için en mîssir bir çaredir. Beynelmilel bu imkân bulunacağı zamana kadar Türkiye tıbbî ve fennî ihtiyaçlara mahsus imalatı Devlet inhisar ve idaresinde ve dahilide bir fabrika ile tamın x edecektir.

3- Ham a'yonun harici ticareti ishinin ticari bir birlik merkezi-
ne basri.

4- Afyon istinsalinin tahdidı ve zariyatının mirakabe ve müsaadeye tabi tutulması zaruridir .

Tahdite gaye sudur;

Mâru baricî ticarete, Devlet fabrikasının tıbbî ve fennî ihtiyaçları için olan imalatına kıfayet edecek miktardan fazlası ekilmeyecek-

KARNAME

Bu suretle namegru haric^â ticaret için ve dahilde gizli imal ve istimal için her türlü ihtimaller kaldırılmag olacaktır.

5- Esrar çıkarılan Hint kenevirinin Türkiye'de ekilmesinin kat-
tivan men'î.

6- Uyuşturucu maddelerin gizli imalının ve kaçakçılığının önlenmesi için yasaların uygulanması.

7- Bu programın tatbiki ile biz Büyük Türk Milletine ve ailelerinden bulunduğumuz büyük insanlık alemine karşı en asil ve medeni bir vazifemizi ifa etmiş olacağız .

25/12/1932

五

Ad. V.

人 物

De V.

人

7

五

22

20

14

۷۰

21.

25/12/1922 de Hattuskon begynnande
topplånen verktyg i lagstiftningen
där karraserna

[illegible]

Tali komisyon raporu.

AFYON VAZİYETİ HAKKINDA

R A P O R

Afyon işleri haric ve dahilî sebepler dolayısıyla mühtel ve halle mühteg bir devreye girmiştir.

HARİCİ SEBEPLER:-

1.- Afyon Cemiyetinin mürakabesi istihlâdî kısımlarında cerevade sıralanmaktadır.

2.- Bayındırlık Afyon mukavelesini bütün büyük müteahhiller temsen kabul etmiş olmalarından kabul edenler kayıf mevzide bulunmaktadır.

3.- Cenayete mukavelesini imsa ettiğimiz zaman ki vasiyetin rakipler lehine ihlâl edilmesine Akvam Cemiyeti tarafından gös yunulmaktadır.

4.- 1933 nihayetine kadar ihracatını tedricen kesmesi ile leah eden Hindistan bu taahhüdünü yerine getirmemesine mülahaza ile bakılmaktadır.

5.- Cenayete mukavelesi hükümleri Akvam Cemiyeti dahil Afyon Komitesinin kararları ile gittikçe ağırlaşmakta ve binnetice satış imkânlarını daraltmaktadır.

6.- Avrupa'nın en büyük alıcıları olan Almanya, Fransa, İngiltere, İsviçre ve Hollanda Karteli karğallarıda teğkilat görükt islemefiklerinden Türk ve Yugoslav Mürasime karğı muhalif cephe almaktadırlar. Halbuki gerek Lozanmuhadesi gerekse Cenayete mukavelesi hükümleri dolayısıyla memleket içinde bir afyon teşekkülü mevcudiyeti sarurıdır.

7.- 1933 de kanunun vurdığı müsaade ile Avrupa'ya gıkarılan büyük stoklar fabrikalara mukavemet kabiliyeti vermektedir.

DAHİLİ SEBEPLER:-

1.- Afyonun ekim (valorizasyon ve gıftainın ihtiyacı dolayısı ile) artmaktadır.

2.- Dahildeki stoklara bu seneki mebaul mahaul de ilave olmasından Türkiye'de Cihan deograt ihtiyacını dört sene müddetle karğılayacak afyon vardır.

3.- Kartalin boykotuna müsaasir olabilecek aşğıdaki mukabil tedbirler hımlanmamaktadır.

o/.

a) Mevcut fabrikalardan birinin marafası ve teğkilitkain bir surette işlemlerle yerin meallim fiyatını düşürmek suretiyle kartelin tehdit edilmeştir.

b) Kartel fabrikalarının bulundığı memleketlerin ilag ve kıyafet esna ihtalatının afyon mukabilî yopilması. (Bunlar hakkında mufassal malumat ekte şındırılmıtır.)

4.- Afyonun Müya işleri harabatındaki hissedis baki dairvuricinin Cenayete mukavelesini kendi aleyhine teğkile meyyal bulunmasından dolay, rakiplerimize geymekte ve itikad muvazenedeki tedemü bu suretle afyon mevzunun normal gerilemesinden daha büyük bir hisle düşmektedir. (Ekteki işahlara müracaat.)

5.- Afyon içindeki itikall vasiyetinin ve münasile hasninin isabetli olduğu sermayeye bu işi tedvire memur edilmiş inhisar kırı cerevade malik bulunmamaktadır.

Afyon mevzunun selamete gıtırılabilmek için hareket programın ana hatlarını sarın bir tarafa teğbit etmek ve bilhassa bu işle alakadar varisifleri ayı makûmların mühtelif görüştartakları arasında bir bağlanı vucude getirmek sarurıti vardır.

Kararı verirken memet olarak gös önünde bulundurulacak bağlana mülahaza şındır.

Afyon mevzununda beraber galmakta olan Türkiye ve Yugoslav afyonun dahilî ticareti sarıbet olduğü halde afyonkarş yaktır. Münaemalaya, bu iki memleket halkı binatlı afyonun istihlâline meyyal değıldir. Bu itibarla Akvam Cemiyetinin afyon seğırlanmasında karğı ağıdğı müsaadelerde kendisine en yakın bulunan müstahsil Türk ve Yugoslav müstahsilleridir.

Akvam Cemiyetinin istatistiklerine nazaran Müya değıst afyon ihtiyacının 1935 şı Türkiye ve % 15 şı Yugoslavya, yani Cihan tıbbi müstahseratı için lazım olan afyonun 260 şı Türkiye ile Yugoslavya tarafından müğtereken temin olumunmaktadır. O halde bu iki memlekette yetiştirmekle olan afyonun cinsi Müyayı seğırlenmek için değıl inamıyetin mühteg olduğü devayı vermek için hem kalite hem de miktar itibarıyla uygundur.

Hal böyle iken inamıyet sarıyenunun vasıl ve masnâi olan bağlana devşitler Türk-Yugoslav afyonuna seğıbsis boykât yapmağı ve iptidai müddetlerini inamıyet mevzuu bu iki devletin daha sarıyoğtıkler olan ekicilerden temine değıru yürütmekte bulunmaktadıdır. (Kartel Türk-Yugoslav afyonunun fiyatını yükletmek bulduğünü bahana ederten ondan masada bütün Amerika, Avrupa ve Usak part memnun olmaksızın müğterimıs kalmıtır.)

YAPILACAK İŞLER:-

I.- Mukaveleye verdiğimiz tefecilerle satışımız
içerisinde fazla tahdit etmiş olacağımıza göz önünde bu-
lunulurak (Kontuko ve paralı vermeyen memleketler izahna-
ması ekidir) bu hususta bir kararımızı vermek.

II.- İzahlanan anlaşılacağı üzere çok dar bir gergene
içine girmeğe de bu giden satış kabiliyetimizi, stokları-
mızı ve mali imkanlarımızı da nazarı dikkate alarak satışla
ihtilak arasında bir muvazene temin etmek ve ona göre
tahdidat yapmak (hali hazırda stok dhuva ihtiyacının
dört seneliğine tekâ'ül eder.)

III.- Bu tahdidatın çiftçi için daha tedrici ve daha
sa zararlı olabileceğini temin edecek bir finansman bulmak.

IV.- Fabrika ve mamul mübadelesi esaslarında derhal
harekete geçilerek Kartel üzerinde müessir olacağı muhtak-
kak olan tazyiki yapmak.

V.- Akvam Cemiyetinde ufyon işiniaki mevkiimizi
ve hukukumuzu muvafatimiz cephesinden müdafaa etmek.
Bunun için:-

a.) Müdafaa edeceklerin a'yon ticaretine ve
vaziyetine vukurlarını aramak ve kendi-
lerine verilecek dircktille iktinadi he-
der göstermek.

b.) Türkiye ve Yugoslavya ile bağlayan müs-
tahsiller anlaşmasını Akvam Cemiyeti nez-
dindeki müdafaa cephesinden genişletmek
ve harici vaziyet kimında izah edilen
hakisizlıkların tamin ve telafisinde ısrar
etmek.

Umumî idare mevzuunun muhtelif cepheleriyle alakadar
olan a'yon işiniaki itistikemellere ve birbirlerine ayırtırı
vaziyetlere şahit olmamak için bu işin bir kerelik esaslı
bir kararına haledilmesiine kat'î lazım olduğu kanatında-
yız.

İnhisarın kurulduğu tarihten
beri iş durumunu gösteren tablo.

030 10 198 230 8

030 10 198 230 8

İTİSARİE KURULUŞ YARINDEME İTİBAREN AFTON ALIŞ SATIŞ VE SPİCİARİ :

		AVIŞK ALIŞIR		İTİBAREN AYLIK YERİHİLAR		SARILAN APTONHARIN		FİRELER VE MİNNELER	
		Kilo	Gr.	Kilo	Gr.	Kilo	Gr.	Kilo	Gr.
1933	1933	12.649	100	12.649	100	12.649	100	12.649	100
1.01 teğrin	1.01 teğrin	20.826	400	20.826	400	20.826	400	20.826	400
2.01 teğrin	2.01 teğrin	40.617	200	40.617	200	40.617	200	40.617	200
1.01 kânn	1.01 kânn	24.655	800	24.655	800	24.655	800	24.655	800
2.01 kânn	2.01 kânn	6.483	800	6.483	800	6.483	800	6.483	800
Subat	Subat	14.637	900	14.637	900	14.637	900	14.637	900
1.01 kânn	1.01 kânn	11.935	900	11.935	900	11.935	900	11.935	900
2.01 kânn	2.01 kânn	10.350	200	10.350	200	10.350	200	10.350	200
1.01 kânn	1.01 kânn	36.217	800	36.217	800	36.217	800	36.217	800
1934	1934	5.435	300	5.435	300	5.435	300	5.435	300
2.01 kânn	2.01 kânn	3.404	200	3.404	200	3.404	200	3.404	200
1.01 kânn	1.01 kânn	11.068	600	11.068	600	11.068	600	11.068	600
2.01 kânn	2.01 kânn	2.264	100	2.264	100	2.264	100	2.264	100
1.01 kânn	1.01 kânn	2.923	385	2.923	385	2.923	385	2.923	385
2.01 kânn	2.01 kânn	2.598	510	2.598	510	2.598	510	2.598	510
1935	1935	8.421	300	8.421	300	8.421	300	8.421	300
2.01 kânn	2.01 kânn	12.569	900	12.569	900	12.569	900	12.569	900
1.01 kânn	1.01 kânn	41.213	100	41.213	100	41.213	100	41.213	100
2.01 kânn	2.01 kânn	10.491	400	10.491	400	10.491	400	10.491	400
1936	1936	12.649	100	12.649	100	12.649	100	12.649	100
1.01 teğrin	1.01 teğrin	20.826	400	20.826	400	20.826	400	20.826	400
2.01 teğrin	2.01 teğrin	40.617	200	40.617	200	40.617	200	40.617	200
1.01 kânn	1.01 kânn	24.655	800	24.655	800	24.655	800	24.655	800
2.01 kânn	2.01 kânn	6.483	800	6.483	800	6.483	800	6.483	800
Subat	Subat	14.637	900	14.637	900	14.637	900	14.637	900
1.01 kânn	1.01 kânn	11.935	900	11.935	900	11.935	900	11.935	900
2.01 kânn	2.01 kânn	10.350	200	10.350	200	10.350	200	10.350	200
1.01 kânn	1.01 kânn	36.217	800	36.217	800	36.217	800	36.217	800
1937	1937	12.649	100	12.649	100	12.649	100	12.649	100
1.01 teğrin	1.01 teğrin	20.826	400	20.826	400	20.826	400	20.826	400
2.01 teğrin	2.01 teğrin	40.617	200	40.617	200	40.617	200	40.617	200
1.01 kânn	1.01 kânn	24.655	800	24.655	800	24.655	800	24.655	800
2.01 kânn	2.01 kânn	6.483	800	6.483	800	6.483	800	6.483	800
Subat	Subat	14.637	900	14.637	900	14.637	900	14.637	900
1.01 kânn	1.01 kânn	11.935	900	11.935	900	11.935	900	11.935	900
2.01 kânn	2.01 kânn	10.350	200	10.350	200	10.350	200	10.350	200
1.01 kânn	1.01 kânn	36.217	800	36.217	800	36.217	800	36.217	800

ayın yolda bir adam şunu söyledi: arzu ediyorsanız, morfin, nikotin, kokain süstisizli ve kezalet bu maddelerin münasip süstisizlere malat veren veya verilecek olan müstahzab ve müktab drog'larınun teatrin monini takibe kazar verdiklerini bu nokta l'ında beyinlemlil bir illidin lizan-
munu ve müteakib felsefini nazarı dikkate alarak;
Bu illisinyektir cölçü gıyrolerinde bitilin "aştıkadar Dev-
letlerin insanıyınca mazhar olcağakın kuaatle bu hususta bir

mukavele altına karıştırmışlar ve murahabaları olanak üzere aşağıdaki zevatı tayin etmişlerdir:

Hagmetli Almanya İmparatoru, Prusya Kralı:
Bilgili misaviri hası, La Haye fevkalâde murahabası ve orta elçisi,

Misyü Félix Mülleri;
Niyabeti âli misaviri hası Misyü Delbachi;
Bilgili elçisi misaviri Dr. Grönwald;
Niyabet misaviri hası İmparatorluk shahiye nezareti müdiri,
Dr. Kerpi;

İmparatorluk Kanton şebhenderi Dr. Rössler.

Amerika Diveli Mültehisleri Reisi:
M. L'Veque Charles H. Breni;
M. Hamilton Wright;
M. H. J. Finger.

Hagmetli Çin İmparatoru:
Berlin fevkalâde murahabası ve orta elçisi Misyü Liang Chi eng.

Fransa Cimburiyeti Reisi:
Hindî Çin Ziraat ve Ticaret unuru medis mültehisli Misyü Henri Brenier;
Hindî Çin unuru müliye idare memuru Misyü Pierre Guesde.

Hagmetli Büyük Britanya ve İrlanda mültehi Kralığı ve Mavrayı Epları Britanya arazisi Kralı; Hindistan İmparatoru: Medici has asaudun usaleti Sir Cecil Celemeni Smith, G. C. M. G., Sadıkas Hükümeti başkafisi, Sir William Stevenson Meyer, K. C. I. E., Büyük elçilik misaviri, Mr. William Granfell Max - Miller, C. B. M. V. O., Londra komitesinin deputy - lieutenant'ı Sir William Job Collins.

Hagmetli İtalya Kralı:
La Haye fevkalâde murahabası ve orta elçisi Komte J. de la Tour, Duc de Calvello;

Hagmetli Japonya İmparatoru:
La Haye fevkalâde murahabası ve orta elçisi Misyü Almaro Sato;
Formoz adası valisi ununluğu mültehisli Dr. Tonnoe Takagi;

Mutabassısı fennî, büfessalha dairesi laboratuvarı atesesi Dr. Kotaro Nishizaki;
Hagmetli Felenek Kraliçesi:
Sabık mültehislik nazırlarından Felenek Titarrel Şirket reisi Misyü J. T. Cremer;
Aydın medisi asaudun Misyü C. Th. van Deventer; Sabık mültehisli umumilerden, Felenek Hindistan alyon idaresi Amir M. A. de Jongh;
Mebusan medisi asaudun Misyü J. G. Scheurer; Felenek Hindistan Alyon idaresi mültehisli Misyü W. G. van Weitem.

Şahmetli İrân Şahı:
İrân La Haye elçiliği kâthi Mirza Mahmut Han;

Portekiz Cimburiyeti Reisi:
La Haye fevkalâde murahabası ve orta elçisi Misyü Antonio Maria Bartholomen Ferrais;

Hagmetli Bütün Rusya İmparatoru:
Hagmetli İmparator Hazretlerinin teğirafçası, bilfil şırayı devlet asaudun Stokholm fevkalâde murahabası ve orta elçisi Misyü Alexandre Savinsky.

Hagmetli Siyam Kralı:
Londra, La Haye ve Brüksel fevkalâde murahabası ve orta elçisi M. Piva Akbari Vardahara;

Elçilik misaviri Misyü Wm. J. Archer.
Misyüleytin usudine muvafık bulunan şahsiyetnamelerini tevdi ettikten sonra aşağıdaki maddeleri karara koymuşlardır:

FASIL I.

İttim alyon

Tarifi Ham alyon ile şı anlaşılar: Mihnevrim başlağı (pape-ver somilerim) mahfazasından işitilmiş, paketlenmesi ve nakli için muktezai amudiyelerden başka bir amdiye görme-miş olan kendiğinde mültehasir usare.

Maddesi 1 - Eger mevcut kanunlar ve nizamlar ile keyfiyet daha evvel bir kaideye rapitedimemiş ise Akit Devletler ham alyonun işitilme ve tevzini murakabe için müessir kanun ve nizamlar vazdedeceklerdir.

Maddesi 2 - Akit Devletler şerati ticariyeleri arasındakı farkları nazarı itibare alarak ham alyonun ıhraç ve ithaline müsaade edilecek olan şerhler, limanlar ve sair mahalle ade-dini tahdit edeceklerdir.

Maddesi 3 - Eger mevcut tedbirler ile keyfiyet daha evvel bir kaideye rapitedimemiş ise Akit Devletler:

a) Ham alyonun ithalinin menetmiş olan memleketele-re bu maddenin ıhracına mün olmaksın için,
b) Ham alyon ıthalinin tahdit eden memleketele-re bu maddenin ıhracını murakabe etmek için tedbirler ıttihaz edeceklerdir.

Maddesi 4 - Akit Devletler, mürsela (5) kiloqramı geçmek şerhile, ıhracata mahsus ham alyonu havi her kolinin üzerine muhteviyatını bildirecek surette bir işaret vaz' ıltuzumunu nakit nizamlar vazdedeceklerdir.

Maddesi 5 - Akit devletler aldıkları ruhsat hâz olanlardan başka kimseler tarafından ham alyon ıhraç ve ithal olunmasına müsaade edilmeyeceklerdir.

FASIL II.

Müstahzar alyon

Tarifi: Müstahzar alyon ile şı anlaşılar:

Bir sıra ameliyatı mahsusus ile ve hassasna hal, kaynatma, teslin ve talanmanır lükli ile ve işitilme yarıncaak bulana haline koymak maksadıyla elde edilen ham alyon mahsulü.

Müstahzar alyon tabiri, felen alyonun cıvırlı diğer bakı-yelerine şamilir.

Maddesi 6 - Akit Devletler müstahzar alyonun imalini, dalilî tınetim ve istimalini her memlekete mahsus mültehis şerati lıcutudı dâlihinde tedrici ve müessir bir surette refetmek için tedbirler ıttihaz edeceklerdir. Meğer ki mevcut tedbirler ile daha evvel keyfiyetin tabına bulmuş olsun.

Maddesi 7 - Akit Devletler müstahzar alyon ıhraç ve itha-larını yasak edeceklerdir. Bununla beraber müstahzar alyon ıh-racını derhal yasak etmeye henüz hazırlanmamış bulmanlar münktim olduğu kadar bu ıhracı şubuk yasak edeceklerdir.

Maddesi 8 - Derhal müstahzar alyon ıhracını yasak etmeye henüz hazırlanmamış Akit Devletler:

a) Müstahzar alyonun ıhraç edilebilecek şerhler, liman-lar ve sair mahallorin adedin tahdit edeceklerdir.
b) Müstahzar alyon ıthali hâlen moneden alyon lırtide memleketelecek olan memleketele-re müteveccihen bunun ıhracını yasak edeceklerdir.

c) Müstahzar alyon ıthali azaltmak arzı eden bir mem-leket bu arzu tahakkuk edinceye kadar her türlü müstahzar alyon gönderilmesini men edeceklerdir. Meğer ki ıhracatı, ıthaliit memleketi nizamlarına tevdiik hareket etmiş olsun

d) Müstahzar alyonu havi ıhraç edilen her parçaya muhteviyatın mahiyetini göstercek mahsus bir işaret konması için tedbirler ıttihaz edeceklerdir.
e) Müstahzar alyon ıhracı için, ıttihaz ruhsat alınıp kimselerden başkasına müsaade etmeyeceklerdir.

Tıbbî alyon, morfin, kokain ve sair

Tarifi: Tıbbî alyon ile şı anlaşılar:

Toz veya granüle (granule) halinde yahut tesirsiz maddeler ile mahit olmuş %10 dan az morfini havi olmayan ve 60 san-tigrat derecesine kadar ısıtılmış olan ham alyon.

Morfinden şı anlaşılar:

Kımyevî düsturu (C 17 H 19 NO 3) olan esas alyon şibih kalavisi.

Kokainden şı anlaşılar:
Düsturu (C 17 H 23 NO 4) olan eritroksilon (Erythroxylin) koka yapraklarının esas şibih kalavisi.

Eroniden şı anlaşılar:
Düsturu (C 21 H 23 NO 5) olan Diyaseti Morfin.

Maddesi 9 Akit Devletler morfin, kokain ve ailyerinin imalini, fıruktunu ve kullandmasını yalnız tıbbi ve meşru işla-lerine hasredecak tarzda ezaazlık hâkkında kanunlar ve nizamlar vazdedeceklerdir. Meğer ki mevcut kanunlar yahut nizamlar keyfiyet zaten tanzim etmiş olsun. Devletler bu drog'ların başka her hangi bir husus için istimalini unememek üzere kendi aralarında tesriki nesi edeceklerdir.

Maddesi 10 - Akit Devletler morfin, kokain ve ailyerini imal, ıttih, fıruht, tevzi ve ıttiraz edenlerin hepsini, kenzak bu ephasın bu sanati yahut bu ticareti lıca eyledeklerdi binaları murakabe etmeye veya cıltırmeğe gayret edeceklerdir.

Bu hususta Akit Devletler aşğıdaki tedbirleri kabul el-meye veya cıltırmeğe gayret edeceklerdir; meğer ki mevcut tedbirler zaten keyfiyet tanzim etmiş olsun.

a) Morfin, kokain v. ailyerinin imalini yalnız bunun için ruhsat verilmiş olan memleketele-re ve mahal-lere basretmek yahut bu drog'ların imal ediliği memleketele-re mahallere dair mahmat edimek ve onların bir defterini tutmak;

b) Morfin, kokain ve ailyerinin imal, ıttih, fıruht, tevzi ve ıttiraz edenlerin hepsini, bu ameliyete tevsiş için şı ruhsat veya müsaadeyi hâz ol-malarını yahut şahsiyetleri mercilere bir resmî beyanname ıttı cıltırlarını talep etmek;

c) Morfin, kokain ve ailyerinin imalini miktarlarını ıttihatin, satılmaları, diğer her suretle terk ve devrini ve ıttiracını, bu şabısları kendi defterleri üzerinde, kaydetmelerini talep etmek. Bu kaidi tahip reçe-terine, kanunen müsaadeyi hâz olan ezaazların yapılmış satılara bittabi talib olunmayacaktır.

Maddesi 11 - Akit Devletler dahili ticaretlerinde morfin, kokain ve ailyerinin ruhsatı olmayan ephası terk ve devrini yasak etmek için tedbirler ıttihaz edeceklerdir. Meğer ki mev-cut tedbirler zaten keyfiyet tanzim etmiş olsun.

Maddesi 12 - Akit Devletler viziyelerinin farklarını nazarı itib ve ıttiraz morfin, kokain ve ailyerinin ıttihini ruhsat ephası hasretmeğe gayret edeceklerdir.

Maddesi 13 - Akit Devletler kendi memleketele-re mün-telehisletle müstenilek, müstenilek ve tıbbî ailyerinin mül-teveccebi morfin, kokain ve ailyerini ıttiracını ancak ıttih eden memleket kanun ve nizamlarında muayyen ruhsat veya müsa-deyi hâz ephası gönderilmek şartile y-pilmasını temin edecek tedbirleri kabul etmeye veya cıltırmeğe gayret edeceklerdir.

Bu hususta her hükümet, ıttiracatı memleketele-re bittıncile-rine kendilerine morfin, kokain ve ailyerini ıttih için ruhsat-name veya müsaade verilmiş olan ephasın cıvırlı vakti vakti verebileceklerdir.

Maddesi 14 - Akit Devletler morfin, kokain ve ailyerinin imal, fıruht, tevzi veya ıttiraz kakkınlık kanun ve nizamlarını şı anlaşılar:

a) Tıbbî alyon;
b) 0,2 % den ziyade morfin yahut 0,1 % den ziyade kokain havi (düstur) gayri düsturi alyon muzadı denilen devlar dâhil olduğu halde (bütün müstahzarata,

Müstahzarata,

d) Morfin, kokain ve ailyerinin her yeni mültehasna yahut umumiyelle tınnımış ıttı tıhariller neticesine göre mım sal suistim lıre mahal verebilecek olan her alyon muzur tesirleri ıttiraz eyleyebilecek olan her hangi bir alyon k-levisine talib edeceklerdir.

FASIL IV.

M dde 15 - Akit Devletlerden Çin ile muahedeleri olan-lar (Treaty Powers) Çin Hükümeti ile bittilâf, Çin araziine olduğu gibi kendilerinin aksay şark müstenelerine ve Çin'de işgal ettikleri tarhi araziye dâhil ham ve ıttiracatı alyon, morfin, kok in ve ailyerinin ve kenzak bu mukavelemin 14 üncü mad-desinde musarrı nevadın kaçak olrak ıttihale nâmi olmak için muktezai tedbirler ıttihaz edeceklerdir. Çin Hükümeti de Çin'den cıncelî müstenile ve tarhi araziye alyonun ve yukarıda tınsırlı edilen diğer maddelerin kaçaklığını kaldırmak için mül-tisil tedbirler ıttihaz edeceklerdir.

Maddesi 16 - Çin Hükümeti kendi telbaası için morfin, kokain ve ailyerinin ve bu mukavelemin 14 üncü maddesinde musarrıh nevadın satımı ve tevzini tanzim eden işpençiyatı kanunlar vazdedecek ve bu kanunlar Pekinde bulunan siyasi mültehisleri v atıvile Çin ile muahit Hükümetlere teblig eyle-yecekler. Akit Devletlerden Çin ile muahedeleri olanlar bu kanunları teilk edecekler ve şayın kabul görüldükleri halde Çin'de ıkkunat eden teb... ları hâkkında tabrik için muktezai ted-birleri ıttihaz eyle-yeceklerdir.

Maddesi 17 - Akit Devletlerden Çin ile muahedeleri olan-lar kendi tarhi arazilerinde ve Cıudeki sellımt (Settlements) imaliyati yerlerinde alyon ıppak lıyudını tahdit ve murakabe için muktezai tedbirler ıttihazmak ve Çin Hükümeti ile mültehar-ken lıntiz mültehisleri muht-lıza edibilen alyonk şıkalıvleri yahut mültehis mültehisleri lıgıya ve eglence evlerinde ve ununib neferde alyon istimalini yasak etmeye teşebbüs eyle-yeceklerdir.

Maddesi 18 - Akit Devletlerden Çin ile muahedeleri olan-lar kendi tarhi arazilerinde ve Çin'de sellımt (Settlements) ve imaliyati yerlerinde henüz nevduyetini muhafaza edibilen ham ve müstahzar alyon fıruktuna mahsus dıkkınlımları adedinin tedricen azaltılmak için aynı mültehis dâlihinde Çin Hükümetinin ıttihaz edeceği tedbirler ile mülteharikan fıl tedbirler ıttihaz ede-ceklerdir. Akit-Devletler tarhi arazilerinde ve «Setlment» ve imaliyati yerlerinde şerakende alyon ıttiracının tahdit ve mu-rakasesi için mütessir tedbirler ıttihaz edeceklerdir. Meğer ki mev-cut tedbirler zaten keyfiyet tanzim etmiş olsun.

Maddesi 19 - Çin'de posta şubeleri olan Akit Devletler gerek ham, gerek müstahzar alyonun ve morfin, kokain ve ailyerinin ve bu mukavelemin 14 üncü maddesinde musarrıh diğer nevadın posta paketi şeklinde Çine gayri kanun olarak ıttihali ve kenzak Çin'in bir mahallenden diğer mahalline bu posta şubeleri vasıtasile gayri kanun olarak mültehasınlı neinetmek için mütessir tedbirler ıttihaz edeceklerdir.

FASIL V.

Maddesi 20 - Akit Devl-ile ham alyonun, müstahzar alyonun, morfinin, kokainin ve ailyerinin gayri kanun surette elde bulun-durulmasını ezaazlandıran kanunlar ve nizamlar vaz' ı, imkânını talib edeceklerdir. Meğer ki mevcut kanunlar ve nizamlar keyfiyet zaten tanzim etmiş olsun.

Maddesi 21 - Akit Devletler Felenek Hariciye nezareti vasıtasile:

a) Bu mukavelede musarrıh nevadla mültehaslık olarak mevcut bulunan yahut mukavelemin hükümlerine tevliken vazdedilen idari kanunların ve nizamların meclislerhne

b) Ham alyon ve müstahzar alyonun, morfin, kokain ve diğerlerinin kezaik bu mukavelede münasırnı müddetler için ve müddetlerin yahut müstahzarların ticaretine müteallik ihast mülakat.

Teati edecektir. Bu istisnalar mümkün, merbube münasırn ve en kısa müddet zarfında iltaz ve tebliğ olacaktır.

FASİL VI. Nihai hükümler

Maddes 22 — Konferansı temsil edilmeyen devletlerin bu mukaveleyi inza etmeyeceklerdir.

Bu maksatla, Felenenik Hükümeti, konferansı iştirak eden devletlerin mürabihaları tarafından mukavelenin inzası akabinde, konferansı temsil edilmeyen bütün Avrupa ve Amerika devletlerini yanı:

Aranjın Cümhuriyeti; Avusturya ve Macaristan; Belçika; Bulgaristan; Danimarka; Dominikan Cümhuriyeti; Haiti Üstüvra Cümhuriyeti; İspanya; Yunanistan; Guatemala; Haiti Cümhuriyeti; Honduras; Lüksemburg; Meksika; Karadağ; Nikaragua; Norveç; Panama; Paraguay; Peru; Romanya; Salvador; Sırbistan; İsveç; İsveç; Türkiye; Uruguay; Venezuela; diğer müteallik devletler mukaveleyi La Haye de Inza için kâzım gelen sahilvâli kâmilvâli hâiz birer mürabihâsı tayininde davet edecektir.

Konferansa temsil olunan devletlerin imzalarından sonra ilâve edilecek ve her inzaanın tarihini gösterecek olan ayrı bir konferansa temsil olunan devletlerin imzaları zabıtnamesi ile bu devletlerin inzarları her ay mukaveleyi tebliğ elâis olacaktır. Felenenik Hükümeti her ay bittin münzâi devletlere her illiâk inzası hakkında mülakat verecektir.

Maddes 23 — Bittin devletler bizzat kendileri için olduğu gibi, müstemleceleri, müstemleceleri ve mahmuleleri ve karlı arzaları için mukaveleyi yahut yukarıda tasrifi edilen münzân mürabihâsı inza ettikten sonra, Felenenik Hükümeti bittin devletleri her mahbata ile beraber mukaveleyi tasdikla davet edecektir.

Davet edilen bittin devletlerin inzarları 31 kânunuevvel 1912 tarihinde istisnâ edilmemiş olduğu takdirde Felenenik Hükümeti bu tarihte münzâi bulunan devletleri La Hayede tasdiklanmalarına tevliîlî hukukunu teklîf için mürabihâsıların tayin oylamağa yâne derhal davet edecektir.

Tasdik mülâkâtı olduğu kadar kısa bir müddet zarfında yapılacak ve La Hayede Harbiye Nezaretine tevdi olunacaktır. Felenenik Hükümeti her ay münzâi devletlere bu müddet zarfında müddet tasdiklanmaları bildirilecektir.

Bittin münzâi devletlerin kendileri için olduğu gibi müstemleceleri, müstemleceleri ve karlı arzaları için tasdiklanmaları Felenenik Hükümeti tarafından alınır alınmaz, müstemleceleri bittin devletlerin tasdik eden devletlere tasdiklanmalarının sonucunu müddetli tarihî işar edecektir.

Maddes 24 — Bu mukavele geçen maddenin sonucunu bendinde tasrifi edildigi vechile Felenenik Hükümeti tarafından vakti olana kadar işarâda zikredilen tarihten üç ay sonra meriyete girecektir.

Bu mukavele ile tasrifi edilen kanunlar, atazamlar ve diğer tedbirler hakkında mukarrerat ki bu hususta mukattazî fâvilâlar mukavelenin meriyete girmesinden itibaren en geç altı ay sonra kalene alınacaktır.

Kanunlara gelince bunlar hükümetler tarafından yâne bu altı aylık müddet zarfında ve her hâle bu müddetle inkrasını talip eden ilk içtimada kendi parlamentolarına yahut heyeti tasrifiyelerine teklîf edilecektir.

Bu kanunların ve atazamların ve tedbirlerin meriyete bağladığı tarih Felenenik Devletinin teklîf üzerine Âkit Devletler arasında müttifelen kararlaştırılacaktır.

İtalya için

(Büyük Britanya mürabihâsıların inzası hâzırda irat edilen kaydı itirazsız mütebince Hâgmedî Britanya Hükümeti tarafından La Haye fevkalade mürabihâsı ve orta elçisi vazifeli mütebince mukaveleyi atedeki donatımlar, müstemleceleri, tıbbîlar ve mahmuleleri için inza etmedikleri beyan eder.)

Kanda, Arzi ceddi, Yeni Zelande, Brunei, Kibris, Şarkî Afrika mahmülüğü, Falkland adaları, Malezya mahmülüğü, Gambiya, Cebelitarık, A. Altın Sahil, Jamaika, Johor, Kedah, Kelantan, Perlis, Trengganu, Malak, Şimalî Nijerya, Şimalî Borneo, Nyaşanda, Ste. Hôlar, Serawak, Seychelles, Somaliland, Comot Nijerya, Trinidad, Uganda*)

Alan Johnstone

Ve kezaik Jini müstemlekesi için:

Alan Johnstone

Ve Sierra Leon müstemlekesi, Gilbert ve Ellis Mahmülüğü

Ve Salomon adaları mahmülüğü için:

Alan Johnstone

Ve Avusturya Commonwealth Hükümeti için:

Alan Johnstone

Ve Bahamas adaları ile Windward adalarının üç müstemlekesi aynı Grevadet, St. Letic ve St. Vincent için:

Alan Johnstone

Konferansın temsili edildikleri devletlerin inza protokolü

Kostarika için:

Manuel M. de Peralla

Meksika için:

F. Gamboa

Guatemala için:

José M. Larrazabal

Belçika için:

Alb. Fallon

(Belçika Kongresi hakkında itihak yahut feshi kaydı itirazsız ile)

Lüksemburg için:

Alb. Fallon

Panama için:

J. A. Jimenez

Haiti Üstüvra için:

Victor M. Rendon

Honduras için:

Jalmy

Salvador için:

Arturo R. Avila

Hayti için:

Dr. A. Riboul Pusey

Venezuela için:

Santos A. Dominici

Brezilya için:

Grego Aranha

Aranjın için:

Alejandro Guesalaga

İspanya için:

José de la Riza y Calvo

Dominikan Cümhuriyeti için:

Eliseo Grillon

Paraguay için:

Enrique Ostendorp

Danimarka için:

J. G. de Grevenkop Castenstjöld

Danimarka, İslanda ve Danimarka Antilleri için:

Kolombiya için

Ignacio Gutierrez - Ponce

(Kolombiya heyeti tasrifiyesi tarafından tasdik kaydı itirazsız ile)

Küba Cümhuriyeti için:

Arturo Pedro

Bolivia için:

Manuelto Philla

Şili için:

Jorge Huneeus

Nikaragua için:

Simon Pinaas Suarez

Peru için:

Manuel Alvarez Calderon

İsveç için:

F. de Klercker

(Beyanati alye kaydı itirazsız ile: İsveç için inza etmedikleri beyan eder.)

İngiltere için:

G. F. Hagerup

Norveç için:

G. F. Hagerup

Karadağ için:

H. Mendos da Costa

(Aşağıdaki beyanati kaydı itirazsız ile: Karadağ için inza etmedikleri beyan eder.)

Romanya için:

C. M. Mitileu

İsveç için:

(Bu mürabihâsı, tasdik kaydı itirazsız ile, inza edecek: Felenenik Hükümeti tarafından tasdik edilmiş olduğu takdirde, Felenenik Hükümeti bittin devletleri her mahbata ile beraber mukaveleyi tasdikla davet edecektir.)

29 kânunuevvel 1913.

2 mart 1914.

9 mart 1914.

PROTOKOL

25 haziran 1914

İkinci konferans tarafından izhar olunan 3 numaralı temennî mütebince, Felenenik Hükümeti tarafından davet edilen Üçüncü Beynelulul Ayon Konferansı 15 haziran 1914 de La Hayede, Palais des Contes da içtima etmiştir.

Aşağıda isimleri zikredilen Hükümetler konferansa iştirak etmişler ve bunun için atide gösterilen mürabihâsıların tayin etmişlerdir.

Almanya için:
Bilgili müşaviri hâs, La Haye fevkalade mürabihâsı ve orta elçisi daleğe M. Félix de Müller,

Amerika dâvvelî müttahidisi:

Viyana başşebbenderi delege M. Charles Denby,
Arjantin Cümhuriyeti:
Buena Ayres Tip fakültesi fahri profesörü, Arjantin
ordinas Şhihiye dâvresi unvanı müttahid delege Dr.
François de Veyga,

Belçika:
La Haye fevkalâde murabhası ve orta elçisi delege

Baron Albrik Fallon,

Brezilya dâvvelî müttahidisi:
La Haye fevkalâde murabhası ve orta elçisi delege

M. Jose Pereira, de Graça Aranha,

Şili:
Brüksel ve La Haye fevkalâde murabhası ve orta elçisi

delege M. Jorge Huneeus,

Çin:
La Haye fevkalâde murabhası ve orta elçisi delege

M. Yen Hui - Chi'ng,

La Haye fevkalâde murabhası ve orta elçisi delege

Tang Tsai - Fou,

Danimarka:
Brüksel ve La Haye fevkalâde murabhası ve orta elçisi delege

M. J. J. de

Grevenkop Castenstjöld,

Dominiyon Cümhuriyeti:
Fevkalâde murabhası ve orta elçisi delege Dr. José

Lezarbe,

Hatı Östive:
Brüksel maslahatgizarı, delege M. Miguel A. Seminario,

İspanya:
La Haye fevkalâde murabhası ve orta elçisi delege

D. Fernando Osorio y Eloya,

Fransa:
La Haye fevkalâde murabhası ve orta elçisi delege

M. Marcelin Pellet,

Büyük Britanya:
Büyük elçilik müsteşarı, Budapeşte başşebbenderi,

delege M. William Grenfell Max Müller C.B.M.V.O.

sabık Londra belediye meclisi reislerinden, delege

Sir William J. Collins, K. C. V. O. M. D., F. R. C. S.

Guatemala:
Paris ve La Haye maslahatgizarı, delege M. José

Maria Lardizabal,

Hayti:
La Haye maslahatgizarı, delege M. Slenir Vincent,

İalya:
La Haye fevkalâde murabhası ve orta elçisi M. Komle

Joseph Sallier de la Tour. Duc de Calvello,

Japonya:
La Haye fevkalâde murabhası ve orta elçisi delege

M. Almaro Sato,

Lüksemburg:
Belçikanın La Haye fevkalâde murabhası ve orta

elçisi delege M. Baron Albéric Fallon,

Meksika dâvvelî müttahidisi:
Brüksel ve La Haye fevkalâde murabhası ve orta

elçisi delege M. Carlos Pereyra,

Karadâğ:
Amsterdam başşebbenderi delege M. H. Mendes de

Costa,

Felenek:
Sabık müstemlekât nazırlarından, sabık Felenek:

ticaret şirketi reislerinden, aynı meclisi asazından

baş delege M. J. T. Cremer, Mebusan meclisi aza-

sından, delege Dr. C. Th. Van Deventer. Sabık mü-

fettişi umumlardan, Felenek Hindistan ticaret idä-

resi âmiri, Horn Şehrimini delege M. A. A. de Jong.

İran:
La Haye maslahatgizarı, delege Mirza Mahmut Han,

Portekiz:
La Haye fevkalâde murabhası ve orta elçisi, delege

M. Antonio Maria Bartholomeu Ferreira. Sabık mü-

stemlekât valilerinden, müstemlekât nezareti delegesi

kumandan M. A. A. Sanchez de Miranda,

Romanya:
La Haye fevkalâde murabhası ve orta elçisi, delege

M. Charles M. Müllineu,

Rusya:
La Haye fevkalâde murabhası ve orta elçisi, delege

M. A. Swetechine,

Siyam:
Londra ve La Haye fevkalâde murabhası ve orta

elçisi, delege M. Piya Sudham Matri, J. Archer,

İsviçer:
Brüksel ve La Haye fevkalâde murabhası ve orta

elçisi, delege M. C. F. de Klercker,

İspanya:
Londra ve La Haye fevkalâde murabhası ve orta

elçisi, delege M. G. Carlin,

Uruguay:
Brüksel ve La Haye fevkalâde murabhası ve orta

elçisi, delege M. Alberto Guani,

Venezuela dâvvelî müttahidisi:
Paris elçiliği birinci kâtabi, delege Dr. Esteban Gil

Borges,

1914 senesi haziranın 15 indon 25 ine kadar akte edilen

bir sıra içtimelarda, ikinci konferans tarafından 3 münarada

muhtelif temenni ile kendisine muhavvel meseleyi konferans

tebliğ ettikten sonra:

A) Altıdaki mülahazaları serdetmiştir:

1) 23 üncü maddenin 1 inci fıkrası muhtibince davet edilen

beş Devletlerin mukaveleyi henüz imza etmemiş olma-

ları mâni addedilmeyerek, 23 kânunusani 1912 tarihli

2) Mukavelelerin bütün münziri Devletler beyininde mecliyete

girmesi, mukaddem imza etmiş olan Devletler ile mu-

kaveleye ilibhak etmek niyetinde olduklarını bildirmiş

olmaları mukaveleyi tasdik ettileri zaman vaki ola-

cağıdır. Mukavelelerin mecliyete girmesi tarihi 24 üncü

maddenin birinci fıkrasıla tesbit olunan tarih olacaktır.

3) Konferans tarafından tayin edilecek bir tarhiye bütün

münziri Devletler henüz tasdiknamelerini tevdi etmemiş-

ler ise, o tarhiye tasdiknamelerini tevdi edilmemiş

olmaları mukaveleyi mecliyete koymak caiz

olacaktır. Bu tarhiyen sonra tasdiknamelerini peyderpey

tevdi edecek olan münziri Devletler dahi aynı salhiyeti

halz olacaktır.

4) 3 rakamında gösterilen tarih 31 kânunnevel 1914 tir.

5) Mukaveleye ilibhak etmek inikânı onu henüz imza etme-

miş olan Devletler için baki kâlecektir.

B) Şu karar vermiştir:

3 rakamında gösterilen salhiyeti kullanmağa hazır bulunan

devletlerin mukaveleyi mecliyete koymak hakındaki niyetlerini

beyan etmeleri için La Haye'de bir mazbata açılacaktır.

Felenek Hariciye Nazırı Hazretleri konferans tarafıdan

müttahifan izhar olunan arzuyu tatminen imzalar için apık olan

bu mazbatayı tanzim ettirmeğe muvafakat etmiştir

İçteki karar müttahifan kabul etmiştir:

İn münkân olduğu kadar erken mecliyete girmesi

Frans Felenek Hariciye Nazırı Hazretlerini mukave-

lelik etmemiş ve tasdik etmek niyetinde olduklarını da

etmemiş olan münziri Devletler nezdinde muhtariyetim

İçteki tasdiknamelerini pek kısa bir müddet zarfında tevdi

ettiler bulunduklarını beyana sevk ve imale etmek üzere konfe-

ris namına acil ve ihtimalkâr bir teşebbüse bulunmağa davet

etmiştir.

Tasdiknamelere murabhaslar bu mazbatayı imza etmişler-

den Felenek Hükümetinin Hazinesi evralında mahfuz kalmak

hususadık suretleri münziri ve gayri münziri Devletlere sıvaf

şile tevdi edilmek üzere La Haye'de 25 haziran 1914 de tek

imza olarak tanzim edilmiştir.

Almanya için:

F. de Müller.

(18 haziran 1914 tarihli reylerine altı nazır el-

mekle beraber)

Amerika Dâvvelî Müttahidisi için:

Henry Van Dyke, Chas. Denby.

Arjantin Cümhuriyeti için:

Franco de Veyga.

Belçika için:

Bn. Alb. Fallon.

Brezilya Dâvvelî Müttahidisi için:

Graca Aranha.

Şili için:

W. W. Yen.

Çin için:

Ts. F. Tang.

Danimarka için:

W. Grevenkop Castenstjöld.

Dominiyon Cümhuriyeti için:

Hatı Östive için:

İspanya için:

Fernando de Osorio.

Fransa için:

Marcellin Pellet.

Büyük Britanya için:

W. G. Max-Müller.

William Job Collins.

Guatemala için:

José M. Lardizabal.

Hayti için:

İalya için:

S. de la Tour Calvello

Japonya için:

Almaro Sato.

Lüksemburg için:

Bn. Alb. Fallon.

Meksika Dâvvelî Müttahidisi için:

Carlos Pereyra.

Karadâğ için:

H. M. Mendes da Costa.

Felenek için:

J. T. Cremer.

C. Th. Van Deventer.

A. A. de Jongh.

İran için:

Mirza Mahmut.

Portekiz için:

Antonio Maria Bartholomeu Ferreira.

A. A. Sanchez de Miranda.

Romanya için:

C. M. Müllineu.

Rusya için:

A. Swetechine.

Siyam için:

Piya Sudham Matri Wm. J. Archer.

İsviçer için:

F. de Klercker.

İspanya için:

Cañin

Uruguay için:

Venezuela Dâvvelî Müttahidisi için:

E. Gil Borges.

Göneyru Miyon Alukaveldommesi

12 şubat 1925

Arnavutluk, Almanya, Avusturya, Belçika, Brezilya, Britanya

İmparatorluğu, Kanada, Avustralya, Cenubi Afrika İttihadı,

Yeni Zelandia, İrlanda serbest devleti ve Hindistan, Bulgaristan,

Şili, Küba, Danimarka, İspanya, Fransa, Yunanistan, Macaristan,

Japonya, Letonya, Lüksemburg, Nikaragua, Hollanda, İran,

Litvanya, Portekiz, Yugoslavya, Siyam, Sudan, İsviçre, Çekos-

lovakya, Uruguay.

Akt Devleter tarafından 23 kânunusani 1912 tarihli

La Haye mukavelenamesi alikâmmun tatbiki pek mühim neti-

celer vermiş olduğu mazbaza kaçaklığı ve işbu mukavele-

namede mevzu bahis mevât suistimalinin elan vâsi miyasta

-devam etmekte bulunduğunu nazarı itibara alarak;

Bu maddeler kaçaklığını ve suistimalinin fiilen menedi-

lebilmesi ancak işbu maddelerin kat'îl ve inat'îl dahi mü-

ctessir bir surette tenkid etmek ve beyanmül ticaret üzerinde

işbu muahazede deriş çözümler nezarat ve muahabeden dahi

saka bir nezarat ve muahabe lara eylemekte kat'îl olacağına

kâul olarak;

Bahase mevzu mukavelenamede istihdaf edilen gayeye

vusul ve ann alikâmmun imsan ve takvise eylemek maksadile

yenî tedbir ilihazını arzu eyleyerek;

İşbu tenkid ve muahabenin bilcümle Akt tarafıların istihrak

Yüksek Akt Tarafı bu hususta bir mukavelename aktine

karar vermişler ve müttahifanları olarak;

Arnavutluk Yüksek Meclisi Reisi:

M. B. Blinshiri, Milleler Cemiyeti nezdinde Arnavutluk

Heyeti Kışabeti Müddiri.

Alman Reichsmburu:

M. H. von Eckardt, Fevkalâde murabhası ve orta elçi.

Avusturya Reichsmburu:

M. Emerich Piliği, Orta elçi Avusturya Federal Hükû-

metinin Akvam Cemiyeti nezdinde murabhası.

Belçika Kralı Hazretleri:

Dr. Ferdinand de Byttenare, Ezzacı Başmüttahifi.

Brezilya Reichsmburu:

Dr. Humberto Gotuzzo, Rio de Janeiro Emrazı Ak-

liye Hastanesi Baştabibi,

Dr. Pedro Pernambuco, Rio de Janeiro Darülfünunu

profesörlerinden.

İngiltere ve Dominyonları Kralı, Hindistan İmparatoru

Sir M. Iqbal Delevingne, K. C. B. Müsteşar muvafiki.

Kanada Dominyonu için

R. Dandurand, Ayazdan ve Akvam Cemiyeti nezdinde

murabhası.

çecnesi çıkarılmamış olan (*Canabis sativa* L.) nebatının buşu zuvu teüislerle çiçeklenmiş veya meyvalanmış mezh-
ane (Hint keneviri) denir.

TABLE II

Madde 2 — Akit Devletler ham alyonun istisnal ve terzli i ilavci iuzerinde miiiesir bir murakabe tenin elcin iin, eger iindye kadar nesretmelesre kavran ve nizamat nesrin erulunde ederler. Akit Devletler icabi lab misbetinde 1912 La tucibnce keyfiyet hakkinda nesretmii oleakclari kavran ve nesretilmezi zaman zaman telrar betkika labi tutup iakviye iureyi kenzalik tahsilatli ederler.

Madde 3 — Âkit Taraflar şartlı ticariyelere arasındaki
İrki nazarı itibara alarak ham afyon veyahut koka yaprağı
aracına tahsis edecekleri şeker, liman ve sair mahallerin
âkını de tahdit edeceklerdir.

CASE II. III

Madde 4 --- Bu fasıl ahkâmı berveçhi ati mevat hakında
ütbik olunacaktır:

- Tripla müstamel afyon,
- Ham kokain ve egonin,
- Morfin, diyaşeti morfin, Kokain ve bunların müteakibi analizi,
- Anti opium temiyi: olunan ruvaceat dahi dahil olmaak üzere % 2 den fazla morfini ve % 1 den fazla kokaini hüiva eden, cezabare dahil ve harkinde terlip edicun, bıcudme müstahzaat,
- Diyaşeti morfin hüiva eden her türlü müstahzaral.

g) Öncü maddəyə təvlikən işbə mükəvələnmənin tətik olunubileceği işu uyğurlucu maddələr.

Madde 6 — Âkit Taraflar bu faslın mahabîttalılık olduğu nevaddî imâl, ithal, fûrûht, tevzi ve ihraç edenlerle bu eğlusın ihraçî sanat ve ticaret etiklerî hînalârî da kontrol edeceklerdir. Bu hususta Âkit Taraflar:

- a) 4 b) 6 c) g) maddesinde istihdaf edilen mevaddin inanalini yazub bunun içün rulsat vortinış olan mib-
cseşşeler ve mahallere hasredcekdirdir.
Mezkr: mevaddin inal, fırlat, fırlat, teviz ve fıkrat
edgenin cimesinden bu gıbi muamelâta tevessil
edölmeleri için bir müsadde veya rulsatı haiz
balunelarnı cöşöcekdirdir.

c) Mevzu bahis maddelerin manul mukayyaları itibarıyla, ilahtarları, satışlarını ve ihracatları diğer bir suretle devrini teşkilatları ya satışlarını kendi defterlerinde kayıtlı ve muhasele ile takip etmekte oldukları ve bu defterleri her zaman muayyen miktarda doktorlar tarafından muayyen müddetçe hazırlanmış raporlar ile kontrol edilmiş ve her defterde hazırlanmış raporlar, her defterde resmî doktor veya eczacı tarafından usulî dairesinde muhafaza edildiği takdirde bu muamelat tabiiik olumuyacaktır.

maabihittatbik olduğu maddelerin ruhsatı haiz olmayan eşhassa devrd feragını veya bunlar tarafından huzını menetmek için tedbirler ittihaz edecektir.

Maddə 8 — Mülkiyyət Cəmiyyətinin fəhriyyətliha komitəsi rapor və fikrini əvvəl üzər, Paris bəyənəllət ünvanı fəhriyyətliha ofisinin əvvəl komitəsinə məsələyi əvvəltilik sonra bu fəhriyyətliha istisna fəhriyyətliha olunan yuğurtuq məcəddi havi bəzi mülkiyyətələri müvəqqəti bulundurğu tıbbıf məcəddi mülkiyyəti ilbaritlə və bəndəllər əvvəl bir tərəzi yuğurtuq məcəddi istisna fəhriyyətliha gəyri-məcəddi bəndəllər əvvəl həsəbəl zəhifənmə itipiləsinə səbəbiyyət ver-məyəcəyif mülkiyyətə edincə işbu mülkiyyətəyi Akvəm Cəmiyyəti Məcəddisə bildirəcəktir. Məcəddis mülkiyyətələri işbu mülkiyyətəli təvəlludinə bəndir bərakəat olan bu mülkiyyətəyi məcəddis Akit Tərəzlərə bəndirəcəktir.

Madde 9 — Her Âkil Turanî, eczacılara müstaceliyet halinde ilaç olarık hırsu istimal edilmek üzere eczanelerde tertip edilip berveçliat alyonlu müstahzaratı kendilliklorinden alınyne ita etmege mecburiyet verilebilir. Teñtore (t O'pium) alyon ruhunu laudatunı de Sydanlımı, poude de Dover (Dover tozu), Bunulla beraber ilı halde ita edilebilecek azamı miktarnı tibbi alyondan 25 granadan fazla ilıtra etmemei icap eder, ve eczakar dafıortırmege, 6 mıcı C. maddesine tevfitkan ita etyle-diğı miktari kaydetmege mecburdur.

[illegible]

Milletler Cemiyeti Meclisi tavsiyeyi Âkit Taraflara tebliğ edecektir. Tavsiyeyi kabul edecek her Âkit Taraf bu kabul edilmiş tavsiyeyi umumî tatilîliğine bildirerek ve umumî kâtiplik Âkit Tarafları keyfiyetten haberdar edecektir.

İşbu fıkralarda istihdaf edilen lavyiyei kabul eyleyecek olan salıftızkır Akit Taraflar beyirlerindeki münasebatte, mevzuatıis wadde hakkında işbu mukawve ahtkāmı derhal tatbik edebilcektir.

EASILY

Elintä kenesyl

Maddde 11 --- 1 - Âkıt Tâ'îflar Hint keneviri ve bundan ihraç edilen reçineye tatbik edilecek işbu mukavelenin 5 inci faslı abkâmuına ilâveten:

- a) Hint kenevirinden ihrac edilmiş olan reçine ve उसी reçine olan umumiyette müstamel müstahzarların (bağış, esrar, şıra ve jelib) istimalini men'eden memlekete ihracını menetmeği ve ilacatla münasele olduğu takdirde ilüal eden memleketin hükümeti tarafından verilmiş ve ifâdâlin şehadetnamede tervik edilen maksat için tasvip edildiğini ve reçine yahut mevzu bahis müstahzarların tekrar ihrac edilmeyinceye kadar mübâh bir hususî ifâlah şehadetnamesini ilrazını istemeği;

18 — Sayet Akit 'jarallardan biri igbu fasil ahkamlar hang' birinhi digir bir memlekete olan ticaretinde akit mezkur mekletin salitlubeyan mukavvenameye istinad etmesig bulunmasundan dolay gayrimimkûn addederse mezkur Akit Taraf mevzuabalis fasil ahkâmını ancaq ahvalin müsadesi nisbelinde tabikis mecbur olacaktir.

FASIL VI.

Daimi merkez komite

Madde 19 — İşbu mukavelemanın mehiyeti girdiğin
takip eden üç ay zarfında bir daimî merkez komitesi tayin
edilecektir. Merkez komite fennî sahâyetleri, bilârifakları ve
işlemleriyle çalışmış bir emniyet teklif edecek sekiz şahıstan
mürekkep olacaktı. Merkez komitenin azaları müddet cem-
yî meclisi tarafından tayin edilecektir.

Amerika Birleşik Devletleri ve Almanya tayine işlâk
etmek üzere birer az göstermek davet edilecektir. Merkez
tayinler yapılmış bir taraftan müstahsil ve imulâğı diğer
taraftan mümkün memleketler mevcut ve vuyurucu buval
mesesli hakkında bir hususa malik buho-an zevatin bir nisbeti
munisfane dâviresinde merkez komiteci bulundırılmasında
elverişliye nazarı itibara alınacaktır. Merkez komite azaları
doğrudan doğruya Hükûmetin tebaatı mücip olacak
bir vaziyeti inâc eden yekûnî ifa edilemeyecektir.

Komite azaları beş senelik bir müddet için tayin edilecekler ve yeniden de iktihapları caizdir.

Komite, reisini inihap edecek ve dahilî nizamnamesini tesbit edecektir.

Komite'nin içtimalatı için tesbit edilen nisabı müzakere 4 azanın huzurudur.

24 ve 26 nci maddelere müteaddit komite kuruların bütçelerini komite azımsız emriyle müdallak etmelidir.

Madde 21 – Akiti Taradlar her sene káanuürvelin 31 in-den evvel 19 ücuu maddede derpiş edilen daimi merkezi ko-miteye tabii, fennî ve snir muasatlarla senei atideki dalilîl ihsisilatları için ülke terine i'hal edecekleri mukavelenamede istisnaf edilgen beher maddeden miktar hakkındaki tahminalı bildirimce muavakat ederler.

Bu rakamlar, aştıkadar hükümcü için mecburî bir mahiyetle hatz gibi telâkî edilmeyecek, ancak mevkîî komiteye vazifesinin terası için husulî maelâk maksadile tevdi edilecektir.

Şayet ahval, sene zarfında bir nümlekeîl tahminâtında taadilatı terasına lebar ederse bu memleketîl merkezi komiteye değisdirilen rakamları teblig edecektir.

Madde 22 — 1. Âkit Teraflar her sere merkezî komiteye, komite taraflarında ihsa edilecek taraflar, sene nihayesinden azami üç ay sonra, (C) kirasında derpiş ciftlari atvâlede 5 geçen seneve âkit istatistikleri) mümkün olduğu kadar tam ve doğru olarak göndermekle taahhüt ederler:

a) Ham efyon ve koka yaprakları istisnasıyla, baskunder;
b) İşbu mükaveleminin 3 üncü maddesindeki b, c, g, m, dde-
sinde istihdaf edilen mevât bin fâtille bin inşâta kul-
lanılan mevâdâtı içerdâye işlekmî; Mukavelede istihdaf edilmevye diğer muştaktân inâlî
için kulâmî in mezkûr mevâdîn muştârı ayrıca bildirî-
lecekler.

c) Hükümet ithiyacatından gayri ihtiyacat için dahîl istihlakâtta sarfedilmek üzere Hükümet veyahut toptancılarca sarf edilmek mevcut işbu mukavelelerin 2 nci ve 3 üncü fassillerında istihdaf edilen mevat stokları;

d) Devlet ihtiyacatı haricinde işbu mukavelelerin 2 nci ve 3 üncü fassillerında istihdaf edilen mevaddın istihlakı hakkında.

e) Gayrimensurî ihlâfât ve ihzâcât neticesinde musadereler edilmiş bulunan işbu mukavelede istihdâ edilmiş mevâtîminkârı taklûmuna, bu istisnâîler, musadere edilmiş mevâtîmîn nâsil kullandığına, kezaîk musadereye ve musadere edilmiş olan mevâtîmîn ne yapıldığına dair her fâideli mâlûmât gösterectir.

a, b, c, d, e harflerinde gösterilen istatistikler merkezi eğilme tarafından Âkit Tarasslara tebliğ edilecektir.

[illegible]

3 - Bu madde mülkiyete Hükümetler istatistikleri göre, em, münkekte lip ve teslinin umumî iliyacata için lâzım miktarda tayin ve teslinini minukun kılınak üzere, et iliyetlerine nazarın itfal ve iştra olunan miktarları ayrı tasrifi edocekerlerdir. Devlet iliyacata için ihtal ve edilen miktarlarla bunların tarzi istisnâlleri hâlskunda zıvvef konultun suai; sormak ve beyam fâit etneçe hiç bir hüviyet havanacektir.

4 - İşbu maddenin meflamuna göre Devlet tarafından emrel bir satış maksadile elde bu undurulan, ithal veya ütilen mevât hakikaten Devlet ihtiyacatı için elde bulunmuş ithal veya İstira edilmiş gibi telakki edilemez.

[illegible][illegible]

Mündde 24 — 1 - Merkez komite beynelmil pıvasa faallı-
ı ı tınıñ bir suretle takip edecektir. Şayet elde ettiğı ma-
ta uzanırın bir memleket bu mukavelede istilad etilen bir
dededen fazla ınkıtarıda iddihar emiñ ve boylice gıyırısgru
et et mekizi olınak tıhlikesini - göstermiş komite Milleler
ıyeli Unıfın Kätüplüğü vastasile mevzuatısın memleketten
ı istemek hakkınıñ hariz olacaktır.

26 - Münsip bir mühter zarfında hiç bir izahat verilmeyen ve bu nokta hakkında bütün Akit Tarafilar Hükümetlerinin ve Milletler Cemiyeti Meclisinin nazarı dikkatini celbe ve işbu mukavelenin mahallatı hakkında mevaddın yahut bunlardan birinin mevaddı mezkure hakkında bir menmektetleki vaziyetin menmektetbaki olduğunun komite tarafından işarına değin etmeğe hakkı olacaktır.

Merkezî komite aynı zamanda alâkadar menmektet Hükümetine, yapıştırtırsaydı, teblig edecektir.

3 - Alâkadar menmektet meseleyi Milletler Cemiyeti Meclisine sevkedecektir.

4 - Merkezî komitenin tavsiyesinin tevfikkan inavret etmeğe müntazıf olmayan ihracatçı bir menmektet Hükümeti dahi meseleyi Milletler Cemiyeti Meclisine sevkedecektir. Bu suretle hareket etmek lüzumuna kaal olmayıv bir menmektet hareketine ise esbabın zikrederek, meclisin tavsiyesine tevliki hareketi müntazıf olmağundan merkezî komiteyi derhal haberdar edecektir.

5 - Merkezî komitenin mesele hakkında bir rapor neşir ve meclise teblig etmeğe hakkı olacak ve meclis bunu Akit Tarafilar Hükümetlerine isal edecektir.

6 - Şayet, herhangi bir ahvalde merkezî komitenin kararı itilâfı âra ile itihaz edilmemişse ekkaliyetin noktası nazarı keza beyan ve tasdik edilecektir.

7 - Her menmektet doğrudan doğruya kendisini alâkadar eden bir meselemin mirakrete edidigi merkezî komite meselelerinde mümsesil bulundurmaya davet edilecektir.

Maddde 25 — Bütün Akit Tarafilar müzakereyi istilzam eden görüldükleri her mesele hakkında dostane bir tarzda konferans nazarı dikkatini cel-etmek haktkm haiz olacaktır. Maanahâ, işbu maddde komitenin salihiyetlerini teşmil eder mahiyette teklifi edilmeyecektir.

Maddde 26 — İşbu madddeye istisnâ emniyet olan menmektetlere gelince, merkezî komite edindiği malumat nazaran kendisinde bir menmektet gayrimüessir bir ticaret merkezî olmak tahkikatını gösterdiği kanaati hasıl olursa 24 üncü maddde tasdik edilen tedabire tevassül edebilir, bu takdirde, komite alâkadar menmektete yapılacak tebliğe dair mevzuubabıs maddede gösterilen tedabiri itihaz edecektir.

Bu halde 24 üncü maddenin 3/4 ve 7 nci fıkraları tatbik edilecektir.

Maddde 27 — Merkezî komite her sene Milletler Cemiyeti Meclisine teşvîsî halde bir rapor verecektir. Bu rapor meselede ve bilâhale Akit Tarafilara teblig edilecektir.

İşbu mukavelenin 21, 22, 23, 24, 25 ve 26 ncı maddeleri müncibince merkezî komite elinde nevret olan tahminat, istisnâlar, malumat ve izahatın, spaktitörlerin muamelelerini teşkil veyahut Akit Tarafildan birinin meşru ticaretine halel iras edilecekte tarzda neşrine mâni olmak için biletine tedabiri itihaz edecektir.

FASIL VII Umumi ahkâm

Maddde 28 — İşbu mukavele ahkâmının tatbikatına müteerri kavavin ve nizamata müvazir efil ve hareket, Akit Tarafildan her biri, tebedden cezai hükümlere teccize ve hini mesekte, mevzu cülüm olan mevaddı mîlâsdere etmeği taahhüt ederler.

Maddde 29 — Akit Tarafilar, kendi dairi kazanyetlerinin harkinde bulunan her yerde, işbu mukavelede istihdaf edilen

mevadda mîlâletlik ve bu yerde neriyette bulunan kanunlara müvazir teşkil eden bir fiilin ikana yardım ve mîlâzetine maksadlı, dairi kazanyetleri dahilinde ita edilen efil teccize için tedabiri teşvîsî itihaz etmek haktkm en itilâfıyane bir surette teklif edilecektir.

Maddde 30 — Akit Tarafilar, Milletler Cemiyeti Umumi Kâtipiği vasıtasile işbu mukavelenin istihdaf edilen mevadda mîlâletlik mevut kanun ve nizamlar ile mevzuubabıs mukavelenin mevut neriyette var' için mesekteleleri kanun ve nizamları da yekdigertice, şundiye kadar etmenülersse, teblig edeceklendir.

Maddde 31 — İşbu mukavelename, Akit Tarafilar arasında, La Haye de 23 kânunıvânı 1912 tarihinde imza edilmiş bulunan mukavelenin 1, 3 ve 5 inci füsuları ahkâmı yerine kaimdir. Mezkûr ahkâm işbu mukavelenameye istisnâ yerine La Haye mukavelenametine istisnâ emniyet mîlâletlik herhangi bir devlet ile Akit Tarafilar arasında mevkiî neriyette kalacaktır.

Maddde 32 — 1 - İşbu mukavelenameye tesfir ve tatbiki hususunda Yûksek Akit Tarafilar arasında zühur edilecek ve dijlanımsî tatbiki ilâhaledeycek itilâfları, mîlâletlik meritebe dostane bir surette halletmek maksadile itilâfla bulunan Tarafilar her fiilin aili ve tahkikatı usule mîlâletlikten evvel bu itilâfı istisnâ rey için, Milletler Cemiyeti Meclisinin bu hususta teblig edeceği teklifi teşkilâtta arzedecektir.

2 - İşgarı rey, itilâfın mevzuubabıs teşkilâtla havalâ edildigi günden itibaren alı ay zarfında dermeyer edilecektir. Meğer ki itilâf ilâhalede bulunur takdirde dermeyer edilecektir. Meğer ki itilâf ilâhalede bulunur takdirde dermeyer edilecektir. Meğer ki itilâf ilâhalede bulunur takdirde dermeyer edilecektir.

3 - İşgarı rey, itilâf ilâhalede bulunur takdirde dermeyer edilecektir. Meğer ki itilâf ilâhalede bulunur takdirde dermeyer edilecektir. Meğer ki itilâf ilâhalede bulunur takdirde dermeyer edilecektir.

4 - Ne doğrudan doğruya, ne de tebliğ takdirinde salihiz-zikir teknik teşkilât tarafından dermeyer edilen rey istisnâden halletilemeyen itilâflar had mîlâletlik bulunan Tarafildan birinin talebi üzerine Beynelmîlîl Daimî Adalet Divanına havalâ edilecektir meğer ki nevret bir mukavelenamemin tatbiki suretle yahut alâkadarlık hususî bir itilâfıyane tevlikan itilâfı tatbiki kim veyahut herhangi bir usul ile halletine mîlâletlik edilmiş bulunsa.

5 - Dıyam adalete mîlâletlik, dıyam statüsünün (dahill nizamı) 40 ncı maddesinde derpş edilmiş bulunan tarzda yapılacaktır.

6 - İşgarı rey almak üzere itilâf Milletler Cemiyeti Meclisi tarafından tayin olunan teknik teşkilâtla havalâ ve yahut tahkime mîlâletlik etmek üzere itilâf halinde bulunan Tarafildan alınan karar Milletler Cemiyeti Umumi Kâtipiğine bu bulun vedaile usul hakkında mîlâletlik salihiz-zikir olan Akit Tarafilara teblig edilecektir.

7 - Teknik teşkilât ve yahut hakem mahkemesi bulun runda cereyan eden muhakeme esasında tebeddüs edecek her hukuku divel yahut işbu mukavelenamemin tesfir meselesi hakkında tarafeynden birinin talebi üzerine mevzuubabıs teşkilâtı veya mahkeme itilâfın tesfirisi için berveçli peşin divanca hallinin zarur bulunduğuna itizam gösterice itilâfı olan Tarafilar keyfiyeti Beynelmîlîl Dıyam Adalet huzuruna sevk meşur olacaktır.

Maddde 33 — Fransızca ve İngilizce metinleri mîlâletlik recede müteber olacak işbu mukavelename bu günün tarihini havi bulunacak ve 30 Eylül 1925 tarihine kadar mezkûr mukavelenamemin ihzar edidigi konferansta temsil edilmiş bulunan her devletin, her Milletler Cemiyeti azaasının ve Milletler Cemiyeti tarafından kendisine bu mukavelenin bir nüsha teblig edilmiş olan her devletin imzasına açık bulunacaktır.

Madde 34 — İşbu mukavelename tasdik tâbidir. Tasdik Milletler Cemiyeti Umumi Kâtipiğine tevdi edilecek kâtipi umumiîk işbu tevdi keyfiyetinden imza vazifesi bulunan milletler cemiyeti azaası ve diğer devletleri haberdar edecektir.

Madde 35 — İşbu mukavelenin ihzar edidigi konferansa istisnâ edilecek mevzu imzalamayan her devlet ve Milletler Cemiyeti azaası ve Milletler Cemiyeti Meclisi tarafından kendisine bu mukavelenin bir nüsha teblig edilen her devlet mezkûr mukavelenameye 30 Eylül 1925 tarihinden itibaren itilâfı edilecektir. Keyfiyeti itilâfı mahzen evrakta tevdi edilmek üzere Milletler Cemiyeti Umumi Kâtipiğine gönderilecek bir vesika ile ıera edilecektir. Umumi kâtiplik işbu tevdi keyfiyetinden mukavelenameye imza vazeden milletler Cemiyeti azaası ve diğer devletleri ve kezalik mîlâletlik devletleri derhal haberdar edecektir.

Madde 36 — İşbu mukavelenam, 19 üncü maddde müncibince, merkezî komitenin tavsiyesine istisnâ edecek ve bir olumsuz iki meclisin ümiti nazarı bulunan yekil devletin de dahil olduğu on devlet tarafından tasdik edildikten sonra ancak neriyette girecektir. Mîlâletlik en son tasdikın Milletler Cemiyeti umumi kâtipiğine alındıgının doksanıncı günü neriyette girdiği tarih olacaktır. İşbu mukavelename tasdiklanının atından ve yahut itilâfın tebligatı doksan gün sonra tarafeynden her biri için bilâhara müteber olacaklar Milletler Cemiyeti Meclisinin 18 inci maddesi ahkâmına tevlikan umumi kâtipilik, işbu mukavelenin neriyette girdiği günü tesdik edecektir.

Madde 37 — Tarafeynden birinin işbu mukavelenameye imza, tasdik, fesihi veya buna itilâfın müşir umumi kâtiplik tarafından hususî bir defter tutulacaktır. Mezkûr defter daima Akit Tarafilar, Milletler Cemiyeti azaalarına katışde bulundurulacak ve meclisin göstereceği istisnâet dairisinde mîlâletlik olduğu kadar sak neşredilecektir.

Madde 38 — İşbu mukavelename Milletler Cemiyeti Umumi Kâtipiğine gönderilecek tebliğat tebligat ile feshedilecektir. Feshine Umumi kâtiplik tarafından alındığı tarihten bir sene sonra müteber olacak ve yalnız fesheden taraf için tesfir haiz olacaktır.

Milletler Cemiyeti Umumi Kâtipi tasdik aile alidığı her tebliğ mukavelenameye imza vazi veya itilâf eden Milletler Cemiyetinin her azaasile imza ve ona itilâf eden diğer devletlerin nazarı itilâfına vazedecektir.

Madde 39 — İşbu mukavelenameye istisnâ eden her devlet onun gerek hini imzasında gerek tasdiknamı veya itilâfı meşir tevdi eylediği esnada işbu mukavelenameye kabul etmeğe kendi hakikîyet veya idaresinin vazolunmuş protestorat, koloni, deniz aşırı ülke ve arazilerinin keyfi mecmuasını veya bunlardan birinin veyahut Milletler Cemiyetinden kabul etmiş olduğu bir mahuzaya tevlikan idare ettiği araziden birinin bu mukavelenameye ile itizam edilmeyeceği beyan ve 35 inci maddde müncibince böyle bir meşiriyet harkinde bırakılan Protektorat, koloni ve deniz aşırı ülke ve arazisinden biri nazma da mukavelenameye ayrıca bilâhale itilâfı edilecektir. Fesh keyfiyeti keza her protektorat, koloni, deniz aşırı arazi ve ülke hakkında da ayrı ayrı ıera edilecektir. 38 inci maddenin ahkâm işbu feshi muamelesinde cari olacaktır.

İşbu itilâfı tasdik salihiz-zikir mîlâletlik bu mu kavelenameye imza etmişlerdir.

19 şubat 1925 tarihinde bir nüsha olarak Cenevrede tanzim edilmiş olup Milletler Cemiyeti umumi kâtipiği mahzeni evrakında ifsedilecek ve müsadıkı avret konferansta temsil edildin bütün devletlere ve bilâletlik Milletler Cemiyeti azaasına tevdi edilecektir.

Arnavutluk

B. Blinshu

Almanya

H. Von Eckardt

13 üncü maddenin 4 üncü fıkrasile 15 inci maddenin 2 inci fıkrasının tatbikını muvakkaten talika kaydı ile itirazsile içinde bulunduğü hususî geralt nazaran Federal Hükümeti, itilâfı menmektet Hükümetine ihracat rubesiyesi avret veya tedbiri mahreç vesikasını gönderilmesini istihdaf eden merüzlikler ahkâmı tatbikını şerhî meşirice eleman ettiğü müddet zarfında muvakkaten tebliğ etmek hakkını muhafaza eder. Maanahâ, alyon ve diğer mevzu eza ticaretî istisnâ komisyonunun vesayası izarine kaal edilen itilâf ve ihracat vesikasını rejimini tatbiki devam edecektir. Aynı esnada itilâfın ve kezalik aynı hususî şerhî devam ettiğü müddet zarfında Federal Hükümet merkezî komiteye 3 aylık istatistiklerin gönderilmesini istihdaf eden ahkâmın tatbikını da muvakkaten tebliğ etmek hakkını muhafaza eder. Bununla beraber senelik fâppor tanziminde devayı cyleyecektir.

Avusturya

Emerich Pfiffli

Belçika

Farnand Peltzer

Brezilya

Dr. Ferd de Myttenaere

Porto Pernambuco

Britanya İmparatorluğu

Maitolin Delvingne

Kanda

R. Dandurand

Avustralya Dominyonu

M. L. Shephard

Cembî Afrika İttihadi

J. S. Sinî

Yeni Zelând

J. Allen

Hindistan

R. Sperling

İrlanda Serbest Devleti

Michael Mac White

Bulgaristan

D. Mikoff

Şili

Emilio Bello - C.

Kıba

Aristides de Agüero Y Bethencourt

Danimarka

A. Oldenburg

(Tasdikla İhtizaren)

İspanya

Enrillo de Palacios

Avusturya Federal Cümhuriyeti Reisi:

M. Emerich Pfaff, Fevkalade murabhas ve orta elçi,
Milletler Cemiyeti nezdinde daimî mümessil;
Doktor Bruno Schulz, Polis müdürü ve Devlet divanı
müaviri, afrom ve sair mızur eczalar itareti işleri
komisyonu azası.

Haşmetli Belçikalılar Kralı:

Doktor F. de Byttenaere, Hal'deki eczahanelerin
başmüfettişi.

Bolilya Cümhuriyeti Reisi:

Doktor M. Cuell, afrom ve sair mızur eczalar itareti
işleri komisyonu azası.

Brezilya Birleşik Devletleri Cümhuriyeti Reisi:

M. Raoul Do Rio, Branco, İsviçre Federal Meclisi
nezdinde fevkalade murabhas ve orta elçi.

Haşmetli Büyük Britanya ve İrlanda ve Denizaltın Britanya

arazisi Kralı, Hindistan İmparatoru:
Büyük Britanya ve şimali İrlanda ve Britanya İmpara-
torluğuna Milletler Cemiyeti nezdinde ayrı azası bu-
lunmayan aksama için:

Sir Malcolm Delvingue, K. C. B. Dahiliye nezaretin-
de nazım daimî müsteşar muavini.

Kanada Dominyonu için:

Miralay C. H. L. Sharman, C. M. G. C.B. E. tekatü
maası ve umumî hıfzussıhha dairesinde yürütücü
maddet işleri şefi;

Doktor Walter A. Riddell, M. A. Ph. D. Kanada

Dominyonunun Milletler Cemiyeti nezdindeki «Advi-
soy Officer» muhbir memuru.

Hindistan için:

Doktor R. P. Paranjpye, Hindistan meclisi azası;
Şili Cümhuriyeti Reisi:

M. Enrique Gajardo, Milletler Cemiyeti nezdindeki
daimî heyet azası.

Kosovarka Cümhuriyeti Reisi:

Doktor Viriato Figueredo Lora, Cenevre konsolosu,
Küba Cümhuriyeti Reisi:

M. Guillermo de Blauk, Fevkalade murabhas ve orta
elçi, Milletler Cemiyeti nezdinde daimî delega,

Doktor Benjamin Primelles

Haşmetli Danimarka ve İzlanda Kralı:
M. Gustav Rasmussen, Bernde maslahatgüzar.

Serbest Danışık şehri için Lehistan Cümhuriyeti Reisi:
M. François Sokal, orta elçisi, Milletler Cemiyeti nez-
aretinde daimî delega.

Danimaken Cümhuriyeti Reisi:

M. Charles Ackermann, Cenevre general konsolosu.
Haşmetli Mısır Kralı:

T. W. Russell Pyss, Kahire polis komandanı ve uyus-
turucu maddelere müteslik istihbarat merkez bürosu
müdürü.

İspanya Cümhuriyeti Muvakkat Hükümeti Reisi:
M. Juliyo C-sares, Hariciye nezaret şube müdürle-
rinden.

Haşmetli Habrıştan İmparatoru Hazretleri:
Kont Lag-rde, Duc d'Enlotto, murabhas elçi, Milletler
Cemiyeti nezdinde mümessil.

Fransa Cümhuriyeti Reisi:
M. Gaston Bourgois, Fransa konsolosu.

Yunan Cümhuriyeti Reisi:
M. R. Raphael, Milletler Cemiyeti nezdinde daimî
delega.

Guatemala Cümhuriyeti Reisi:
M. Luis Martinez Mont. Devletin tali mekteplerinde
teorik rüniyet muallimi.

Haşmetli Hicaz, Necil ve tevabii Kırılı

Şeyh Hanz Walba, Haşmetli İngiltere Kırılı nezdinde
fevkalade murabhas ve orta elçi.

Haşmetli İly Kırılı:
M. H. H. Kırılı

Haşmetli Japonya İmparatoru:
M. Setzuo Saw, dı, Murabhas elçi, Milletler Cemiyeti
nezdindeki Japonya bürosu müdürü;

M. Shigeo Ohtuchi, Dahiliye nezaretinde kâtip, idari
şube şefi.

Liberya Cümhuriyeti Reisi:
Doktor Antoine Sottile, Fevkalade murabhas ve orta
elçi, Milletler Cemiyeti nezdinde daimî delega.

Litvanya Cümhuriyeti Reisi:
Doktor Doyas Zamius, Hariciye Nazırı

M. Juozas S. K. lauskas, Hariciye nezaretinde şube
şefi.

Fahmetli Lüksemburg Bıyık Düşesi:
M. Charles Vermaire, Cenevre konsolosu.

Meksika Birleşik Devletleri Reisi:
M. S. V-dor Martinez de Alva, Milletler Cemiyeti
nezdinde daimî mümessil.

Fahmetli Monako Prensi:
M. Conr d' E. Hentsch, Cenevre General Konsolosu.

Paranı Cümhuriyeti Reisi:
Doktor Ernesto Hoffmann, Cenevre General Konsolosu.

Paraguay Cümhuriyeti Reisi:
Doktor Ramon V. Caballero de Bedoya, Fransa
İkbaliduru nezdinde fevkalade murabhas ve orta
elçi, Milletler Cemiyeti nezdinde daimî delega.

H. şmetli Felenenk Kr. licesi:
M. W. G. van Wethum, Hükümetin beymedimil afrom
işleri müaviri.

Haşmetli İran Şahi:
M. A. Sepahbody, İsviçre Federal Meclisi nezdinde
fevkalade murabhas ve orta elçi, Milletler Cemiyeti
nezdinde daimî delega.

Lehistan Cümhuriyeti Reisi:
M. Witold Chodsko, sabık nazır.

Portekiz Cümhuriyeti Reisi:
Doktor Augusto de Vasconcellos, orta elçi, Milletler
Cemiyeti nezdindeki Portekiz kitabet dairesi umumî
müdürü;

Doktor Alex ndro Ferraz de Andrade, Sefaret baş-
kâibi, Milletler Cemiyeti nezdindeki Portekiz kaçı-
lırısı şefi.

Haşmetli Romanya Kralı:
M. Constantin Antonide, Milletler Cemiyeti nezdinde
fevkalade murabhas ve orta elçi.

San Marıno Cümhuriyeti Nıip Kapitenleri:
Profesör C. E. Ferri, avukat.

Haşmetli Sıyam Kralı:
Fahmetli Prens Damras, Haşmetli İngiltere Kralı
nezdinde fevkalade murabhas ve orta elçi, Milletler
Cemiyeti nezdinde daimî mümessil.

Haşmetli İsveç Kralı:
M. K. I. Westman, İsviçre Federal Meclisi nezdinde
Fevkalade murabhas ve orta elçi.

İsviçre Federal Meclisi:
M. Paul Dinichert, orta elçi, Federal siyaset dairesi
harici işler şubesi şefi;

Doktor Henri Carrière, Unamı hıfzussıhha Federal
servisi müdürü.

M. Zdenek Fierlinger, İsviçre Federal Meclisi nezdin-
de fevkalade murabhas ve orta elçi, Milletler Cemi-
yeti nezdinde daimî delega.

Uruguay Cümhuriyeti Reisi:

Doktor Alfredo de Castro, İsviçre Federal Meclisi
nezdinde fevkalade murabhas ve orta elçi.

Venezuelâ Birleşik Devletleri Reisi:
Doktor L. G. Chacin - Iliago, Bern maslahatgüzarı,
Karakas tıp akademisi azası.

Bu murabhaslar usule muvafık ve müteber görülün salihli-
yetnamelerini birbirlerine ibraz ettikten sonra altideki ahkâmı
kararlaştırmışlardır:

FASIL I.

Tarilat

Madde 1 — «Aşağıdaki tarifi, aksine bir kaydı malus
bulunmadıkça, işbu mukavele ahkâmının kâfiyesine tabik olu-
nu:

1- «Cenevre mukavelesi» nden maksut, 19 şubat 1925 te
Cenevrede imza edilen beymedimil afrom mukavelesidir.

2- «Ezza, drogues» den gerek kasmen inel, gerek tanamen
tasfiye edilmiş olsun, altideki eczalar anlaşıır:

Grup 1
Tali grup (a):

(I) 20 morfin litiva eden ve doğrudan doğru-
ya kan veya tıbbi afroma yapılan müstahzarat
da dahil olduğu halde, morfin ve en dı;

(II) Diacetylmorphone (Diyasetil-morfin) ve morfi-
nin sair esterleri (eter mülhleri) ve bunların
enahli;

(III) Doğrudan doğruya koka yaprağından yapılan
ve 0,1 % nisbetinden fazla kokaın litiva eden
müstahzarat dahil olduğu halde, kokaın ve en-
dış, egonine (eğonin) 'in bütün esterleri ve
bunların enahli;

(IV) Dihydroxycodeinone (kı, eucodal müseccel
ismi altında bir mülhi vardır) dihydrocodeinone
(kı, dicodide müseccel ismi altında bir mülhi
vardır), dihydrocodeinone (kı, dilaudide mü-
seccel ismi altında bir mülhi vardır), acetylo-
dihydrocodeinone veya acetylmorfinolodil-
drothebine (kı, acedilone müseccel ismi altın-
da bir mülhi vardır) dihydrocodeinone (kı, para-
morfin müseccel ismi altında bir mülhi vardır),
bunların esterleri, ve bu maddelerden her hangisi
birinin ve esterinin emilili. N-oxymorphone (kı,
müseccel ismi gëno morfinolodil), N-oxymor-
phine'e ait mütekebbat ve sair pentavalento'
azolu morfin mütekebbatı.

Tali grup (b):
Methymorphone (Codéine) ve éthyimorphone ve bun-
ların emilili müstema olmak üzere, egonine, tufbine
ve bunların emilili, benzoylmorphone gibi morphine
éthers-oxides'i ve bunların emilili.

Grup II
Methymorphone (codéine) éthyimorphone ve bunların
emilili.

İşbu bontte zikredilen maddeler sentetik bir tarzda bilo
yapınıns olsalar caza (drogues) addolunmaktadırlar.

«Grup 1.» ve «Grup 2.» tabirleri mütekebbilen işbu bendin
I ve II had gruplarını gösterirler.

başhas (Papaver somniferum L.) kellelerinden istihsal edilmiş
ve paketlenmesi ve nakli için lüzumgelen ameliyeden başka bir
ameliye görmemiş olan, kendi kendine mütehasis usareye ham
afrom denir.

«Tıbbi afrom» tıbbi istimalde yarayacak şekle gelmesi için
lüzumgelen istihzarata tıbbi tutulmuş ve toz veya granüle halinde
veyahut koddakın gösterdiği lüzuma nazaran tesiriaz maddelerle
karışmış şekilde olan afroma «tıbbi afrom» denir.

«Morphine» (C₁₇ H₁₉ O₃ N) kimya düsturuna uygun olan
afromdur. Başhası heriy mütesirine «Morphine» denir.

«Diacétylmorphine» C₂₁ H₂₅ O₆ N (C₇ H₇ H₇ O)
O₂ N (Diamorphone, Héroïne) kimyevi düsturuna uygun olan
maddeye «Diacétylmorphine» denir.

«Koka yaprağı» (Erythroxylacéé) fasileinden (Erythroxylon
Coca Lamarck, (Erythroxylon novo-granatense) ve Hieronymus
(Moris) ve bunların mühtelil enahletinin veya aynı fasilenden
diğer nevlilerin yapraklarına «Koka yaprağı» denir ki bu
yapraklardan gerek doğrudan doğruya ve gerekse kimyevi
tahavvillerle (Cocaine) istihsal olunabilir.

«Cocaine» (C₁₇ H₁₉ O₃ N) kimyevi düsturuna malik olup
20% (Chloroforme) de malihil halinde bulunan levjör (Benzoyl-
hectonine) nin ortal etine (Cocaine) denir. (/a/ D 20₀ = —
16₀ 4).

«Egonine» (C₉ H₁₁ O₃ N. H₂ O) kimyevi düsturuna malik
olan Egonine (érogre) e ve saıyede bu maddenin tekrar
neydanı pıclenmasına yarayan bütün müstahkakatına (Egonine)
denir. (M₀ hıl halinde 5 %, [a] D 20₀ = — 45₀ 0).

Altideki eczalar kimyevi formüllerle şöyle tayin edilmişlerdir.

Dihydroxycodeinone C₁₈ H₂₁ O₅ N
Dihydrocodeinone C₁₈ H₂₁ O₄ N
Dihydromorphine C₁₇ H₁₉ O₃ N
Acetylmorphine C₂₁ H₂₅ O₆ N
Acetylmorphine C₂₁ H₂₅ O₆ N
Dihydromorphine C₁₇ H₁₉ O₃ N
N-oxymorphone C₁₇ H₁₉ O₃ N
Thébine C₁₈ H₂₁ O₄ N
Methymorphone (codéine) C₁₈ H₂₁ O₄ N
Éthyimorphone C₁₈ H₂₁ O₄ N
Benzoylmorphine C₂₁ H₂₅ O₆ N

4- «dimal» den tasfiye de anahılır.

«Travil» den şihli kalevlerin kendi emililiına tahvil mü-
tesma olmak üzere, bir «ezza» nun kimya usulle tahvilı anahılır.

Bir «ezza» başka bir «ezza» ya tahvil edilirse, bu ameliye
ilk «ezza» ya mühtle bir tahvil ve ikinciyne nisbetle bir imal
addolunur.

Tahminden maksut, işbu mukaveleden iki fit başıncı mnd-
delerine levkılan yapılan tahminler ve metinde aksine sarahat
olmadıkca munzam tahminlerdir.

«İhtiyat stok» tabiri, her hangi bir ezza mevzuabaiti' öldü-
ğu zaman,

(I) Bulundukları memleket veya arazide dahili normal
istihlak için,

(II) Bu memleket veya arazide tahvil edilmek için, ve
(III) «Tracat için, lüzum olan stok demektir.

«Devlet stoku» tabiri, her hangi bir ezza mevzuabahas
olduğu zaman, Devletin kendi istihlak için veya fevkalade
alınab karşı, Devletin kontrolü altında tutulan stoklardır.

Metinde atesine sarahat olmadıkça, «Tracat» tabirinin ye-
ni'an ilirici da ifade ettiği addedilir.

eder de diplomasi yollu menmülyetb hş bir surette refedilmeze, bu ihtilaf, Aktiler arasında cari olan beyannamele ihtilaf-lar halinde dair ahkama tevfiğin tesviye edilecektir.

İhtilaf halinde bulunan taraflar aralarında böyle ahkâm mevcut olmadık takdirde, ihtilafı tatlı ve ya adli usullere tâbi tutacaklardır. Diğer bir maddesine ihtilafın hususunda mü-bakat hasal olmadık takdirde, taraflar ihtilafın Beynelmîl Adalet Divanı st üsüne mittedir 16 kânunuevvel 1920 protokoluna dâhil işler, birinin talebi üzerine, mezkûr divana, ve mezkûr protokola dâhil değillerse, beynelmîl ihtilafına müs-liane haline dair olan 18 üsriuevvel 1907 tarîhli La Haye mukavelesine tevfiğin tesviye edilecek bir fakem mahke-mesine tevdi edilecektir.

Maddes 26 — Her Yûlsek Âkit Taraf imza, tasdik veya ihtilak sırasında, bu mukaveleyi kabul etmekle müstakkele-rin ve mahmûyetlerinin, deniz aşırı arazisinin veya lâhikini üi-yânuî maudası altına varedilmiş arazisinin unumî beyeti veya bir kısmı için uhdesine bir his mecburiyet almıdığı beyan edilebilir ve bu mukavele işbu beyanda zikrolunan araziye tat-bik edilemeyecektir.

Her Yûlsek Âkit taraf, bilâhase, her ne zaman olursa ol-sun, Milletler Cemiyeti Unumî Kâtibi işbu mukavelesinin şu geçen fıkra mübânce bir beyana mevzu teşkil etmiş olan arazının unumî heyetine veya bir kısmına tatbikî arzı etmiş-giâ ihbar edebilir ve bu mukavelesine, mukavelesini tasdik veya ona ihtilak etmiş olan her memleket için vakti ol-duğu gibi, bu ihbar da tasrifi edilen bütün araziye tatbik ol-muş olacaktır.

Yûlsek Âkit Taraflardan bir biri, 32 inci maddede tasrifi etti-len baş senelik müddetinin bitimundan sonra, her ne zaman olursa olsun işbu mukavelesinin müstakkelelerinin, mahmûyetlerinin, deniz aşırı arazisinin, veya kendi lâhikini veya maudası al-tuna varedilmiş arazisinin unumî heyetine veya bir kısmına tatbikî mahiyet bulmasını arzı ettiğini beyan edebilir ve 32 inci maddede ahkâmına tevfiğin tesviye edilecek bir fesiş mevzuatı, iş bu işbu mukavelesinin mezkûr beyannameye zikre-dilmiş olan araziye tatbikî mahiyet bulacaktır.

Unumî Kâtip, bu maddede mübânce alacağı bütün beyan-ıname veya ihbarıyeleri, bütün Milletler Cemiyeti azalarına ve 27 inci maddede mezkûr araziye devletlere tevliğ edilecektir.

Maddes 27 — Fransızca ve İngilizce metinleri aynı zamanda müteber olacak olan işbu mukavelesine, bu günün tarihini tasviyele 31 kânunuevvel 1931 tarihine ki dâir, her Milletler Cemiyeti azasının ve araziye devletinin işbu mukavelesini tas-dik eden kontrantı kendisini temsil etmiş olan veya Milletler Cemiyeti Meclisinin imza için bu mukavelesinin suretini göndermiş olduğu her devletine imzasına arz olunacaktır.

Maddes 28 — İşbu mukavelesine, tasdik edilecektir. Tas-diknameler, Milletler Cemiyeti unumî kâtibine tevdi ol lecek ve müsariley de tasdiknamelerin tevdi edildiğini cemiyetin bütün azaları ile geçen maddede isimleri: musarrıh, araziye devletlere tevliğ edilecektir.

Maddes 29 — 1 kânunusani 1932 den itibaren Milletler Cemiyetinin her azası 27 inci maddede musarrıh araziye devlet her devlet işbu mukaveleye ihtilak edebilecektir.

İhtilakname, Milletler Cemiyeti unumî kâtibine tevdi edilecektir. Müsariley de ihtilaknamelerin tevdi edildiğini cemiyetin bütün azalarına ve zikri geçen maddede musarrıh, araziye devletlere tevliğ edilecektir.

Maddes 30 — İşbu mukavele: mevs, Milletler Cemiyeti azala-rından veya araziye devletlerinden zikredilen devletlerden dördü de dâhil olduğu halde .5 min tasdik veya ihtilaknameleri Milletler Cemiyeti unumî kâtibine tevdi edilecektir. Bu ihtilaknamelerin dâhil olduğu gün sonra işbu mukavelesine mevsyete girecektir.

Almanya, Amerik Birleşik Devletleri, Fransa, Büyük Bri-tanya ve Şimali İrlanda Birleşik Krallığı, Japonya, Falestine, İsveç ve Türkiye.

Bununla beraber, 2 ilâ 5 inci maddelerden gayri ahkâm, 2 ilâ 5 inci maddeler tevfiğin tahsisatı tevdi oluncak olan birinci senenin 1 kânunusaniye tatbik oluncaklardır.

Maddes 31 — İşbu mukavelesinin mevsyete girmesi tarihinden sonra tevdi edilecek ihtilaknameler veya tasdikna-meler, Milletler Cemiyeti Unumî Kâtibi tarafından kabulü-günden itibaren doksan günlük bir müddet içinde, te-siri hâiz olacaktır.

Maddes 32 — İşbu mukavelesine, mevsyete girmesinden itibaren baş senelik bir müddet içinde, Milletler Cemiyeti Unumî Kâtibi nezdine tevdi edilecek tahviri bir vesika ile mevsul ilân edilecektir. İşbu vesika unumî kâtip tarafından her hangi bir senenin 1 temmuzunda veya bu tarîhten evvel alırsan anı tatbik eden senenin 1 kânunusaniye tesisini göster-recek, 1 temmuzdan sonra alınıp ise, tatbik edecek senenin 1 temmuzunda vevahut bu tarîhten evvel alınmış gibi tesisini gösterecektir. Her fesiş keyfiyeti, Milletler Cemiyeti azalarının vevahut araziye devletlerinden hangisinin namına tevdi edilmisse, mezkûr unumî kâtip için tesir iera edilecektir.

Unumî Kâtip Milletler Cemiyeti azalarının beyanı ve 27 inci maddede mezkûr araziye devletleri böylece alınan fesiş keyfiyetinden haberdar edilecektir.

Aynı zamanda veya ihtilakî suretle yapılan mevsliyet ihlali rna hüsn işbu mukavelesine ile bağlanmış olan Mil-leller Cemiyeti azalarının veya araziye devletlerinin adedi 25 ten di ha aşığı değerse, mukavelesine, işbu maddenin ahkâmına tevfiğin, mevsliyet ihlallerinin sonucunun tesirini gösterdiği tarafa tevfiğin mevsliyetten tatbik olacaktır.

Maddes 33 — İşbu mukavelesinin yeniden riviyeli hak-kında yapılacak talep, Milletler Cemiyeti Unumî Kâtibine hitap edilecek bir ihbarname ile, mukavele ile bağli her Milletler Cemiyeti azası veya araziye devlet tarafından, her ne vakti olursa olsun, ilâde edilebilecektir. İşbu ihbar, böylece bağli olan diğer bütün Milletler Cemiyeti azaları ile araziye devletleri unumî kâtip tarafından te lig edilecektir. İhbar, Yûlsek Âkit Tarafların on az için tarafından olıtsan edilirse, işbu Âkit Taraflar mukavelesinin yeniden riviyeli mevsliyet bir konferans halinde toplanacağı tasdik edilecektir.

Maddes 34 — İşbu mukavelesine, mevsyete girdiği gün, Milletler Cemiyeti Unumî Kâtibi tarafından tesvil edilecektir.

Bunu tasdiklan, yukarıda anılan taraflardan işbu mukavele-nameyi imzalayacaklardır.

Cenevre'de on üç temmuz bin dokuz yüz otuz birde, tek nüshâ olarak yapılmıştır. İşbu nüshâ Milletler Cemiyeti kâtibiği evrak dairesine vazedilmiş olup, aslına mutabık misalddak suretleri, bütün Milletler Cemiyeti azaları, 27 inci maddede mezkûr araziye devletlere tevdi edilecektir.

Almanya

Friedrich von Rheinbaben

Dr. Kahler

Amerik Birleşik Devletleri

John K. Caldwell

Harry J. Anslinger

Waller Lewis Treadway

Sanborn Young

1 - Aiyon, teku yapıkları ve bunların bütün

müşakattı ile bunlara mümasıl terktib mübâ-

salat hakkında dâhil bir mürakabenin ifası ve

hakimiyeti altında bulunan araziye devletlerin ihla-

lât ve ihracatın mürakabesi zımında Amerika

Birleşik Devletleri işbu mukavelesindeki ahkâm-

dan dâba şiddetli tedbirler tatbik etmek hakkın

muhafaza eder.

2 - Amerika Birleşik Devletleri, ham alyonun, koka yapıkları bunların müstakkebin ve bunlara mümasıl terktib müstakkebin, arazi-sin-den transit olarak geçişi esnada kontrolünü lora maksadile bir takım tedbirleri tatbik etmek hakkını muhafaza etmektedir. İşbu tedbirler mu-cabince, bir transit rubsatının ifası, mürselin-ileyh memleket tarafından verilen ihtilaf rubsat-namesinin ibrazına mütevakıf olabılır.

3 - Amerika Birleşik Devletleri, Aiyon daimî merkezî komitesine ihtilaf ve ihracat istatistik-le-rinin, işbu istatistiklerin ait oldukları üç ayık devrenin sonundan itibaren geçecek 60 günlük bir müddet içinde, göndermek taahhüdünü almak inkâmı görmektedirler.

4 - Amerika Birleşik Devletleri, Devletin ihtilaf-yacıları için satın alınan veya ihlal edilen uyuş-turucu maddelerin miktarını ayrı ayrı gösterme-gi taahhüt etmek inkâmı görmektedir.

5 - Amerika Birleşik Devletleri mürabihalarının uyuşturuca maddelerin tevziini tanzim ve imalini taahhüt eden mukavelesini bugün Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti namına imza

etmiş olmaları keyfiyeti Amerika Birleşik Dev-letleri Hükümetinin bir memleketin Hükümeti olarak mukavelesini imza veya onu kabul eden bir rejim ve varlığı eğer bu rejim ve varlık o memleketin Hükümeti olarak Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti tarafından kabul edilme-mişse bunu tasdik etmiş manasında alınamaması lâzımgeldiğini kati olarak beyan ederler.

6 - Bundan maada Amerika Birleşik Devletleri, mürabihaların beyan ederler ki, Amerika Birleşik Devletlerinin bu gün imza edilen uyuşturuca maddelerin tevziini tanzim ve imalini taahhüt eden mukavelesine mevsliyet: Amerika Birleşik Dev-letleri Hükümetinin kendi Hükümetini teşkil eder gibi kabul etmediği bir varlık veya rejim tara-

fında ne tensil edilen bir memleketle karşı, bu memleket Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti tarafından inkâmı bir Hükümetle malik olma-dıkça bir ahdı vucubiyi tazammun etmez.

Arjantin Cümhuriyeti:

Kabule talikan.

Fernando Perez.

Avusturya

E. Filigl

Dr. Bruno Schultz

Belçika

Dr. F. de Myltenure

Bolonya

M. Cuellar

Brezilya

Raul de Rio Branco

Büyük Britanya ve Şimali İrlanda ve:

Britanya İmparatorluğunun Milletler Cemiyetine ayrıca arazi

olmayan toprakları

Malcolm Delevingne

Kanada

C. H. L. Sharnan

W. A. Riddell

İran

A. Sepubboy

Liberya

Dr. Ernest Hoffmann.

Paraguay

R. V. Caballero de Bedoya

Falestine

Y. Wetton

İspanya

Julio Cesares

Habsburg

Cle Lagude Duc d'Enotio

Fransa

G. Bourgois

Fransa Hükümeti kolonileri, protektoraları ve

kendi idaresinde bulunan mada altındaki mem-

leketlere ait 13 üncü maddede derpiş edilen

üç ayık istatistiklerin kat'ı olarak tayin edilen

Hindistan

R. P. Paranjpye

Şili

Enrique J. Gajardo V.

Kosta - Rika

Viriato Figueredo Lora

Köba

G. de Blanck

Dr. B. Primelles

Danimarka

Gustav Rasmussen

Dantzig serbest Şehri

F. Sokal

Dominikane Cümhuriyeti

Ch. Aockermann

Mısır

T. W. Russell

İspanya

Julio Cesares

Habsburg

Cle Lagude Duc d'Enotio

Fransa

G. Bourgois

Fransa Hükümeti kolonileri, protektoraları ve

kendi idaresinde bulunan mada altındaki mem-

leketlere ait 13 üncü maddede derpiş edilen

üç ayık istatistiklerin kat'ı olarak tayin edilen

mühlet zarfında mutazaman isali inkâmına dair

bütün ihtilafı kuyulurini y.p.r.

Yunanistan

R. Rophetli

Gustav Ja

Luis Martinez Mont

Hicaz Necl ve mühakatı

Haliz Waliba

İtalya

Cavrazoni Stefano

Japonya

S. Sawada

S. Onoguchi

Liberya

Dr. A. Solite

Liberya Cümhuriyeti senatosu tarafından tasdik

edilmek kaydı ile imzalıdır.

Litvanya

Zetunus.

Lüksemburg

Ch. G. Vernaire

Meksika

S. Martinez de Alva

Moaroko

C. Hentech.

Panama

Dr. Ernest Hoffmann.

Paraguay

R. V. Caballero de Bedoya

Falestine

Y. Wetton

A. Sepubboy

Lübnan

Portekiz
Augusto de Vasconcelos
A. M. Ferraz de Andrade

Romanya

C. Antonide
Sen Maren
Ferri Charles Emile
Siyam

Danimarka

Zahrlenne iptilâsını tevdi eden eczalar hakkındaki Siyam kanunu Cenevre mukavelenamesinden ve işbu mukavelenameden benzer hususatta daha ileri gittiklerinden hükümetin mevcut kanunun tatbiki hakkını muhafaza eder.

İsviçre

K. I. Westman.
İsviçre

Çekoslovakya

Paul Dinohert.
Dr. H. Carrière.
Za. Fierlinger.

Uruguay

Alfredo de Castro.
Venezuela

Ad referendum
L. G. Chacín Iriago.

İNİZA PROTOKOLU

(Cenevre, 13 Temmuz 1931)

1 - Uyuşturucu maddelerin imalatını tahdit ve tevziini tanımlayan mukavelenamayı buğün imza edenlerden bu hususta usulüne tevfiğin salâhiyyetler zird vâzifilrinin mürâasalar, müteakib hâkimîyetleri namına, atideki hususât için mutabık taahhüt beyân ederler.

Eğr 13 Temmuz 1933 tarihinde mezkûr mukavelename, 30 üncü maddesi ahkâmına tevfiğin meriyyete girmemiş ise, Milletler Cemiyeti umumî katibî, vaziyeti Milletler Cemiyeti arzâdecektir. İşbu meclis de gerek bütün Milletler Cemiyeti azârlarından ve namâlarına mukavelename imza edilmiş veya tasdiknameler verilmemiş milletlerden tevdi edilmiş olan azârlardan devletlerden mürekkep bir konferans, vaziyeti tetkik için toplanabilecektir, gerek ihtimulı edileceği tedbirleri alabilecektir. Milletler Cemiyeti azâsı olan her hükümet veya Milletler Cemiyetine azâsı olmayıp mukavelenamayı imza veya ana ilâhî hak eden her devlet, bu surette davet edilecek bütün konferanslarda kendisini temsil ettirmeyi taahhüt eyler.

II - Japon Hükümeti, yânişek Akit taraflar tarafından kabul edilen atideki ihtirâzı kaydı dermeyer etmiştir.

Formas takti Hükümet fabrikasında çekilmeğe mahsus siyon imâlî enasasında istihâl edilen ve bu vilâyet tarafından stok olarak tutulan ham morfin, işbu mukavelenamede derbîş edilen tahdit tedbirlerine tâbi olmayacaktır.

İşbu mukavelename ahkâmına tevfiğin, mezkûr ham morfin stoklarından Japon hükümeti tarafından verilmiş

bir mäsâdenameye malik olan fabrikalarda tasfiye edilmiş morfin imâlî için yaluz iktiza eden miktar arasına alınacaktır.

Bunu tesdikkan zirde vazifilrinin olâmlar, imzalarını işbu protokolun altına vazifilmiştir.

Cenevre'de on üç temmuz bin dokuz yüz otuz birde, Milletler Cemiyeti umumî katibîliği mahzenî avrakına tevdi edilmeğe üzere bir nusha olarak yapılmıştır. Musaddak nüshası, tekâmül Milletler Cemiyeti azârlarına ve aza olmayıp konferans taahhüt edilmiş bütün Devletlere tevdi edilecektir.

Almanya

Freiherr von Rheinbaben
Dr. Kahler

Birleşik Amerika Devletleri

John K. Caldwell
Harry J. Anslinger
Waller Lewis Treadway

Sanborn Young

Arjantin Cümhuriyeti
Kabule talikan
Fernando Perez

Avusturya

Dr. E. Pflägl
Bruno Schultz

Belçika

Dr. F. de Mynenaere

Bolivya

M. Cuellar

Brezilya

Raul do Rio Branco
Büyük Britanya ve Şimalî İrlanda ve:

Milletler Cemiyetine ayrıca aza olaayan bütün bğililere
İmparatorluğunun bütün aksamı

Malcolm Delevingne

Kanada

C. H. L. Sharnan
W. A. Riddell

Hindistan

R. P. Paranjpye

Şili

Enrique J. Gajardo V.

Kosta-Rika

Viriato Figueredo Lora

Küba

G. de Blanc
Dr. B. Prinelles.

Danimarka

Güstav Rasmussen

Danimark Serbest şehri

F. Sokal

Dominik Cümhuriyeti

C. Ackermann

Mısır

T. W. Russell

İspanya

Julio Casares

Habsistan
Cte. Lagarde duc d'Enfente

Fransa
G. Bourgois

Yunanistan
R. Raphaël

Guatemala
Luis Martinez Mont

Hicaz Neçit ve tevabil
Hafiz Wahba

İtalya
Cavazzoni Stefano

Japonya
S. Savada

S. Oldachi

Litvanya
J. Sakalauskas

Lüksemburg
Ch. G. Vermaire

Meksika
S. Martinez de Alva

Monako
C. Heptsch

Panamâ
Dr. Ernesto Hoffmann

Paraguay
R. V. Caballero de Bedoya

Fel'menk
V. Wellum

İran
A. Sepalibody

Polonya
Chodzko

Portekiz
Augusto de Vasconcelos

Romanya
A. M. Ferraz de Andrade

Sen Maren
Ferri Charles Emile

Siyam
Damas

İsviçre
K. I. Westman

Uruguay
Alfredo de Castro

Venezuela
Kabule talikan

L. G. Chacín Iriago

TASHİH

Resmî Gazete

Sayı	Sayfa	Madda	Fıkra	Satır	Yanlış	Doğru
2305	2154	5	0	1	olmamakta	olmamakta
2145	1702	22	5	3	bulunuyorsa	bulunuyorsa
2311	2167	6	0	1	sadığın	sadığın

Bu sayının birinci sayfasında müteğir 2095 numaralı kanunun yanlış tertip edilmiş olan tasdik tarihli 18/1/1933 olarak tasbîh olunur.

İLANLAR

Nafia Vekâleti Ankara Şehri İçme Suyu Komisyonundan:

Ankara su isalesi ve şebir dahilindeki şebekte tevsi için font boru ve aksesuarı hususiyetle vana yangın musluğu, font çeşmeler ve sair 1 - kanunusani-1933 tarihinden itibaren iki ay müddetle kapalı zarf usulü ve takas kaydı ile münakaşaya konulmuştur. Münakaşa 13/9/33 tarihinde saat 15 de Komisyonun 13 Hanunda döndürmek katındaki idare mahsusunda iera kalmaktadır. Taliplerden istenilen vassak ve teminatı muvakkate bu husustaki sarınamede bildirildiği vechile olacaktır.

Talipler işbu sarınameleri 2 lira bedel mukabilinde komisyon dan alabilirler.

561/6-3

Maliye Vekâletinden:

Tedavilde bulunan evrak nakdiyeden muhtelif şekli ve suretlerde yazı veya sirdat edilecek numaraları malun bulunan tedavilleri osnasında şirketin tespitine mektir oluok üzere yapılmasına nuktazı münemele 18/22 eyil 1931 tarihli ve 41/1/1930 numaralı umumî talimatımızda teltib edilmiştir.

Mezkûr tahrirâtı umumiye hükûmlerinin iptal edildiğ ve binasaleyle tedavilde bulunan evrak nakdiyenin bîla kaydışnt mübadele ve tediyatta kabul edilmesi icap edeceği ilan olunur.

31/3-3

DEVLET DEMİRYOLLARI İLANLARI

Lokomotif alev, duman ve regülâtör borularının kapalı zarfla münakaşası 15 mart 1933 pazartesi günü saat 15 te idare merkezinde yapılacaktır.

Tasiliât Ankara ve Haydarpaşa vazenelerinde beşer liraya satılan şartnamelerde yazılır.

47/5-1

150 adet vagon örtüsü münakaşası 13/9/1933 tarihinde Ankara'da D. Demiryolları İşleme Umum Müdürliğinde yapılacaktır.

Fazla tasiliât Ankara ve Haydarpaşa vazenelerinde beşer liraya satılmakta olan şartnamelerde yazılır.

48/5-1

İşaretler ve işaretler

Lehistan

Chodzko

Portekiz

Augusto de Vasconcellos

A. M. Ferraz de Andrade

Romanya

C. Antoniadu

Sen Maren

Ferri Charles Emile

Siyam

Damras

Zehirlenme iptilasını tevli eden eczalar hakkındaki Siyam kanunu Cenevre mukavelenamesinden ve işbu mukavelenameden bazı hususatta daha ileri gittiğinden hükûmetin mevcut kanunun tatbiki hakkını muhafaza eder.

İsviçre

K. I. Westman.

İsviçre

Paul Dinichert.

Dr. H. Carrière.

Çekoslovakya

Zd. Fierlinger.

Uruguay

Alfredo de Castro.

Venezüella

Ad referendum

L. G. Chacin Itriago.

İMZA PROTOKOLU

Cenevre, 13 Temmuz 1931

1 - Uyuşturucu maddelerin imalatını tahdit ve tevziini tanzim eden mukavelenameyi bugün imza ederken bu hususta usulüne tevfi kanun salahiyyetler zirde vazîülîmza murahaslar, müteakib hükûmetleri namına, atideki hususât için mutabık kaldıklarını beyan ederler.

Eğer, 13 Temmuz 1933 tarihinde mezkûr mukavelename, 30 uncu maddesi ahkâmına tevfi kanun meriyete girmemiş ise, Milletler Cemiyeti umumî kâtibi, vaziyeti Milletler Cemiyetine arzedecektir. İşbu meclis de gerek bütün Milletler Cemiyeti azalarından ve namlarına mukavelename imza edilmiş veya tasdiknameler veyahut iltihaknameler tevdi edilmiş olan aza olmayan Devletlerden mürekkep bir konferansı, vaziyeti tetkik için toplayabilecek, gerek lüzumlu addettiği tedbirleri alabilecektir. Milletler Cemiyeti azası olan her hükûmet veya Milletler Cemiyetine aza olmayıpta mukavelenameyi imza veya ana iltihak eden her devlet, bu suretle davet edilecek bütün konferanslarda kendisini temsil ettirmeyi taahhüt eyler.

II - Japon Hükûmeti, yüksek Âkîd taraflar tarafından kabul edilen atideki ihtirazi kaydı dermeyan etmiştir.

Formse taki Hükûmet fabrikasında çekilmeğe mahsus afyon imali esnasında istihsal edilen ve bu vilâyet tarafından stok olarak tutulan ham morfin, işbu mukavelenamede derbiş edilen tahdit tedbirlerine tâbi olmayacaktır.

İşbu mukavelename ahkâmına tevfi kanun, mezkûr ham morfin stoklarından Japon hükûmeti tarafından verilmiş

bir müsaadenameye malik olan fabrikalarda tasfiye edilmiş morfin imali için yalnız iktiza eden miktar arasına alınacaktır.

Bunu tasdik kanun zirde vazîülîmza olalar, imzalarını işbu protokolun altına vazetmişlerdir.

Cenevre'de on üç Temmuz bin dokuz yüz otuz birde, Milletler Cemiyeti umumî kâtipliği mahzeni avrakına tevdi edilmek üzere bir nusha olarak yapılmıştır. Musaddak nushası, tek mil Milletler Cemiyeti azalarına ve aza olmayıpta konferansa temsil edilen tek mil Devletlere tevdi edilecektir.

Almanya

Freiherr von Rheinbaben

Dr. Kahler

Birleşik Amerika Devletleri

John K. Caldwell

Harry J. Anslinger

Walter Lewis Treadway

Sanborn Young

Arjantin Cümhuriyeti

Kabule talikan

Fernando Perez

Avusturya

Dr. E. Pflügl

Bruno Schultz

Belçika

Dr. F. de Myttenaere

Bolivya

M. Cuellar

Brezilya

Raul do Rio Branco

Büyük Britanya ve Şimalî İrlanda ve:

Milletler Cemiyetine ayrıca aza olmayan bütün İngiltere İmparatorluğunun bütün aksamı

Malcolm Delevingne

Kanada

C. H. L. Sharman

W. A. Riddell

Hindistan

R. P. Paranjpye

Şili

Enrique J. Gajardo V.

Kosta-Rika

Viriato Figueredo Lora

Küba

G. de Blanck

Dr. B. Primelles.

Danimarka

Gustav Rasmussen

Dantzig Serbest şehri

F. Sokal

Dominik Cümhuriyeti

C. Ackermann

Mısır

T. W. Russell

İspanya

Julio Casares

ÖZGEÇMİŞ

1975 yılında İstanbul’ da doğdum. İlk ve Orta öğrenimimi İstanbul’ da tamamladım. 1993 yılında Polis Akademisi’ ne girdim. 1997 yılında mezun oldum.

Mezuniyetten sonra İstanbul Emniyet Müdürlüğü’ ne atandım. Karakolda bir süre çalıştıktan sonra 1998 yılında Ruhsat İşlemleri Şube Müdürlüğünde çalışmaya başladım. Halen aynı yerde görevime devam etmekteyim.

